

ДИРЕКТИВИ

ДИРЕКТИВА (ЕС) 2019/944 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

от 5 юни 2019 година

относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС

(преработен текст)

(текст от значение за ЕИП)

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 194, параграф 2 от него,

като взеха предвид предложението на Европейската комисия,

след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,

като взеха предвид становището на Европейския икономически и социален комитет ⁽¹⁾,

като взеха предвид становището на Комитета на регионите ⁽²⁾,

в съответствие с обикновената законодателна процедура ⁽³⁾,

като имат предвид, че:

- (1) В Директива 2009/72/ЕО на Европейския парламент и на Съвета ⁽⁴⁾ трябва да се внесат редица изменения. С оглед на постигане на яснота посочената директива следва да бъде преработена.
- (2) Вътрешният пазар на електроенергия, който постепенно се създава в целия Съюз от 1999 г. насам, има за цел чрез организиране на конкурентоспособни трансгранични пазари на електроенергия да предоставя действителен избор за всички крайни клиенти в Съюза, били те граждани или предприятия, нови възможности за развиване на стопанска дейност, конкурентни цени, ефикасни сигнали за инвеститорите и по-високи стандарти на обслужване, както и да способства за сигурността на доставките и устойчивото развитие.
- (3) Директива 2003/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета ⁽⁵⁾ и Директива 2009/72/ЕО допринесоха значително за създаването на вътрешния пазар на електроенергия. Енергийната система на Съюза обаче е в процес на коренна промяна. Общата цел за декарбонизация на енергийната система създава нови възможности и предизвикателства за участниците на пазара. Същевременно, напредъкът на технологиите позволява създаването на нови форми на участие на потребителите и на трансгранично сътрудничество. Налице е нужда от адаптиране на правилата за пазара на Съюза към новата пазарна реалност.
- (4) В съобщението на Комисията от 25 февруари 2015 г., озаглавено „Рамкова стратегия за устойчив енергиен съюз с ориентирана към бъдещето политика по въпросите на изменението на климата“, се излага визията за енергиен съюз, основан на гражданите, в който последните се чувстват ангажирани с енергийния преход, възползват се от новите технологии, за да намалят сметките си и участват активно на пазара, а уязвимите потребители са защитени.

⁽¹⁾ ОВ С 288, 31.8.2017 г., стр. 91.

⁽²⁾ ОВ С 342, 12.10.2017 г., стр. 79.

⁽³⁾ Позиция на Европейския парламент от 26 март 2019 г. (все още непубликувана в Официален вестник) и решение на Съвета от 22 май 2019 г.

⁽⁴⁾ Директива 2009/72/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 г. относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 2003/54/ЕО (ОВ L 211, 14.8.2009 г., стр. 55).

⁽⁵⁾ Директива 2003/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 г. относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и отменяща Директива 96/92/ЕО (ОВ L 176, 15.7.2003 г., стр. 37), отменена и заменена, считано от 2 март 2011 г., от Директива 2009/72/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 г. относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 2003/54/ЕО (ОВ L 211, 14.8.2009 г., стр. 55).

- (5) В съобщението на Комисията от 15 юли 2015 г., озаглавено „Предоставяне на нов търговски механизъм за потребителите на енергия“, се представя визията на Комисията за вариант на пазара на дребно, който обслужва по-добре потребителите на енергия, в това число и като създава по-добра връзка между пазарите на едро и на дребно. Като се възползват от новите технологии, новите и иновативните дружества за енергийни услуги следва да дават възможност на всички потребители в пълна степен да участват в енергийния преход, като управляват своето потребление за осигуряване на енергийно ефективни решения, които им спестяват пари и допринасят за цялостното намаление на потреблението на енергия.
- (6) В съобщението на Комисията от 15 юли 2015 г., озаглавено „Започване на процеса на обществени консултации относно новата структура на енергийния пазар“ се подчертава, че преходът от производството в големи централни инсталации към децентрализирано производство на електроенергия от възобновяеми източници и към декарбонизирани пазари налага да се адаптират настоящите правила за търговия с електроенергия и да се променят съществуващите роли на пазара. В съобщението се обръща особено внимание на необходимостта пазарите на електроенергия да се организират по по-гъвкав начин и да се интегрират изцяло всички участници на пазара, — включително производителите на енергия от възобновяеми източници, новите доставчици на енергийни услуги — съхраняването на енергията и гъвкавото търсене. Също толкова важно за Съюза е спешно да се инвестира във взаимосвързаност на равнището на Съюза за пренос на енергия посредством електропреносни системи с високо напрежение.
- (7) С оглед на създаването на вътрешен пазар на електроенергия държавите членки следва да насърчават интеграцията на националните си пазари и сътрудничеството между системните оператори на равнището на Съюза и на регионално равнище, като обхващат и изолираните системи, формиращи електроенергийни острови, които продължават да съществуват в Съюза.
- (8) Освен новите предизвикателства, с настоящата директива се цели да се преодолеят все още съществуващите пречки пред завършването на вътрешния пазар на електроенергия. Необходимо е с помощта на подобрената регулаторна рамка да се подпомогне преодоляването на настоящите проблеми, свързани с разпокъсаността на националните пазари, в които все още се наблюдава висока степен на регулаторна интервенция. Тази интервенция е довела до пречки пред доставките на електроенергия при еднакви условия, както и до разходи, които са по-високи в сравнение с вариантите за доставка на електроенергия, основани на трансграничното сътрудничество и пазарните принципи.
- (9) Най-ефективният начин Съюзът да постигне целите си в областта на възобновяемите енергийни източници е посредством създаването на пазарна рамка, която насърчава гъвкавостта и иновациите. Добре работещата структура на пазара на електроенергия е основният фактор за навлизането на възобновяемите енергийни източници.
- (10) Потребителите са много важни за постигане на гъвкавостта, която е необходима за адаптирането на електроенергийната система към променливо и разпределено производство на електроенергия от възобновяеми източници. Технологичният напредък в управлението на мрежата и производството на електроенергия от възобновяеми източници разкри много възможности за потребителите. Здравословната конкуренция на пазарите на дребно е от съществено значение за въвеждане на пазарноориентирани иновативни нови услуги, които отговарят на променящите се потребности и възможности на потребителите, като увеличават гъвкавостта на системата. Липсата на информация относно потреблението на енергия, която да се предоставя на потребителите в реално време или почти в реално време, обаче ги възпрепятства да бъдат активни участници на енергийния пазар и в енергийния преход. Като се оправомощават потребителите и им се предоставят инструменти да участват в по-голяма степен в енергийния пазар и по нови начини, целта е гражданите в Съюза да се възползват от вътрешния пазар на електроенергия и да се постигнат целите на Съюза във връзка с възобновяемите енергийни източници.
- (11) Свободите, които Договорът за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), гарантира на гражданите на Съюза, *inter alia*, свободното движение на стоки, свободата на установяване и свободата на предлагане на услуги — са възможни единствено в условията на напълно отворен пазар, който позволява на всички потребители да избират свободно своя доставчик и на всички доставчици — да извършват свободно доставки на своите клиенти.
- (12) Насърчаването на лоялна конкуренция и на лесен достъп за различните доставчици е от първостепенно значение за държавите членки, за да се позволи на потребителите да се възползват в пълна степен от възможностите на либерализирания вътрешен пазар на електроенергия. Въпреки това е възможно пазарната неефективност да продължи да съществува в периферните малки електроенергийни системи и в системи, които не са свързани с други държави членки, където цените на електроенергията не осигуряват подходящите сигнали за насърчване на инвестициите, и поради това може да се изискват специални решения с цел да се гарантира адекватно ниво на сигурност на доставките.
- (13) За да се насърчи конкуренцията и да се гарантират доставките на електроенергия на най-конкурентни цени, държавите членки и регулаторните органи следва да улесняват трансграничния достъп за нови доставчици на електроенергия от различни енергийни източници, както и за нови производители на електроенергия и за нови доставчици на услуги по съхраняване на енергия и оптимизация на потреблението.

- (14) Държавите членки следва да гарантират, че не съществуват неоправдани пречки на вътрешния пазар на електроенергия по отношение на навлизането на пазара, експлоатацията и излизането от пазара. Същевременно следва да се поясни, че това задължение не засяга компетентността, която държавите членки запазват по отношение на трети държави. Това пояснение не следва да се тълкува като даващо право на държава членка да упражнява изключителната компетентност на Съюза. Следва също така да се поясни, че участниците на пазара от трети държави, които извършват дейност в рамките на вътрешния пазар, трябва да спазват приложимото право на Съюза и национално право, както всички други участници на пазара.
- (15) Правилата за пазара дават възможност на производителите и доставчиците да навлизат на него и да го напускат въз основа на тяхната оценка за икономическата и финансовата жизнеспособност на дейността им. Този принцип не е несъвместим с възможността държавите членки да налагат на предприятията, работещи в електроенергийния сектор, задължения за обществени услуги в общ икономически интерес, когато това се извършва в съответствие с Договорите, и по-специално с член 106 от ДФЕС, и с разпоредбите на настоящата директива и на Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета ⁽⁶⁾.
- (16) В своите заключения от 23 и 24 октомври 2014 г. Европейският съвет посочва, че Комисията, с подкрепата на държавите членки, трябва да предприеме мерки с цел осигуряване на незабавното постигане на минимална цел от 10 % от съществуващите електроенергийни междусистемни електропроводи до 2020 г. поне за държавите членки, които все още не са постигнали минимално равнище на интеграция във вътрешния енергиен пазар, а именно прибалтийските държави, Португалия и Испания, и за държавите членки, които са тяхна главна точка за достъп до вътрешния енергиен пазар. Той също така посочва, че Комисията трябва да докладва редовно на Европейския съвет с оглед на постигането на цел от 15 % до 2030 г.
- (17) Наличието на достатъчно физически междусистемни електропроводи със съседните държави е важно, за да могат всички държави членки и съседни държави да се възползват от положителните въздействия на вътрешния пазар, както се подчертава в съобщението на Комисията от 23 ноември 2017 г., озаглавено „Съобщение относно засилване на възможностите на европейските енергийни мрежи“, и както е отразено в интегрираните национални планове за енергетиката и климата на държавите членки в съответствие с Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета ⁽⁷⁾.
- (18) Пазарите на електроенергия се различават от други пазари, като тези на природния газ например, с това, че при тях се търгува със стока, която понастоящем не може лесно да се съхранява и се произвежда в голям брой разнообразни инсталации за производство, включително чрез разпределено производство. Това е отразено в различните подходи към регулаторното третиране на междусистемните електропроводи в електроенергийния и газовия сектор. Интеграцията на пазарите на електроенергия изисква висока степен на сътрудничество между системните оператори, участниците на пазара и регулаторните органи, особено когато електроенергията се търгува чрез свързване на пазарите.
- (19) Гарантирането на общи правила за истински вътрешен пазар и широкото, достъпно за всеки, снабдяване с електроенергия следва също да бъдат едни от основните цели на настоящата директива. За тази цел реалните пазарни цени биха стимулирали трансграничните междусистемни електропроводи и инвестициите в нови производства на електроенергия, като същевременно водят до сближаване на цените в дългосрочен план.
- (20) Пазарните цени следва да създават подходящи стимули за развитие на мрежата и за инвестиции в нови производства на електроенергия.
- (21) Съществуват различни видове организация на вътрешния пазар на електроенергия. Мерките, които държавите членки биха могли да вземат, за да гарантират равнопоставени условия, следва да се основават на първостепенните изисквания от обществен интерес. Комисията следва да бъде консултирана относно съвместимостта на тези мерки с ДФЕС и с останалото право на Съюза.
- (22) Държавите членки следва да запазят голяма свобода на действие при налагането на задължения за обществена услуга на електроенергийните предприятия при преследването на цели от общ икономически интерес. Държавите членки следва да гарантират, че битовите клиенти и когато държавите членки смятат за подходящо, малките предприятия се ползват от правото да им бъде доставяна електроенергия с определено качество при изцяло съпоставими, прозрачни и конкурентни цени. Независимо от това, задължението за обществена услуга под формата на определяне на цените за доставка на електроенергия представлява нарушаваща из основи конкуренцията мярка, която често води до натрупването на тарифни дефицити, ограничаване на избора на потребителя, по-слаби стимули за пестене на енергия и за инвестиции в енергийната ефективност, по-ниски стандарти на обслужване, по-ниски равнища на ангажираност и удовлетворение на потребителите, ограничаване на конкуренцията, както и до

⁽⁶⁾ Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия (вж. страница 54 от настоящия брой на Официален вестник).

⁽⁷⁾ Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. относно управлението на Енергийния съюз и на действията в областта на климата, за изменение на регламенти (ЕО) № 663/2009 и (ЕО) № 715/2009 на Европейския парламент и на Съвета, директиви 94/22/ЕО, 98/70/ЕО, 2009/31/ЕО, 2009/73/ЕО, 2010/31/ЕС, 2012/27/ЕС и 2013/30/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, директиви 2009/119/ЕО и (ЕС) 2015/652 на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕС) № 525/2013 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 1).

по-малко на брой новаторски продукти и услуги на пазара. Вследствие на това, държавите членки следва да прилагат други инструменти на политиките, по-конкретно целенасочени мерки в областта на социалната политика, за да запазят достъпността на електроснабдяването за своите граждани. Публичната интервенция при определянето на цените за доставка на електроенергия следва да се прилага само под формата на задължения за обществена услуга и при спазването на определени условия, посочени в настоящата директива. Напълно либерализираният, добре работещ пазар на дребно на електроенергия ще насърчава ценовата и неценовата конкуренция между съществуващите доставчици и ще създаде стимули за навлизането на пазара на нови участници, с което ще се подобряват изборът и удовлетворението на потребителите.

- (23) Задълженията за обществена услуга под формата на определяне на цените за доставка на електроенергия следва да бъдат използвани, без това да нарушава принципа на отворените пазари, при ясно определени обстоятелства и бенефициери, и следва да бъдат с ограничен срок на действие. Такива обстоятелства може да възникнат например, когато доставката е силно ограничена и това води до значително по-високи цени на електроенергията в сравнение с нормалните, или в случай на неефективност на пазара, когато интервенцията на регулаторните органи и на органите за защита на конкуренцията се е оказала неефективна. Това би засегнало по несъразмерен начин домакинствата, и по-специално уязвимите клиенти, които обикновено харчат по-голяма част от доходите си за сметките за енергия в сравнение с потребителите с високи доходи. За да се смекчи нарушаването на конкуренцията от задълженията за обществена услуга при определянето на цените за доставка на електроенергията, държавите членки, които прилагат подобна интервенция, следва да въведат допълнителни мерки, включително мерки за предотвратяване на нарушенията на конкуренцията при определянето на цените на пазара на едро. Държавите членки следва да гарантират, че всички бенефициери на регулираните цени са в състояние да се възползват напълно от офертите на конкурентния пазар, когато решат да направят това. За тази цел е необходимо тези бенефициери да разполагат с интелигентни измервателни системи и да имат достъп до договори с динамична цена на електроенергията. Освен това те следва да бъдат пряко и редовно информирани за офертите и възможностите за икономии на конкурентния пазар, по-специално за договорите с динамична цена на електроенергията, и следва да им се предостави помощ, за да реагират на пазарните оферти и да се възползват от тях.
- (24) Правото на бенефициерите на регулирани цени да получават индивидуални интелигентни измервателни уреди без допълнителни разходи не следва да е пречка за държавите членки да променят функционалните характеристики на интелигентните измервателни системи, когато не съществува инфраструктура от интелигентни измервателни уреди, защото оценката на разходите и ползите във връзка с въвеждането на интелигентни измервателни системи е била отрицателна.
- (25) Публичните интервенции при определянето на цените за доставка на електроенергия не следва да води до пряко кръстосано субсидиране между различните категории клиенти. Съгласно този принцип ценовите системи не трябва изрично да натоварват определени категории клиенти с поемането на разходите за ценовата интервенция, която засяга други категории клиенти. Например ценова система, чиито разходи се поемат от доставчиците или други оператори по недискриминационен начин, не следва да се разглежда като пряко кръстосано субсидиране.
- (26) За да се осигури запазването на високи нива на обществените услуги в Съюза, всички мерки, предприети от държавите членки за постигане на целта на настоящата директива, следва да се нотифицират редовно на Комисията. Комисията следва периодично да публикува доклад, в който се анализират мерките, взети на национално равнище за постигане на целите, свързани с обществените услуги, и се прави сравнение на тяхната ефективност с оглед на даването на препоръки относно мерките, които да бъдат взети на национално равнище за постигане на високи стандарти на обществени услуги.
- (27) Следва да е възможно държавите членки да определят доставчик, който да действа в краен случай. Този доставчик може да бъде отделът, който се занимава с продажби във вертикално интегрирано предприятие, което изпълнява и функциите на разпределение, при условие че отговаря на изискванията за отделяне съгласно настоящата директива.
- (28) Следва да е възможно мерките, въведени от държавите членки за постигане на целите за социално и икономическо сближаване, да включват по-специално осигуряването на адекватни икономически стимули, като използват, според случая, всички съществуващи инструменти на национално равнище и на равнището на Съюза. Тези инструменти може да включват механизми за надеждност с цел гарантиране на необходимите инвестиции.
- (29) Доколкото мерките, взети от държавите членки за изпълнение на задълженията за обществена услуга, представляват държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС, съществува задължение по член 108, параграф 3 от ДФЕС тези мерки да бъдат нотифицирани на Комисията.

- (30) Междусекторното законодателство предоставя стабилна основа за защита на потребителите за широка гама от съществуващи енергийни услуги и вероятно ще се доразвива. Въпреки това следва да бъдат ясно установени някои основни договорни права на потребителите.
- (31) На потребителите следва да бъде предоставена ясна и недвусмислена информация за правата им по отношение на енергийния сектор. След консултация със съответните заинтересовани страни, включително държавите членки, регулаторните органи, организациите на потребителите и електроенергийните предприятия Комисията създаде контролен списък за потребителите на енергия, предоставящ на потребителите практическа информация за техните права. Този контролен списък следва да бъде редовно актуализиран, предоставен на всички потребители и обществено достъпен.
- (32) Няколко фактора възпрепятстват достъпа, разбирането и реагирането на потребителите по отношение на различните налични за тях източници на пазарна информация. От това следва, че трябва да се подобри сравнимостта на офертите и да се сведат до минимум пречките за смяна на доставчика, без неправомерно да се ограничават изборът на потребителите.
- (33) При смяна на доставчика на по-малките клиенти все още се начисляват множество преки и непреки такси. Подобни такси правят правят по-трудна преценката кой е най-добрият продукт или услуга и намаляват непосредствената финансова изгода от смяната на доставчика. Въпреки че премахването на тези такси може да ограничи избора на потребителите чрез премахване на продукти, които се основават на лоялността на потребителите, по-нататъшното ограничаване на използването на таксите следва да подобри благосъстоянието и ангажираността на потребителите, а също и конкуренцията на пазара.
- (34) По-краткото време за преминаване към друг доставчик вероятно ще насърчи потребителите да търсят по-добри търговски условия за електроенергия и да сменят доставчика си. Поради по-широкото използване на информационните технологии до 2026 г. техническият процес на прехвърляне, изразяващ се в регистрирането на нов доставчик в измервателна точка на оператора на пазара, следва по принцип да може да се осъществява в рамките на 24 часа всеки работен ден. Независимо от другите стъпки при процеса на прехвърляне, които трябва да бъдат завършени преди началото на техническия процес на прехвърляне, ако се гарантира, че до тази дата техническият процес може да се осъществява в рамките на 24 часа, това ще сведе до минимум времето за прехвърляне и ще спомогне за повишаване на ангажираността на потребителите и конкуренцията на пазара на дребно. Във всички случаи общата продължителност на процеса на прехвърляне следва да не надхвърля три седмици, считано от датата на искането от страна на клиента.
- (35) Независимите инструменти за сравнение, включително уебсайтовете, са ефективни средства, чрез които по-малките потребители правят оценка на предимствата на различните оферти за енергия, предлагани на пазара. С тези инструменти се намаляват разходите за търсене, тъй като потребителите вече не трябва да събират информация от отделните доставчици и доставчици на услуги. Подобни инструменти могат да предоставят правилното съотношение между необходимостта от ясна и сбита и същевременно пълна и изчерпателна информация. Те следва да са насочени към включването на възможно най-широк спектър от налични оферти и да обхващат пазара възможно най-пълно, за да дават на потребителите представителен обзор. От решаващо значение е по-малките клиенти да имат достъп поне до един инструмент за сравнение и информацията, давана от подобни инструменти, да бъде достоверна, безпристрастна и прозрачна. За тази цел държавите членки могат да предвидят инструмент за сравнение, който се поддържа от национален орган или от частно дружество.
- (36) По-голяма защита на потребителите се гарантира чрез наличието на ефективни и независими механизми за извънсъдебно разрешаване на спорове за всички потребители, като например енергиен омбудсман, орган за защита на потребителите или регулаторен орган. Държавите членки следва да въведат бързи и ефективни процедури за обработка на жалби.
- (37) Всички потребители следва да могат да се възползват от прякото си участие на пазара, по-специално като адаптират потреблението си според пазарните сигнали и в замяна извличат ползи от по-ниските цени на електроенергията или други финансови стимули. Очаква се ползите от това активно участие да се увеличат с течение на времето, тъй като ще се повиши осведомеността на иначе пасивните потребители за възможностите им като активни потребители и тъй като информацията за възможностите за активно участие ще стане по-достъпна и по-добре известна. Потребителите следва да имат възможност да участват във всички форми на оптимизация на потреблението. Следователно те следва да разполагат с възможността да се възползват от пълното въвеждане на интелигентни измервателни системи, а когато оценката на въвеждането им е била отрицателна, те следва да разполагат с възможността да изберат интелигентна измервателна система и договор с динамична цена на електроенергията. Това би следвало да им даде възможност да адаптират потреблението си спрямо ценовите сигнали в реално време, които отразяват стойността и цената на електроенергията или преноса ѝ в различни периоди от време, докато държавите членки следва да осигурят разумна експозиция на потребителите на рисковете от цените на едро. Потребителите следва да бъдат информирани за ползите и потенциалните ценови рискове, свързани с

договорите с динамична цена на електроенергията. Държавите членки следва също така да гарантират, че потребителите, които изберат да не участват активно на пазара, не са поставени в неизгодно положение. Напротив, способността им да вземат информирани решения измежду възможностите, с които разполагат, следва да бъде улеснена по начина, който е най-подходящ за условията на националния пазар.

- (38) За да увеличат в максимална степен ползите и ефективността на динамичното образуване на цената на електроенергията, държавите членки следва да оценят потенциала за въвеждане в сметките за електроенергия на повече динамични компоненти или за намаляване на дела на фиксираните компоненти, а когато такъв потенциал съществува, да предприемат подходящи действия.
- (39) Всички групи клиенти (промишлени, търговски и битови) следва да имат достъп до пазарите на електроенергия, за да търгуват със своята гъвкавост и произведената от самите тях електроенергия. На потребителите следва да се даде възможност да се възползват в пълна степен от предимствата от агрегирането на производството и доставката в големи региони и да извлекат ползи от трансграничната конкуренция. Участниците на пазара, извършващи агрегиране, вероятно ще изиграят важна роля като посредници между групите потребители и пазара. Държавите членки следва да имат свободата да изберат подходящия модел за осъществяване и подход за управление за независимо агрегиране, като спазват общите принципи, установени в настоящата директива. Този модел или подход може да включва избор на пазарни или регулаторни принципи, които осигуряват решения за спазване на настоящата директива, като например модели, при които дисбалансите са поправени или е въведена корекция на даден периметър. Избраният модел следва да съдържа прозрачни и справедливи правила, за да позволи на независимите доставчици на агрегирани услуги да изпълняват ролята си на посредници и за да гарантира, че крайните клиенти се ползват по подходящ начин от дейността им. На всички пазари на електроенергия, включително на тези за спомагателни услуги и за капацитет, следва да бъдат определени продукти с цел да се насърчи участието в оптимизацията на потреблението.
- (40) В съобщението на Комисията от 20 юли 2016 г., озаглавено „Европейската стратегия за мобилност с ниски емисии“, се подчертава необходимостта от декарбонизация на транспортния сектор и намаляване на неговите емисии по-специално в градските райони, както и важната роля, която електромобилността може да изиграе за постигането на тези цели. Освен това въвеждането на електромобилността представлява важен елемент от енергийния преход. Поради това правилата за пазара, предвидени в настоящата директива, следва да допринесат за създаването на благоприятна среда за електрическите превозни средства от всякакъв вид. По-специално, с тях следва да се гарантира ефективното въвеждане на мрежа от обществено достъпни и частни пунктове за зареждане на електрически превозни средства, а също и да се осигури ефикасната интеграция на зареждането на електрическите превозни средства в системата.
- (41) Оптимизацията на потреблението е от основно значение за осъществяване на възможността за интелигентно зареждане на електрическите превозни средства, с което ще се създадат предпоставки за ефикасното интегриране на електрическите превозни средства в електрическата мрежа, което ще бъде от решаващо значение за процеса на декарбонизация на транспорта.
- (42) Потребителите следва да могат да използват, съхраняват и продават на пазара произведената от самите тях електроенергия, както и да участват на всички пазари на електроенергия, като предоставят гъвкавост за системата, например чрез съхранение на енергия, като например съхранение, като се използват електрически превозни средства, чрез оптимизация на потреблението или чрез схеми за енергийна ефективност. Тези дейности в бъдеще ще бъдат улеснени от новите технологични разработки. Съществуват обаче правни и търговски бариери, като например прекомерни такси за потребление на произведената от самия потребител електроенергия, задължения за предаване на тази електроенергия в енергийната система, и административна тежест, напр. задължението потребителите, които произвеждат сами електроенергия и я продават на системата, да отговарят на изискванията за доставчиците и т.н. Тези пречки, които възпрепятстват потребителите сами да произвеждат електроенергия и да потребяват, съхраняват или продават на пазара произведената от самите тях електроенергия, следва да се премахнат, като същевременно следва да се гарантира, че тези потребители поемат адекватен дял от разходите на системата. Държавите членки следва да могат да предвидят в националното си право различни разпоредби във връзка с данъците и налозите за индивидуално и съвместно действащи активни клиенти, както и за битови и други крайни клиенти.
- (43) Технологиите за разпределено производство на електроенергия и оправомощаването на потребителите са превърнали общността енергетика в ефективен и ефикасен от гледна точка на разходите начин да се отговори на нуждите и очакванията на гражданите по отношение на енергийните източници, услугите и местното участие. Общността енергетика предлага на всички потребители приобщаващата възможност да вземат пряко участие в производството, потреблението или споделянето на енергията. Инициативите за общностна енергетика са насочени преди всичко към осигуряване на достъпна енергия от конкретен вид, например енергия от възобновяеми източници, на членовете на общността или на акционерите, а не към извеждане на преден план на генерирането на приходи, както е случаят с традиционните електроенергийни предприятия. Чрез пряко ангажиране с потребителите инициативите за общностна енергетика показват потенциала си за улесняване на внедряването по интегриран начин на нови технологии и схеми на потребление, включително на интелигентните разпределителни мрежи и оптимизацията на потреблението. Общността енергетика може също да спомогне за увеличаването на енергийната ефективност на ниво домакинство и да подпомогне борбата с енергийната бедност чрез намаляване на

потреблението и по-ниски тарифи за доставка. Общността енергетика също така дава възможност на някои групи от битови клиенти, които иначе не биха имали възможност да правят това, да участват на пазара на електроенергия. Там, където са били прилагани с успех, тези инициативи са осигурили на общността икономически, социални и екологични ползи, които далеч надхвърлят ползите, произтичащи единствено от предоставянето на енергийни услуги. Настоящата директива има за цел признаването на определени категории граждански енергийни инициативи на равнището на Съюза като „граждански енергийни общности“, за да им осигури благоприятстваща рамка, справедливо отношение, равни условия и ясно определен набор от права и задължения. На битовите клиенти следва да се даде възможност да участват доброволно в инициативите за общностна енергетика, както и да ги напускат, без да губят достъп до мрежата, експлоатирана от инициативата за общностна енергетика, или правата си като потребители. Достъпът до мрежата на дадена гражданска енергийна общност следва да се предоставя съгласно справедливи и отразяващи разходите условия.

- (44) За всички категории субекти следва да има отворен достъп до членство в гражданските енергийни общности. Правомощията за вземане на решение в рамките на гражданската енергийната общност обаче следва да бъдат ограничени до членовете или акционерите, които не участват в мащабна търговска дейност и за които енергийният сектор не представлява основна област на икономическа дейност. Гражданските енергийни общности се считат за категория сътрудничество между граждани или между местни участници, която следва да бъдат призната и защитена от правото на Съюза. Разпоредбите относно гражданските енергийни общности не изключват съществуването на други граждански инициативи, като например произтичащите от частноправни споразумения. Ето защо следва да е възможно държавите членки да предвидят всякаква форма на правосубектност за гражданските енергийни общности, например сдружение, кооперация, партньорство, сдружение с нестопанска цел или малко или средно предприятие, при условие че това образувание може самостоятелно да упражнява права и да бъде носител на задължения.
- (45) Разпоредбите на настоящата директива за гражданските енергийни общности предвиждат права и задължения, които могат да бъдат изведени от други съществуващи права и задължения, като например свободата на договаряне, правото на смяна на доставчика, задълженията на оператора на разпределителната система, правилата за таксите за достъп до мрежата и задълженията за балансиране.
- (46) Гражданските енергийни общности представляват нов тип образувание поради своята членска структура, изисквания по отношение на управлението и цел. На тях следва да им бъде разрешено да извършват дейност на пазара при равни условия, без да се нарушава конкуренцията, и правата и задълженията, които се прилагат спрямо другите електроенергийни предприятия на пазара, следва да се прилагат по недискриминационен и пропорционален начин спрямо гражданските енергийни общности. Тези права и задължения следва да се прилагат според изпълняваните от тях роли, например ролята на краен клиент, производител, доставчик или оператор на разпределителна система. Гражданските енергийни общности следва да не срещат регулаторни ограничения, ако прилагат съществуващите или бъдещите информационни и комуникационни технологии, за да споделят електроенергията от производствените активи в рамките на гражданската енергийна общност между своите членове или акционери въз основа на пазарните принципи, например чрез приспадане на енергийния компонент на членовете или акционерите, които използват производството в рамките на общността, дори и през обществената мрежа, при условие че и двете измервателни точки принадлежат на общността. Споделянето на електроенергия дава възможност на членовете или акционерите да бъдат снабдявани с електроенергия от инсталациите за производство в рамките на общността, без да са в непосредствена физическа близост до инсталацията за производство и без да са зад единна измервателна точка. Когато електроенергията се споделя, споделянето не следва да оказва влияние върху събирането на таксите за достъп до мрежата, тарифите и таксите, свързани с потоците електроенергия. Споделянето следва да бъде улеснено съобразно задълженията и точните срокове за балансиране, измерване и изравняване. Разпоредбите на настоящата директива относно гражданските енергийни общности не засягат компетентността на държавите членки да разработват и прилагат политиките за енергийния сектор във връзка с таксите и тарифите за достъп до мрежата или да разработват и прилагат системите за финансиране на енергийната политика и поделянето на разходите, при условие че тези политики са недискриминационни и законосъобразни.
- (47) С настоящата директива държавите членки се оправомощават да позволят на гражданските енергийни общности да станат оператори на разпределителна система съгласно общия режим или като „оператори на затворена разпределителна система“. След като на гражданската енергийна общност се предостави статут на оператор на разпределителна система, тя следва да се третира като оператор на разпределителна система и да подлежи на задълженията на оператор на разпределителна система. Разпоредбите на настоящата директива относно гражданските енергийни общности изясняват само онези аспекти на експлоатацията на разпределителната система, които е вероятно да са приложими за гражданските енергийни общности, докато другите аспекти на експлоатацията на разпределителната система се прилагат в съответствие с правилата относно операторите на разпределителни системи.

- (48) Сметките за електроенергия са важно средство за информиране на крайните клиенти. Освен данните за потреблението и разходите, с тях може да се предоставя и друга информация, която помага на потребителите да сравняват настоящия си договор с други оферти. Споровете във връзка със сметките са обаче твърде често причина за жалби от страна на потребителите, фактор, който допринася за постоянно ниските нива на удовлетвореност на потребителите и ниската им степен на ангажираност в електроенергийния сектор. Поради това е необходимо сметките да се направят по-ясни и лесни за разбиране, както и да се гарантира, че в сметките и в информацията за фактурирането на видно място се посочват ограничен брой важни информационни елементи, които са необходими, за да се даде възможност на потребителите да регулират потреблението си на енергия, да сравняват офертите и да сменят доставчика си. Другите информационни елементи следва да са на разположение на крайните клиенти в техните сметки, в приложение към тях или обозначени в сметките. Тези елементи следва да бъдат посочени в сметката или да бъдат в отделен документ, приложен към нея, или сметката следва да съдържа препратка, с която крайният клиент може лесно да намери информацията на уебсайт, чрез мобилно приложение или чрез други средства.
- (49) Редовното предоставяне на точна информация за фактурирането въз основа на действителното потребление на електроенергия, улеснено от интелигентното измерване, е важно, за да се помогне на клиентите да контролират своето потребление на електроенергия и своите разходи. Въпреки това клиентите, и по-специално битовите клиенти, следва да имат достъп до гъвкави условия за самото плащане на сметките си. Възможно е например на клиентите често да се предоставя информация за фактурирането, а плащането да се извършва едва на тримесечен принцип, или пък може да има продукти, за които клиентът плаща една и съща сума всеки месец независимо от реалното потребление.
- (50) Разпоредбите относно фактурирането в Директива 2012/27/ЕС на Европейския парламент и на Съвета ⁽⁸⁾, следва да бъдат актуализирани, опростени и преместени в настоящата директива, където те се вписват по-логично.
- (51) Държавите членки следва да насърчават модернизацията на разпределителните мрежи, например чрез въвеждането на интелигентни мрежи, които следва да се изграждат по начин, който насърча децентрализираното производство и енергийната ефективност.
- (52) Ангажирането на потребителите изисква наличието на подходящи стимули и технологии, като например интелигентните измервателни системи. Интелигентните измервателни системи предоставят възможности на потребителите, защото им позволяват да получават почти в реално време точна информация относно своето потребление или производство на енергия, да управляват по-добре своето потребление, да участват и да извличат ползи от програмите за оптимизация на потреблението и други услуги, както и да намаляват сметките си за електроенергия. Интелигентните измервателни системи дават възможност и на операторите на разпределителни мрежи да наблюдават по-добре мрежите си и вследствие на това да намаляват своите експлоатационни разходи и разходите за поддръжка, и да отразяват тези икономии спрямо потребителите под формата на ниски тарифи за разпределение.
- (53) Когато на национално равнище трябва да се взема решение за въвеждането на интелигентни измервателни системи, следва да е възможно това решение да се основава на икономическа оценка. Тази икономическа оценка следва да отчита дългосрочните ползи от въвеждането на интелигентни измервателни системи за потребителите и за цялата верига на стойността, включително по-доброто управление на мрежите, по-точното планиране и определяне на загубите по мрежата. Ако заключението от тази оценка е, че въвеждането на такива измервателни системи е разходоефективно единствено за потребители с определено количество потребление на електроенергия, държавите членки следва да могат да вземат това заключение предвид, когато пристъпят към въвеждането на интелигентни измервателни системи. Тези оценки обаче следва да се преразглеждат редовно в отговор на значителни промени в основополагащите допускания или най-малко на всеки четири години предвид бързото развитие в технологиите.
- (54) Държавите членки, които не въвеждат системно интелигентни измервателни системи, следва да позволят на потребителите да се възползват от инсталирането на интелигентен измервателен уред, при поискване, при справедливи и разумни условия и следва да им предоставят всичката необходима информация. Когато потребителите не разполагат с интелигентни измервателни уреди, те следва да имат право да получат такива уреди, които отговарят на минималните изисквания, необходими, за да им предоставят информацията за фактурирането, посочена в настоящата директива.

⁽⁸⁾ Директива 2012/27/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. относно енергийната ефективност, за изменение на директиви 2009/125/ЕО и 2010/30/ЕС и за отмяна на директиви 2004/8/ЕО и 2006/32/ЕО (ОВ L 315, 14.11.2012 г., стр.1).

- (55) За да се подпомогне активното участие на потребителите на пазарите на електроенергия, интелигентните измервателни системи, които държавите членки ще въведат на териториите си, следва да бъдат оперативно съвместими и да могат да осигуряват необходимите данни за системите за управление на потреблението на енергия от потребителите. За тази цел държавите членки следва да вземат предвид в необходимата степен използването на съответните налични стандарти, включително на стандарти, които позволяват оперативна съвместимост на равнището на модела за данни и на приложението, най-добрите практики и важността на развитието на обмена на данни, бъдещите и иновативни енергийни услуги, въвеждането на интелигентни мрежи и вътрешния пазар на електроенергия. Освен това интелигентните измервателни системи, които са въведени, не следва да са пречка за смяната на доставчика и следва да притежават подходящи за целта функционални характеристики, които позволяват на потребителите да разполагат почти в реално време с достъп до данните за потреблението си, да променят потреблението си на енергия и доколкото основната инфраструктура позволява това, да предлагат на мрежата и на електроенергийните предприятия излишъка си от електроенергия и да бъдат възнаграждавани за това и да намаляват сметките си за електроенергия.
- (56) Предоставянето на достъп до обективни и прозрачни данни за потреблението е ключов аспект на доставките за клиенти. Поради това потребителите следва да имат достъп до данните за потреблението си и свързаните с него цени и разходи за услугите, за да могат да отправят покани към конкурентни предприятия за представяне на предложения на базата на тази информация. Потребителите следва също да имат правото да бъдат надлежно информирани за своето потребление на енергия. Авансовите плащания следва да не се превръщат в непропорционално бреме за ползващите ги, а различните системи за плащане следва да не бъдат дискриминиращи. Информацията за разходите за енергия, предоставяна достатъчно често на потребителите, ще създаде стимули за спестяване на енергия, защото ще предостави на клиентите пряка обратна информация за последиците от инвестирането в енергийната ефективност и промените на поведението. В това отношение пълното прилагане на Директива 2012/27/ЕС ще помогне на потребителите да намалят своите разходи за електроенергия.
- (57) Понастоящем в държавите членки след въвеждането на интелигентните измервателни системи са разработени или се разработват различни модели за управление на данните. Независимо от модела на управление на данните е важно държавите членки да въведат прозрачни правила, съгласно които може да бъде предоставен достъп до данните при недискриминационни условия и да се гарантира най-високото равнище на киберсигурност и защита на данните, както и безпристрастността на субектите, които обработват данните.
- (58) Държавите членки следва да предприемат необходимите мерки, за да защитят уязвимите клиенти и клиентите в положение на енергийна бедност в условията на вътрешния пазар на електроенергия. Такива мерки може да се различават в зависимост от конкретните условия в съответните държави членки и могат да включват мерки в областта на социалната или енергийната политика във връзка с плащането на сметките за електроенергия, инвестициите в енергийната ефективност на жилищните сгради или защитата на потребителите, като например гаранции срещу изключването от мрежата. Когато универсалната услуга се предоставя и на малки предприятия, мерките за гарантиране на тази универсална услуга може да се различават според това дали се отнасят за битови клиенти или за малки предприятия.
- (59) Енергийните услуги са от основно значение за гарантиране на благосъстоянието на гражданите на Съюза. Адекватното отопление, охлаждане, осветление и енергията за домакинските уреди са основни услуги, които гарантират приемлив стандарт на живот и здравето на гражданите. Достъпът до тези енергийни услуги дава възможност на гражданите на Съюза да реализират своя потенциал и засилва социалното им приобщаване. Домакинствата в положение на енергийна бедност, нямат възможност да си позволят тези енергийни услуги поради съчетанието от нисък доход, високи енергийни разходи и ниска енергийна ефикасност на жилищата си. Държавите членки следва да събират необходимата информация, за да следят броя на домакинствата в положение на енергийна бедност. Точното измерване би позволило на държавите членки да идентифицират домакинствата, засегнати от енергийна бедност, с цел да окажат целенасочена помощ. Комисията следва активно да подкрепя изпълнението на разпоредбите на настоящата директива относно енергийната бедност чрез улесняване на обмена на добри практики между държавите членки.
- (60) Когато държавите членки са засегнати от енергийна бедност и все още не са разработили национални планове за действие или други подходящи рамки за справяне с енергийната бедност, те следва да направят това с цел намаляване на броя на клиентите в положение на енергийна бедност. Ниските доходи, високите енергийни разходи и ниската енергийна ефективност на жилищата са важни фактори за установяването на критерии за измерване на енергийната бедност. Във всеки случай държавите членки следва да гарантират необходимите доставки за уязвимите клиенти и клиентите в положение на енергийна бедност. За тази цел може да се използва интегриран подход, например в рамките на енергийната и социалната политика, и мерките могат да включват социални политики или повишаване на енергийната ефективност на жилищата. Настоящата директива следва да укрепи националните политики в полза на уязвимите клиенти и клиентите в положение на енергийна бедност.

- (61) Операторите на разпределителни системи следва да интегрират по разходоефективен начин новото производство на електроенергия, по-специално инсталациите за производство на електроенергия от възобновяеми източници и нови товари, като например товари от термopомпи и електрически превозни средства. За тази цел операторите на разпределителни системи следва да имат възможност и да бъдат стимулирани да ползват услуги от разпределени енергийни ресурси като оптимизация на потреблението и съхраняване на енергията, основани на пазарни процедури, за да експлоатират ефикасно своите мрежи и да избягват скъпоструващото разширяване на мрежите. Държавите членки следва да предприемат подходящи мерки, като национални мрежови кодекси и правила за пазара, както и да стимулират операторите на разпределителни системи чрез мрежови тарифи, които не създават пречки пред гъвкавостта или подобряването на енергийната ефективност на мрежата. Държавите членки следва също така да въведат планове за развитие на мрежата по отношение на разпределителните системи с цел да подкрепят интегрирането на инсталациите, които произвеждат електроенергия от възобновяеми енергийни източници, да улеснят разработването на съоръжения за съхраняване на енергия и електрификацията на транспортния сектор, както и да предоставят на ползвателите на системата адекватна информация за очакваните разширения или модернизации на мрежата, тъй като понастоящем подобни процедури не съществуват в по-голямата част от държавите членки.
- (62) Операторите на системи следва да не притежават, разработват, управляват или експлоатират съоръжения за съхраняване на енергия. В новата структура на пазара на електроенергия услугите по съхраняване на енергия следва да бъдат пазарно ориентирани и конкурентни. Поради това следва да се избягва кръстосаното субсидиране между съхраняването на енергия и регулираните функции по разпределение или пренос. Тези ограничения на собствеността върху съоръженията за съхраняване на енергия имат за цел да предотвратят нарушаването на конкуренцията, да премахнат риска от дискриминация, да гарантират справедлив достъп до услугите по съхраняване на енергия за всички участници на пазара и да насърчават ефективното и ефикасно използване на съоръженията за съхраняване на енергия отделно от експлоатацията на разпределителната или преносната система. Това изискване следва да се тълкува и прилага в съответствие с правата и принципите, установени в Хартата на основните права на Европейския съюз („Хартата“), по-специално със свободата на стопанска инициатива и правото на собственост, гарантирани в членове 16 и 17 от Хартата.
- (63) Когато съоръженията за съхраняване на енергия са напълно интегрирани компоненти на мрежата, които не се използват за балансиране или управление на претоварването, за тях не следва да се прилагат, ако това бъде одобрено от страна на регулаторния орган, същите строги ограничения да притежават, разработват, управляват или експлоатират тези съоръжения, които се прилагат за операторите на системи. Такива напълно интегрирани компоненти на мрежата могат да включват съоръжения за съхраняване на енергия като кондензатори или маховици, които предоставят важни услуги за сигурност и надеждност на мрежата и допринасят за синхронизирането на различните части на системата.
- (64) За целта на постигането на напредък към напълно декарбонизиран електроенергиен сектор, който не създава никакви емисии, е необходимо да се отбележи напредък в сезонното съхранение на енергия. Това съхранение на енергия е елемент, който би послужил като инструмент за експлоатирането на електроенергийната система, за да се позволят краткосрочното и сезонното коригиране с цел преодоляването на променливостта на производството на електроенергия от възобновяеми енергийни източници и свързаните с това непредвидени ситуации в тези хоризонти.
- (65) Недискриминационният достъп до разпределителната мрежа определя достъпа надолу по веригата до клиентите на дребно. За да бъдат създадени условия на равнопоставеност на пазара на дребно, дейностите на операторите на разпределителни системи следва да бъдат наблюдавани, за да не им се дава възможност да се възползват от вертикалната си интеграция от гледна точка на конкурентното си положение на пазара, особено по отношение на битовите и малките небитови клиенти.
- (66) Когато за осигуряването на оптималната ефикасност на интегрираните доставки, изискващи специфични оперативни стандарти, се използва затворена разпределителна система, или когато затворена разпределителна система се поддържа основно за използване от собственика на системата, следва да е възможно операторът на разпределителната система да бъде освободен от задълженията, които биха представлявали излишна административна тежест поради специфичното естество на отношенията между оператора на разпределителната система и ползвателите на системата. Промислените и търговските обекти, обектите, предлагащи съвместни услуги, като сгради на железопътни гари, летища, болници, големи къмпинги с интегрирани съоръжения, и химическите заводи могат да включват затворени разпределителни системи поради специфичното естество на дейността им.
- (67) Без ефективно отделяне на мрежите от дейностите по производство и доставка („ефективно отделяне“) съществува вътрешно присъщ риск от дискриминация не само в експлоатацията на мрежата, но и в стимулите за вертикално интегрираните предприятия да инвестират адекватно в мрежите си.

- (68) Ефективното отделяне може да бъде осигурено единствено чрез отстраняването на стимулите за вертикално интегрираните предприятия да дискриминират конкурентите си по отношение на достъпа до мрежата и инвестициите. Отделянето на собствеността, което предполага определянето на собственика на мрежата за системен оператор и неговата независимост от свързаните с доставката и производството интереси, несъмнено е ефективен и стабилен начин за разрешаване на вътрешно присъщия конфликт на интереси и за гарантиране на сигурността на доставките. Поради тази причина в своята резолюция от 10 юли 2007 г. относно перспективите за вътрешния пазар на газ и електроенергия, Европейският парламент посочи отделянето на собствеността на равнище пренос като най-ефективния инструмент за стимулиране на инвестициите в инфраструктура по недискриминационен начин, на равнопоставения достъп на нови участници до мрежата и на прозрачността на пазара. Ето защо във връзка с отделянето на собствеността от държавите членки следва да се изисква да гарантират, че едно и също лице или едни и същи лица нямат право да упражняват контрол върху производител или доставчик, ако едновременно с това упражняват контрол или други права върху оператор на преносна система или върху преносна система. Обратно, контролът върху оператор на преносна система или преносна система следва да изключва възможността за упражняване на контрол или други права по отношение на производител или доставчик. В тези рамки, производителят или доставчикът следва да може да има миноритарно дялово участие в оператор на преносна система или в преносна система.
- (69) Всяка система за отделяне следва ефективно да отстранява конфликтите на интереси между производители, доставчици и оператори на преносни системи, за да се създадат стимули за необходимите инвестиции и да се гарантира достъпът на нови участници на пазара при условията на прозрачен и ефикасен регулаторен режим, както и следва да не създава прекалено тежък регулаторен режим за регулаторните органи.
- (70) Тъй като отделянето на собствеността налага реструктурирането на предприятия в някои случаи, на държавите членки, които решат да извършат отделяне на собствеността, следва да бъде предоставено допълнително време за прилагането на съответните разпоредби. Освен това предвид вертикалните връзки между секторите на електроенергия и на природен газ разпоредбите за отделяне следва да се прилагат и в двата сектора.
- (71) Във връзка с отделянето на собствеността, за да се гарантира пълната независимост на експлоатацията на мрежите от свързаните с доставката и производството интереси и за да се предотврати обменът на поверителна информация, едно и също лице не следва да бъде член на управителните съвети едновременно на оператор на преносна система или на преносна система и на предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка. По същата причина едно и също лице не следва да има правото да назначава членове на управителните съвети на оператор на преносна система или на преносна система и едновременно с това да упражнява контрол или други права върху производителя или доставчика.
- (72) Създаването на системен оператор или на преносен оператор, независими от свързаните с доставката и производството интереси, следва да даде възможност на вертикално интегрирано предприятие да запази собствеността си върху свързаните с мрежите активи, като едновременно с това изпълнява изискването за ефективно отделяне на интересите, при условие че такъв независим системен оператор или независим преносен оператор изпълнява всички функции на системен оператор, и при условие че се въведат подробна регламентация и механизми за широк регулаторен контрол.
- (73) Когато на 3 септември 2009 г. предприятие, което притежава преносна система, е било част от вертикално интегрирано предприятие, на държавите членки следва да бъде предоставен избор между отделяне на собствеността и създаване на системен оператор или преносен оператор, който е независим от свързаните с доставката и производството интереси.
- (74) За да се запазят изцяло интересите на акционерите/съдружниците във вертикално интегрираните предприятия, държавите членки следва да могат да избират как да прилагат отделянето на собствеността — чрез преки продажби или чрез разделяне на акциите/дяловете на интегрираното предприятие на акции/дялове на предприятие на мрежата и акции/дялове на оставащо предприятие за доставка и производство, при условие че са спазени изискванията за отделяне на собствеността.
- (75) Пълната ефективност на възможните решения за създаването на независим системен оператор или независим преносен оператор следва да бъде гарантирана чрез конкретни допълнителни правила. Правилата за независими преносни оператори осигуряват подходяща регулаторна рамка за гарантиране на лоялна конкуренция, достатъчно инвестиции, достъп за нови участници на пазара и интегриране на пазарите на електроенергия. Ефективното отделяне чрез разпоредби за независими преносни оператори следва да се основава върху стълб от организационни мерки и мерки, свързани с управлението на операторите на преносни системи, и върху стълб от мерки, свързани с инвестициите, със свързването в мрежата на нови производствени мощности и с интеграцията на пазарите посредством регионално сътрудничество. Независимостта на преносни оператори следва също така да се гарантира, *inter alia*, чрез определени „периоди за анализ“, по време на които не се упражнява никаква управленска или друга подобна дейност, предоставяща достъп до същата информация, която е възможно да бъде придобита при упражняването на управленска дейност във вертикално интегрираното предприятие.

- (76) Държавите членки имат право да изберат пълно отделяне на собствеността на тяхна територия. Когато държава членка е упражнила това си право, предприятието няма право да създава независим системен оператор или независим преносен оператор. Освен това, предприятие, което изпълнява някои от функциите по производство или доставка, не може да упражнява пряк или непряк контрол или каквото и да е право върху оператор на преносна система от държава членка, която е избрала пълно отделяне на собствеността.
- (77) Прилагането на ефективно отделяне следва да бъде съобразено с принципа на недискриминация между публичния и частния сектор. За тази цел едно и също лице не следва да има възможност да упражнява контрол или други права, в нарушение на правилата за отделяне на собствеността или на избора на независим системен оператор, поотделно или заедно с други лица, върху състава, гласуването или вземането на решения от органите както на операторите на преносни системи или преносните системи, така и на производителя или доставчика. По отношение на отделянето на собствеността и избора на независим системен оператор, при условие че съответната държава членка може да покаже, че съответните изисквания са спазени — два отделни публични органа следва да са в състояние да контролират дейностите по производство и доставка, от една страна, и дейностите по преноса, от друга страна.
- (78) Напълно ефективното отделяне на дейностите, свързани с мрежата от дейностите по доставка и производство следва да се прилага в Съюза както за предприятията от Съюза, така и за предприятия извън него. За да се гарантира, че дейностите по експлоатация на мрежите и дейностите за доставка и производство остават независими едни от други в целия Съюз регулаторните органи следва да имат правомощия да отказват да сертифицират оператори на преносни системи, които не спазват разпоредбите за отделяне. За да се осигури последователното прилагане на тези правила в целия Съюз, регулаторните органи следва в най-голяма степен да отчетат становищата на Комисията, когато вземат решения във връзка със сертифицирането. В допълнение, за да се осигури изпълнението на международните задължения на Съюза, както и за да се гарантира солидарност и енергийна сигурност в рамките на Съюза, Комисията следва да има правото да дава становища за сертифициране по отношение на собственик на преносна система или оператор на преносна система, който се контролира от лице или лица от трета държава или трети държави.
- (79) Процедурите за издаване на разрешения не следва да водят до административна тежест, несъразмерна на големината и потенциалното влияние на производителите. Прекомерно продължителните процедури за издаване на разрешения може да представляват препятствие за достъпа на нови участници до пазара.
- (80) Регулаторните органи следва да могат да вземат решения по отношение на всички важни въпроси, свързани с регулирането, за да функционира правилно вътрешният пазар на електроенергия и е необходимо да бъдат напълно независими от всякакви други обществени или частни интереси. Това не възпрепятства нито съдебния контрол, нито парламентарния надзор в съответствие с конституционното право на държавите членки. Освен това одобряването на бюджета на регулаторния орган от националния законодател не представлява пречка за бюджетна автономност. Разпоредбите, свързани с автономността при изпълнението на бюджета, предоставен на регулаторния орган, следва да бъдат прилагани в рамките, определени от националните право и правила за бюджета. Като допринасят за независимостта на регулаторните органи от политически или икономически интереси чрез подходяща ротационна схема, държавите членки следва да могат да вземат надлежно предвид наличните човешки ресурси и състава на съвета.
- (81) Регулаторните органи следва да могат да определят или одобряват тарифите или методиките, на които се основава изчисляването на тарифите, въз основа на предложение от оператора на преносната система или операторите на разпределителни системи или въз основа на предложение, договорено между тези оператори и ползвателите на мрежата. При изпълнение на тези задачи регулаторните органи следва да гарантират, че тарифите за пренос и разпределение са недискриминационни и отразяват разходите, и следва да вземат предвид дългосрочните, маргиналните, избегнатите мрежови разходи от разпределеното производство и мерките за управление на търсенето.
- (82) Регулаторните органи следва да определят или одобряват индивидуални мрежови тарифи за преносните и разпределителните мрежи или методика, или и двете. При всеки един от тези варианти независимостта на регулаторните органи при определянето на мрежовите тарифи съгласно член 57, параграф 4, буква б), подточка ii) следва да се запази.
- (83) Регулаторните органи следва да гарантират, че операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи предприемат подходящи мерки, за да направят мрежата си по-устойчива и по-гъвкава. За тази цел те следва да наблюдават резултатите от дейността на тези оператори въз основа на показатели като способността на операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи да експлоатират електропроводи, работещи със системи за оценка на преносната способност в реално време, развитието на дистанционно наблюдение и контрола в реално време на подстанциите, намаляването на загубите по мрежата и честотата и продължителността на прекъсванията в електрозахранването.

- (84) Регулаторните органи следва да имат правомощието да издават обвързващи решения спрямо електроенергийните предприятия и да им налагат ефективни, пропорционални и възпиращи санкции, когато не изпълняват задълженията си или да предлагат на компетентен съд да им налага такива санкции. За целта, регулаторните органи следва да са в състояние да изискват съответна информация от електроенергийните предприятия, да провеждат подходящи и достатъчни разследвания и да уреждат спорове. На регулаторните органи следва да бъдат предоставени и правомощия да вземат решения, независимо от прилагането на правилата за конкуренция, относно въвеждането на подходящи мерки за да се гарантират ползи за клиентите чрез насърчаване на ефективната конкуренция, необходима за правилното функциониране на вътрешния пазар на електроенергия.
- (85) Регулаторните органи следва да се координират помежду си при изпълнението на своите задачи, за да гарантират, че Европейската мрежа на операторите на преносни системи за електроенергия (ЕМОПС за електроенергия), Организацията на операторите на разпределителни системи в Европейския съюз (ООРСЕС) и регионалните координационни центрове, спазват своите задължения съгласно регулаторната рамка на вътрешния пазар на електроенергия и решенията на Агенцията за сътрудничество между регулаторите на енергия (ACER), създадена с Регламент (ЕС) 2019/942 на Европейския парламент и на Съвета⁽⁹⁾. С разширяването на оперативните отговорности на ЕМОПС за електроенергия, на ООРСЕС и на регионалните координационни центрове е необходимо да се засили надзорът над образуванията, действащи на равнището на целия Съюз или на регионално равнище. Регулаторните органи следва да се консултират помежду си и да координират надзора си, за да се установят случаите, при които е налице съвместно неспазване на съответните задължения от страна на ЕМОПС за електроенергия, ООРСЕС или регионалните координационни центрове.
- (86) На регулаторните органи следва също да се предоставят правомощия да допринасят за осигуряването на високи стандарти за задълженията за универсални и обществени услуги в съответствие с изискванията за отваряне на пазара, за защита на уязвимите клиенти, както и за пълната ефективност на мерките за защита на потребителите. Тези разпоредби следва да не засягат нито правомощията на Комисията относно прилагането на правилата за конкуренция, включително контрола върху сливанията със значение на равнището на Съюза, нито правилата за вътрешния пазар, като например правилата за свободното движение на капитали. Независимият орган, пред който има право да обжалва дадена страна, засегната от решението на регулаторен орган, може да бъде съд или друг правораздавателен орган с правомощия да осъществява съдебен контрол.
- (87) Настоящата директива и Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета⁽¹⁰⁾ не лишават държавите членки от възможността да установяват и провеждат тяхната национална енергийна политика. От това следва, че в зависимост от конституционните разпоредби на държавата членка определянето на политическата рамка, в която следва да работят регулаторните органи, например относно сигурността на доставките, би могла да е от компетентността на държавата членка. Въпреки това общите енергийни политически насоки, дадени от държавата членка, следва да не накърняват независимостта или автономността на регулаторните органи.
- (88) Регламент (ЕС) 2019/943 предвижда Комисията да приема насоки или мрежови кодекси с оглед на постигане на необходимото равнище на хармонизация. Такива насоки и мрежови кодекси представляват обвързващи мерки за изпълнение и с оглед на някои разпоредби на настоящата директива, са полезен инструмент, който при необходимост може бързо да бъде адаптиран.
- (89) Държавите членки и договарящите се страни от Договора за създаване на Енергийна общност⁽¹¹⁾ следва да работят в тясно сътрудничество по всички въпроси, свързани с разработването на интегриран регион за търговия с електроенергия, и следва да не вземат мерки, които застрашават по-нататъшната интеграция на пазарите на електроенергия или сигурността на доставките на държавните членки и договарящите се страни от Енергийната общност.
- (90) Настоящата директива следва да се разглежда съвместно с Регламент (ЕС) 2019/943, в който се определят основните принципи на новата структура на пазара на електроенергия, които ще дадат възможност за по-добро възнаграждаване на гъвкавостта, ще осигурят адекватни ценови сигнали и ще гарантират развитието на функциониращи интегрирани краткосрочни пазари. В Регламент (ЕС) 2019/943 също се определят нови правила в различни области, в това число относно областта на механизмите за осигуряване на капацитет и сътрудничеството между операторите на преносни системи.

⁽⁹⁾ Регламент (ЕС) 2019/942 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. за създаване на Агенция на Европейския съюз за сътрудничество между регулаторите на енергия (вж. страница 22 от настоящия брой на Официален вестник).

⁽¹⁰⁾ Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 г. относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и за отмяна на Директива 2003/55/ЕО (ОВ L 211, 14.8.2009 г., стр. 94).

⁽¹¹⁾ ОВ L 198, 20.7.2006 г., стр. 18.

- (91) Настоящата директива защита основните права и следва принципите, заложиени в Хартата. Поради това настоящата директива следва да се тълкува и прилага в съответствие с тези права и принципи, и по-конкретно с правото на защита на личните данни, гарантирано от член 8 от Хартата. От съществено значение е всяка обработка на лични данни съгласно настоящата директива да се извършва в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета ⁽¹²⁾.
- (92) С цел да се осигури минималната степен на хармонизация, необходима за постигането на целта на настоящата директива, на Комисията следва да се делегира правомощието да приема актове в съответствие с член 290 от ДФЕС, за да приема правила относно обхвата на задълженията на регулаторните органи да си сътрудничат един с друг и с ACER и за определяне на детайлите на процедурата за спазване на мрежовите кодекси и насоките. От особена важност е Комисията да провежда необходимите консултации по време на подготвителната работа, включително и на експертно равнище, като консултациите се провеждат в съответствие с принципите, предвидени в Междунституционалното споразумение от 13 април 2016 г. за по-добро законотворчество ⁽¹³⁾. По-специално, с цел осигуряване на равно участие в изготвянето на делегираните актове, Европейският парламент и Съветът получават всички документи едновременно с експертите от държавите членки, а техни експерти систематично имат достъп до заседанията на експертните групи на Комисията, занимаващи се с изготвянето на делегираните актове.
- (93) С цел да се осигурят еднакви условия за изпълнението на настоящата директива, на Комисията следва да се предоставят изпълнителни правомощия, за да определя изискванията за оперативна съвместимост на енергийните услуги и недискриминационни и прозрачни процедури за достъп до данните от измерването, данните за потреблението, както и данните, изисквани за прехвърлянето на клиенти, оптимизацията на потреблението и други услуги. Тези правомощия следва да бъдат упражнявани в съответствие с Регламент (ЕС) № 182/2011 на Европейския парламент и на Съвета ⁽¹⁴⁾.
- (94) Когато се прилага дерогация съгласно член 66, параграфи 3, 4 или 5, дерогацията следва да обхваща и всички разпоредби на настоящата директива, които са съпътстващи или изискват предварителното прилагане на някоя от разпоредбите, от които е предоставена дерогация.
- (95) Разпоредбите на Директива 2012/27/ЕС, свързани с пазарите на електроенергия, като разпоредбите за измерването и фактурирането на електроенергия, оптимизация на потреблението, приоритетно диспечирание, достъп до мрежите за високоефективното комбинирано производство, се актуализират с разпоредбите, посочени в настоящата директива и в Регламент (ЕС) 2019/943. Поради това Директива 2012/27/ЕС следва да бъде съответно изменена.
- (96) Доколкото целта на настоящата директива, а именно създаването на напълно работещ вътрешен пазар на електроенергия, не може да бъде постигната в достатъчна степен от държавите членки, а поради нейния обхват и последици, може да бъде по-добре постигната на равнището на Съюза, Съюзът може да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 от Договора за Европейския Съюз. В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигането на тази цел.
- (97) В съответствие със Съвместната политическа декларация от 28 септември 2011 г. на държавите членки и Комисията относно обяснителните документи ⁽¹⁵⁾ държавите членки се задължават да приложат, в обосновани случаи, към съобщението за своите мерки за транспониране един или повече документи, обясняващи връзката между компонентите на дадена директива и съответните елементи от националните инструменти за транспониране. По отношение на настоящата директива законодателят смята предоставянето на такива документи за основателно.
- (98) Задължението за транспониране на настоящата директива в националното право трябва да бъде ограничено до разпоредбите, които представляват изменение по същество в сравнение с Директива 2009/72/ЕО. Задължението за транспониране на разпоредбите, които не са изменени, произтича от Директива 2009/72/ЕО.
- (99) Настоящата директива не засяга задълженията на държавите членки относно сроковете за транспониране в националното законодателство и датата на прилагане на Директива 2009/72/ЕО, посочена в приложение III,

⁽¹²⁾ Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните) (ОВ L 119, 4.5.2016 г., стр. 1).

⁽¹³⁾ ОВ L 123, 12.5.2016 г., стр. 1.

⁽¹⁴⁾ Регламент (ЕС) № 182/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 г. за установяване на общите правила и принципи относно реда и условията за контрол от страна на държавите членки върху упражняването на изпълнителните правомощия от страна на Комисията (ОВ L 55, 28.2.2011 г., стр. 13).

⁽¹⁵⁾ ОВ С 369, 17.12.2011 г., стр. 14.

ПРИЕХА НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

ГЛАВА I

ПРЕДМЕТ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ

Член 1

Предмет

Настоящата директива установява общите правила за производството, преноса, разпределението, съхраняването на енергия и доставката на електроенергия, както и разпоредби относно защитата на потребителите, с оглед на създаването на наистина интегрирани, конкурентни, ориентирани към потребителя, гъвкави, справедливи и прозрачни пазари на електроенергия в Съюза.

Като се използват предимствата на интегрирания пазар, с настоящата директива се цели да се гарантират достъпни и прозрачни цени и разходи за енергия за потребителите, висока степен на сигурност на енергийните доставки, както и плавен преход към устойчива нисковъглеродна енергийна система. С настоящата директива се определят основните правила, свързани с организацията и функционирането на електроенергийния сектор на Съюза, по-специално правилата за оправомощаването и защитата на потребителите, за свободния достъп до интегрирания пазар, за достъпа на трети лица до преносната и разпределителната инфраструктура, за изискванията за отделяне и за правилата за независимост на регулаторните органи на държавите членки.

Настоящата директива установява и начини за сътрудничество между държавите членки, регулаторните органи и операторите на преносните системи с цел създаване на напълно взаимосвързан вътрешен пазар на електроенергия, който увеличава интеграцията на електроенергията от възобновяеми източници, свободната конкуренция и сигурността на доставките.

Член 2

Определения

За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

- 1) „клиент“ означава клиент на едро или краен клиент на електроенергия;
- 2) „клиент на едро“ означава физическо или юридическо лице, което купува електроенергия с цел препродажба в рамките на системата, в която то е установено, или извън нея;
- 3) „краен клиент“ означава клиент, който купува електроенергия за собствено ползване;
- 4) „битов клиент“ означава клиент, който купува електроенергия за собствено битово потребление, като се изключват търговските или професионалните дейности;
- 5) „небитов клиент“ означава физическо или юридическо лице, което купува електроенергия, която не е за собствени битови нужди, включително производителите, промишлените клиенти, малките и средните предприятия, предприятията и клиентите на едро;
- 6) „микропредприятие“ означава предприятие, в което са наети по-малко от 10 души и чийто годишен оборот и/или общо салдо по годишния счетоводен баланс не надхвърля 2 милиона евро;
- 7) „малко предприятие“ означава предприятие, в което са наети по-малко от 50 души и чийто годишен оборот и/или общо салдо по годишния счетоводен баланс не надхвърля 10 милиона евро;
- 8) „активен клиент“ означава краен клиент или група от действащи съвместно крайни клиенти, които потребяват или съхраняват електроенергията, произведена в техните обекти, разположени в точно определени граници, или, когато това е разрешено от държавите членки, в други обекти, продават произведената от самите тях електроенергия или участват в схеми за гъвкавост или за енергийна ефективност, при условие че тези дейности не са основните им търговски или професионални дейности;
- 9) „пазари на електроенергия“ означава пазари за електроенергия, включително извънборсовите пазари и борсите за електроенергия, пазарите за търговия с електроенергия, капацитет, услуги по балансиране и спомагателни услуги във всички периоди, включително форуърдните пазари, пазарите „ден напред“ и пазарите в рамките на деня;

- 10) „участник на пазара“ означава участник на пазара съгласно определението в член 2, точка 25 от Регламент (ЕС) 2019/943;
- 11) „гражданска енергийна общност“ означава правен субект:
  - а) основан на доброволно и открито участие, реално контролиран от членове или акционери, които са физически лица, местни органи, включително общини, или малки предприятия,
  - б) има за основна цел осигуряване на екологични, икономически или социални общностни ползи за своите членове или акционери или за местните райони, в които извършва дейност, а не финансови печалби, и
  - в) може да извършва производство, включително на енергия от възобновяеми източници, разпределение, доставка, потребление, агрегиране, съхраняване на електроенергия, услуги за повишаване на енергийната ефективност или услуги за зареждане на електрически превозни средства, или да предоставя други енергийни услуги на своите членове или акционери;
- 12) „доставка“ означава продажбата, включително препродажбата, на електроенергия на клиенти;
- 13) „договор за доставка на електроенергия“ означава договор за доставка на електроенергия, но не включва електроенергийни деривати;
- 14) „електроенергиен дериват“ означава финансов инструмент, посочен в приложение I, раздел B, точка 5, 6 или 7 от Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета ⁽¹⁶⁾, когато този инструмент е свързан с електроенергията;
- 15) „договор с динамична цена на електроенергията“ означава договор за доставка на електроенергия между доставчик и краен клиент, който отразява колебанията в цената на спотовите пазари, включително на пазарите „ден напред“ и пазарите в рамките на деня, на интервали, които са най-малкото равни на честотата на уреждане на дисбаланса на пазара;
- 16) „такса за прекратяване на договор“ означава такса или санкция, наложена на клиентите от доставчиците или участниците на пазара, извършващи агрегиране, за прекратяване на договор за доставка на електроенергия или от договор за услуги;
- 17) „такса при смяна“ означава такса или санкция за смяна на доставчика или на участник на пазара, извършващ агрегиране, включително таксите за прекратяване на договор, наложени пряко или непряко на клиентите от доставчиците, от участниците на пазара, извършващи агрегиране, или от операторите на системи;
- 18) „агрегиране“ означава функция, осъществявана от физическо или юридическо лице, което съчетава множество товари при потребителя или произведена електроенергия с цел продажба, купуване или обявяване на търг на пазарите на електроенергия;
- 19) „независим доставчик на услуги по агрегиране“ означава участник на пазара, който извършва агрегиране и който не е свързан с доставчика на своя клиент;
- 20) „оптимизация на потреблението“ означава промяна на електрическия товар от страна на крайните клиенти, която се отклонява от тяхната нормална или настояща схема на потребление и която е предприета в отговор на пазарни сигнали, сред които са променящите се във времето цени на електроенергията или стимулиращите плащания, или в отговор на приемане на предложение от крайния клиент за продажба на намаляване или увеличаване на търсенето на съответната цена на организиран пазар съгласно член 2, точка 4 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 1348/2014 на Комисията ⁽¹⁷⁾, самостоятелно или чрез агрегиране;
- 21) „информация за фактурирането“ означава информацията, предоставена в сметката на крайният клиент, освен искането за плащане;
- 22) „традиционен измервателен уред“ означава аналогов или електронен измервателен уред, който не може да предава и получава данни;
- 23) „интелигентна измервателна система“ означава електронна система, която може да измерва електроенергията, подадена в мрежата или на потреблението на електроенергия от мрежата, като предоставя повече информация от традиционния измервателен уред и която дава възможност за предаване и получаване данни с цел информация, наблюдение и контрол посредством някакъв вид електронна комуникация;

⁽¹⁶⁾ Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Директива 2002/92/ЕО и на Директива 2011/61/ЕС (ОВ L 173, 12.6.2014 г., стр. 349).

⁽¹⁷⁾ Регламент за изпълнение (ЕС) № 1348/2014 на Комисията от 17 декември 2014 г. за прилагане на член 8, параграфи 2 и 6 от Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия по отношение на докладването на данни (ОВ L 363, 18.12.2014 г., стр. 121).

- 24) „оперативна съвместимост“ означава — в контекста на интелигентното измерване — способността на две или повече енергийни или комуникационни мрежи, системи, устройства, приложения или компоненти да взаимодействат, обменят и използват информация с цел изпълнение на изискваните от тях функции;
- 25) „период за уреждане на дисбаланса“ означава период за уреждане на дисбаланса съгласно определението в член 2, точка 15 от Регламент (ЕС) 2019/943;
- 26) „почти в реално време“ означава — в контекста на интелигентното измерване — кратък период от време, обикновено ограничен до секунди или до периода за уреждане на дисбаланса в рамките на националния пазар;
- 27) „най-добри налични техники“ означава — в контекста на защитата и сигурността на данните при интелигентното измерване — най-ефективните, напредналите и практически пригодни техники за предоставяне по принцип на основата за спазване на правилата на Съюза за защита на данните и сигурността;
- 28) „разпределение“ означава преносът на електроенергия по разпределителни системи с високо, средно и ниско напрежение с цел да бъде доставена до клиенти, като не се включва доставка;
- 29) „оператор на разпределителна система“ означава физическо или юридическо лице, отговорно за функционирането на разпределителната система, за нейната поддръжка и ако това е необходимо — за развитието на разпределителната система на дадена територия, а ако е приложимо — и за междусистемните електропроводи между тази система и други системи, както и за осигуряването в дългосрочен план на способността на системата да отговаря на разумни искания за разпределяне на електроенергия;
- 30) „енергийна ефективност“ означава съотношението на изходното количество производителност, услуга, стока или енергия спрямо вложеното количество енергия;
- 31) „енергия от възобновяеми източници“ или „възобновяема енергия“ означава енергия от възобновяеми неизкопаеми източници, а именно вятърна, слънчева (слънчева термична и слънчева фотоволтаична) и геотермална енергия, енергия от околната среда, енергия от приливите и отливите, от вълните и друга океанска енергия, водноелектрическа енергия, биомаса, сметишен газ, газ от пречиствателни станции за отпадъчни води и биогазове;
- 32) „разпределено производство“ означава производствени инсталации, свързани към разпределителната система;
- 33) „зарядна точка“ означава интерфейс, с помощта на който може да се зарежда по едно електрическо превозно средство или да се заменя акумулаторът на едно електрическо превозно средство;
- 34) „пренос“ означава транспортиране на електроенергия по взаимосвързана система със свръхвисоко и високо напрежение с цел да бъде доставена до крайни клиенти или разпределители, като не се включва доставка;
- 35) „оператор на преносна система“ означава физическо или юридическо лице, което отговаря за функционирането на преносната система, за нейната поддръжка и ако е необходимо — за развитието на преносната система на дадена територия, а където е приложимо — за междусистемните електропроводи между тази система и други системи, както и за осигуряването в дългосрочен план на способността на системата да отговаря на разумни искания за пренос на електроенергия;
- 36) „ползвател на система“ означава физическо или юридическо лице, което снабдява преносна или разпределителна система или е снабдявано от нея;
- 37) „производство“ означава производството на електроенергия;
- 38) „производител“ означава физическо или юридическо лице, което произвежда електроенергия;
- 39) „междусистемен електропровод“ означава оборудване, използвано за свързване на електроенергийни системи;
- 40) „взаимосвързана система“ означава няколко преносни и разпределителни системи, свързани заедно чрез един или повече междусистемни електропроводи;
- 41) „директна електропроводна линия“ означава или електропроводна линия, свързваща отделен производствен обект с отделен клиент, или електропроводна линия, свързваща производител и електроснабдително предприятие за директно снабдяване на техните обекти, дъщерни дружества и клиенти;
- 42) „малка изолирана система“ означава система, която е имала консумация под 3 000 GWh през 1996 г., като под 5 % от годишната консумация се получава чрез свързване с други системи;

- 43) „малка свързана система“ означава всяка система, която е имала консумация под 3 000 GWh през 1996 г., като повече от 5 % от годишната консумация се получава чрез свързване с други системи;
- 44) „претоварване“ означава претоварване съгласно определението в член 2, точка 4 от Регламент (ЕС) 2019/943;
- 45) „балансиране“ означава балансиране съгласно определението в член 2, точка 10 от Регламент (ЕС) 2019/943;
- 46) „балансираща енергия“ означава балансираща енергия съгласно определението в член 2, точка 11 от Регламент (ЕС) 2019/943;
- 47) „отговарящо за баланса лице“ означава отговарящо за баланса лице съгласно определението в член 2, точка 14 от Регламент (ЕС) 2019/943;
- 48) „спомогателна услуга“ означава услуга, необходима за работата на преносна или разпределителна система, включително балансиране и спомогателни услуги, различни от контрола на честотата, но не се включва управлението на претоварването;
- 49) „спомогателна услуга, различна от контрола на честотата“ означава услуга, използвана от оператора на преносна система или от оператора на разпределителна система за управление на напрежението при установен режим, за бързо подаване на реактивен ток, за осигуряване на способност за инерционно пускане за стабилност на местната мрежа, токове на късо съединение, пускане без външно захранване и за експлоатация на електроенергийни острови;
- 50) „регионален координационен център“ означава регионален координационен център, създаден съгласно член 35 от Регламент (ЕС) 2019/943;
- 51) „напълно интегрирани мрежови компоненти“ означава мрежови компоненти, които са интегрирани в преносната или разпределителната система, включително в съоръженията за съхраняване, и които се използват единствено с цел гарантиране на сигурна и надеждна работа на преносната или разпределителната система, а не за балансиране или за управление на претоварването;
- 52) „интегрирано електроенергийно предприятие“ означава вертикално интегрирано предприятие или хоризонтално интегрирано предприятие;
- 53) „вертикално интегрирано предприятие“ означава електроенергийно предприятие или група електроенергийни предприятия, за които едно и също лице или лица са оправомощени, пряко или непряко, да упражняват контрол, и предприятието или групата предприятия изпълняват най-малко една от функциите по пренос или разпределение и най-малко една от функциите по производство или доставка;
- 54) „хоризонтално интегрирано предприятие“ означава електроенергийно предприятие, изпълняващо поне една от следните функции: производство с цел продажба, пренос, разпределение или доставка, както и друга, различна от електроенергийната, дейност;
- 55) „свързано предприятие“ означава свързани предприятия по смисъла на член 2, точка 12 от Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета ⁽¹⁸⁾ и предприятия, които принадлежат на едни и същи акционери;
- 56) „контрол“ означава права, договори или други средства, които самостоятелно или в комбинация и предвид свързаните с тях фактически и правни обстоятелства предоставят възможността за упражняване на решаващо влияние върху дадено предприятие, по-специално чрез:
- а) собственост или право на ползване на всички или част от активите на дадено предприятие;
  - б) права или договори, които предоставят решаващо влияние върху състава, гласуването или решенията на органите на предприятието;
- 57) „електроенергийно предприятие“ означава физическо или юридическо лице, което изпълнява поне една от следните функции: производство, пренос, разпределение, агрегиране, оптимизация на потреблението, съхраняване на енергия, доставка или закупуване на електроенергия, и което отговаря за търговски и технически задачи и за задачи по поддръжката, свързани с тези дейности, но без да се включват крайните клиенти;
- 58) „сигурност“ означава както сигурност на доставките и снабдяване с електроенергия, така и техническа безопасност;

⁽¹⁸⁾ Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно годишните финансови отчети, консолидираните финансови отчети и свързаните доклади на някои видове дружества и за изменение на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директиви 78/660/ЕИО и 83/349/ЕИО на Съвета (ОВ L 182, 29.6.2013 г., стр. 19).

- 59) „съхраняване на енергия“ означава, в рамките на електроенергийната система, отлагане на крайното ползване на електроенергията до момент, който е по-късен от момента на нейното произвеждане или преобразуване във форма на енергия, която може да се съхранява, съхраняването на тази енергия и последващото ѝ обратно преобразуване в електроенергия или използване в друг енергиен носител;
- 60) „съоръжения за съхраняване на енергия“ означава, в рамките на електроенергийната система, съоръжение, в което се съхранява енергия.

ГЛАВА II

ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЙНИЯ СЕКТОР

Член 3

Конкурентен, ориентиран към потребителя, гъвкав и недискриминационен пазар на електроенергия

1. Държавите членки гарантират, че националното им право не затруднява неоправдано трансграничната търговия с електроенергия, участието на потребителя, включително посредством оптимизация на потреблението, инвестициите по-конкретно в променливото и гъвкаво производство на енергия, съхраняването на енергията, развитието на електромобилността или въвеждането на нови междусистемни електропроводи между държавите членки, и гарантират, че цените на електроенергията отразяват действителното търсене и предлагане.
2. При разработването на нови междусистемни електропроводи държавите членки вземат предвид целите за междусистемна електроенергийна свързаност, установени в член 4, буква г), точка 1 от Регламент (ЕС) 2018/1999.
3. Държавите членки гарантират, че не съществуват неоправдани пречки в рамките на вътрешния пазар на електроенергия по отношение на навлизането на пазара, извършването на дейност на пазара и излизането от пазара, без да се засяга компетентността, която държавите членки запазват по отношение на трети държави.
4. Държавите членки гарантират наличието на еднакви условия на конкуренция, при които електроенергийните предприятия са подчинени на прозрачни, пропорционални и недискриминационни правила, такси и третиране, по-специално в областта на задължението за балансиране, достъпа до пазари на едро, достъпа до данни, процедурите за смяна и режимите на фактуриране, а когато е приложимо – и при лицензирането.
5. Държавите членки гарантират, че участниците на пазара от трети държави, когато извършват дейност в рамките на вътрешния пазар на електроенергия, отговарят на изискванията на приложимото законодателство на Съюза и на националното законодателство, включително на законодателството, свързано с политиката в областта на околната среда и безопасността.

Член 4

Свободен избор на доставчик

Държавите членки гарантират, че всички клиенти са свободни да купуват електроенергията си от избрания от тях доставчик и гарантират, че всички клиенти са свободни да сключват повече от един договор за доставка на електроенергия едновременно, при условие че се създадат изискваната връзка и измервателни точки.

Член 5

Обусловени от пазара цени за доставка

1. Доставчиците са свободни да определят цената, на която предоставят електроенергия на клиентите си. Държавите членки предприемат подходящи действия, за да гарантират ефективната конкуренция между доставчиците.
2. Държавите членки гарантират защитата на енергийно бедните и уязвимите битови клиенти съгласно членове 28 и 29 чрез социалната си политика или чрез други средства, различни от публичните интервенции в определянето на цените за доставката на електроенергия.
3. Чрез дерогация от параграфи 1 и 2 държавите членки могат да прилагат публични интервенции при определянето на цените за доставка на електроенергия за енергийно бедните или уязвимите битови клиенти. Тези публични интервенции са обвързани с условията, посочени в параграфи 4 и 5.
4. Публичните интервенции при определянето на цените за доставка на електроенергия:
  - a) преследват общ икономически интерес и не надхвърлят необходимото за постигането на общия икономически интерес;

- б) са ясно определени, прозрачни, недискриминационни и прилагането им да подлежи на проверка;
- в) гарантират на клиентите равен достъп до електроенергийните предприятия от Съюза;
- г) са ограничени по време и са пропорционални по отношение на своите бенефициери;
- д) не водят до допълнителни разходи за участниците на пазара по дискриминационен начин.

5. Всяка държава членка, която прилага публични интервенции при определянето на цените за доставка на електроенергия в съответствие с параграф 3 от настоящия член, също така спазва член 3, параграф 3, буква г) и член 24 от Регламент (ЕС) 2018/1999, независимо от това дали в съответната държава членка има значителен брой домакинства в положение на енергийна бедност.

6. За да има преходен период, през който да се създаде ефективна конкуренция за договорите за доставка на електроенергия между доставчиците и да се постигне пълноценно действащо обусловено от пазара ценообразуване на електроенергията на дребно в съответствие с параграф 1, държавите членки могат да прилагат публични интервенции при определянето на цените за доставка на електроенергия за битовите клиенти, както и за микропредприятията, които не се ползват от публични интервенции съгласно параграф 3.

7. Публичните интервенции по член 6 трябва да отговарят на критериите, определени в параграф 4, и:

- а) да са придружени от набор от мерки за постигане на ефективна конкуренция и за въвеждане на методика за оценяване на напредъка постигнат във връзка с тези мерки;
- б) да се определят чрез методика, която гарантира недискриминационното третиране на доставчиците;
- в) да бъдат определени на цена, която е по-висока от себестойността, на равнище, на което може да възникне ефективна ценова конкуренция;
- г) да са създадени така, че да свеждат до минимум отрицателното въздействие върху пазара на електроенергия на едро;
- д) да гарантират, че всички бенефициери на публични интервенции имат възможност да изберат конкурентни пазарни оферти и са пряко информирани поне веднъж на тримесечие за наличието на оферти и възможности за икономии на конкурентния пазар, по-специално за договори за динамична цена на електроенергията, както и да гарантират, че им се предоставя помощ за преминаване към обусловено от пазара предлагане;
- е) да гарантират, че в съответствие с членове 19 и 21 всички бенефициери на такива публични интервенции имат право да им бъдат инсталирани интелигентни измервателни уреди без допълнителни първоначални разходи за тях, получават предложения за тази цел, пряко информирани са за възможността да инсталират интелигентни измервателни уреди и получават необходимата помощ;
- ж) да не водят до пряко кръстосано субсидиране между клиентите, обслужвани по цени на свободния пазар, и клиентите, обслужвани по регулирани цени за доставка.

8. Държавите членки нотифицират Комисията за мерките, взети в съответствие с параграфи 3 и 6, в срок от един месец след приемането им и могат да ги прилагат незабавно. Нотификацията следва да бъде придружена от обяснение защо други инструменти не са били достатъчни за постигането на преследваната цел, по какъв начин са изпълнени изискванията, посочени в параграфи 4 и 7, и какви са последиците от мерките, предмет на нотификацията, върху конкуренцията. В нотификацията се описват обхватът на бенефициерите, продължителността на прилагане на мерките и броят на битовите клиенти, засегнати от тях, и се обяснява как са били определени регулираните цени.

9. В срок до 1 януари 2022 г. и 1 януари 2025 г. държавите членки представят на Комисията доклади за прилагането на настоящия член, за необходимостта от публични интервенции съгласно настоящия член и тяхната пропорционалност, както и оценка на напредъка към постигане на ефективна конкуренция между доставчиците и прехода към пазарно обусловени цени. Държавите членки, които прилагат регулирани цени в съответствие с параграф 6, докладват за изпълнението на условията, посочени в параграф 7, включително за изпълнението им от доставчиците, от които се изисква да прилагат такива интервенции, както и за въздействието на регулираните цени върху финансовото положение на тези доставчици.

10. В срок до 31 декември 2025 г. Комисията извършва преглед и представя на Европейския парламент и на Съвета доклад за прилагането на настоящия член с цел постигане на обусловено от пазара ценообразуване на електроенергията на дребно; този доклад е придружен или е последван от законодателно предложение, ако е целесъобразно. Това законодателно предложение може да предвижда крайна дата за прилагането на регулираните цени.

Член 6

Достъп на трети лица

1. Държавите членки осигуряват прилагането на система за достъп на трети лица до преносните и разпределителните системи въз основа на публикувани тарифи, приложими за всички клиенти и прилагани обективно и без дискриминация между ползвателите на системата. Държавите членки гарантират, че тези тарифи или методиките, на които се основава тяхното изчисление, са одобрени в съответствие с член 59 преди влизането им в сила и че тези тарифи и методики — когато само методиките са одобрени — са публикувани преди влизането им в сила.
2. Операторът на преносна или разпределителна система може да откаже достъп, когато липсва необходимият капацитет. Подобен отказ се придружава от надлежно обосновани мотиви, особено предвид разпоредбите на член 9, като се изхожда от обективни и основателни в техническо и икономическо отношение критерии. Държавите членки или ако държавите членки са предвидили това — регулаторните органи на тези държави членки, гарантират, че тези критерии се прилагат последователно и че ползвателят на системата, на когото е бил отказан достъп, може да се възползва от процедура за разрешаване на спорове. Регулаторните органи гарантират също така, когато е подходящо и когато се дава отказ за достъп, че операторът на преносна система или операторът на разпределителна система предоставя съответната информация за мерките, които биха били необходими за укрепване на мрежата. Тази информация се предоставя във всички случаи, когато е бил отказан достъпът до зарядните точки. На лицето, поискало тази информация, може да бъде наложена разумна такса, отразяваща разходите за предоставяне на подобна информация.
3. Настоящият член се прилага и за гражданските енергийни общности, които управляват разпределителни мрежи.

Член 7

Директни електропроводни линии

1. Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да могат:
  - а) всички производители и предприятия за доставка на електроенергия, установени на тяхна територия, да снабдяват своите обекти, дъщерни дружества и клиенти чрез директна електропроводна линия, без да им бъдат налагани непропорционални административни процедури или разходи;
  - б) всички клиенти на тяхна територия индивидуално или съвместно да бъдат снабдявани чрез директна електропроводна линия от производители и предприятия за доставка на електроенергия.
2. Държавите членки установяват критериите за предоставянето на разрешения за изграждане на директни електропроводни линии на тяхна територия. Тези критерии трябва да бъдат обективни и недискриминационни.
3. Възможността за доставка на електроенергия чрез директна електропроводна линия, посочена в параграф 1 от настоящия член, не засяга възможността за договаряне на електроенергия в съответствие с член 6.
4. Държавите членки може да издават разрешения за изграждане на директна електропроводна линия при условията на отказ за достъп до системата въз основа, според приложимото, на член 6 или при условията на започване на процедура за разрешаване на спор съгласно член 60.
5. Държавите членки може да откажат разрешение за директна електропроводна линия, ако издаването на подобно разрешение би възпрепятствало прилагането на разпоредбите относно задълженията за обществена услуга съгласно член 9. Този отказ се придружава от надлежно обосновани мотиви.

Член 8

Процедура за издаване на разрешения за нови мощности

1. Държавите членки приемат процедура за издаване на разрешения за изграждане на нови производствени мощности, която се провежда в съответствие с обективни, прозрачни и недискриминационни критерии.
2. Държавите членки установяват критериите за предоставяне на разрешения за изграждане на производствени мощности на тяхна територия. При определянето на подходящи критерии държавите членки вземат предвид:
  - а) безопасността и сигурността на електроенергийната система, инсталациите и прилежащото оборудване;
  - б) защитата на общественото здраве и безопасност;
  - в) опазването на околната среда;

- г) използването на земята и избор на площадки за изграждане на обекти;
  - д) използването на обществени земи;
  - е) енергийната ефективност;
  - ж) естеството на първичните източници;
  - з) специфичните за кандидата характеристики, например технически, икономически и финансови възможности;
  - и) спазването на мерките, приети съгласно член 9;
  - й) приноса на производствените мощности за постигане на общата цел на Съюза от поне 32-процентен дял на енергията от възобновяеми източници в брутно крайно потребление на енергия в Съюза през 2030 г., посочена в член 3, параграф 1 от Директива (ЕС) 2018/2001 на Европейския парламент и на Съвета ⁽¹⁹⁾;
  - к) приноса на производствените мощности за намаляване на емисиите; и
  - л) алтернативите на изграждането на нова производствена мощност, например решения за оптимизация на потреблението и съхраняване на енергия.
3. Държавите членки гарантират, че съществуват специални, опростени и рационализирани процедури за издаване на разрешения за малки по размер децентрализирани и/или разпределени производства, които отчитат техния ограничен размер и потенциално въздействие.

Държавите членки може да установят насоки за тази специална процедура за издаване на разрешения. Регулаторните органи или други компетентни национални органи, включително планиращите органи, преразглеждат тези насоки и може да препоръчат изменения.

Когато са установили специални процедури за издаване на разрешения за използването на земята, които се прилагат за големи нови инфраструктурни проекти за производствен капацитет, държавите членки по целесъобразност включват изграждането на нови производствени мощности в обхвата на тези процедури и ги прилагат по недискриминационен начин и в подходяща времева рамка.

4. Процедурите и критериите за издаване на разрешения се оповестяват публично. Кандидатите се уведомяват за мотивите за отказ за издаване на разрешение. Мотивите трябва бъдат обективни, недискриминационни, добре обосновани и надлежно доказани. Кандидатите имат на разположение процедури по обжалване.

Член 9

Задължения за обществена услуга

1. Без да се засяга параграф 2, въз основа на институционалната си организация и като надлежно спазват принципа на субсидиарност, държавите членки гарантират, че дейността на електроенергийните предприятия се извършва в съответствие с принципите на настоящата директива с цел да се постигне конкурентен, сигурен и екологично устойчив пазар на електроенергия, като не упражняват дискриминация спрямо тези предприятия нито по отношение на правата, нито по отношение на задълженията.
2. При пълно зачитане на съответните разпоредби на ДФЕС, по-специално на член 106 от него, държавите членки може да налагат на предприятията, работещи в електроенергийния сектор, с оглед на общите икономически интереси, задължения за обществена услуга, които може да се отнасят до сигурността, включително сигурността на доставките, редовността, качеството и цената на доставките и опазването на околната среда, включително енергийната ефективност, енергията от възобновяеми източници и опазването на климата. Тези задължения трябва да бъдат ясно определени, прозрачни, недискриминационни, изпълнението им да подлежи на проверка и да гарантират равни условия на достъп на електроенергийните предприятия от Съюза до националните потребители. Задълженията за обществена услуга, които засягат определянето на цените на доставка на електроенергия, трябва да отговарят на изискванията, определени в член 5 от настоящата директива.
3. Когато за изпълнението на задълженията, установени в параграф 2 от настоящия член, или за предоставянето на универсалната услуга, предвидена в член 27, държавите членки предоставят финансова компенсация, други форми на компенсация и изключителни права, те правят това по недискриминационен и прозрачен начин.
4. Когато транспонират настоящата директива, държавите членки уведомяват Комисията за всички мерки, приети за изпълнение на задълженията за универсална услуга и за обществена услуга, включително за защита на потребителите и за опазване на околната среда, и за възможното им въздействие върху вътрешната и международната конкуренция независимо от това дали за тези мерки е необходима дерогация от настоящата директива. Впоследствие държавите членки уведомяват Комисията на всеки две години за всички промени в тези мерки независимо от това дали за тях е необходима дерогация от настоящата директива.

⁽¹⁹⁾ Директива (ЕС) 2018/2001 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. за насърчаване на използването на енергия от възобновяеми източници (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 82).

5. Държавите членки може да решат да не прилагат членове 6, 7 и 8 от настоящата директива, доколкото тяхното прилагане би възпрепятствало, правно или фактически, изпълнението на задълженията, наложени на електроенергийните предприятия в името на общите икономически интереси, и доколкото развитието на търговията не би било засегнато до такава степен, че да бъде в противоречие с интересите на Съюза. Интересите на Съюза включват, *inter alia*, конкуренцията по отношение на клиентите в съответствие с член 106 от ДФЕС и настоящата директива.

ГЛАВА III

ОПРАВОМОЩАВАНЕ И ЗАЩИТА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

Член 10

Основни договорни права

1. Държавите членки гарантират правото на всички крайни клиенти да бъдат снабдявани с електроенергия от даден доставчик, при условие че той даде съгласието си, независимо от това в коя държава членка е регистриран доставчикът, при условие че доставчикът спазва приложимите търговски правила и правилата за балансиране. Във връзка с това държавите членки предприемат всички мерки, необходими, за да гарантират, че административните процедури не дискриминират доставчиците, които вече са регистрирани в друга държава членка.

2. Без да се засягат правилата на Съюза относно защитата на потребителите, и по-специално Директива 2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета ⁽²⁰⁾ и Директива 93/13/ЕИО на Съвета ⁽²¹⁾, държавите членки гарантират, че крайните клиенти имат правата, предвидени в параграфи 3—12 от настоящия член.

3. Крайните клиенти имат право да сключват със своя доставчик договор, в който се посочват:

- а) самоличността и адресът на доставчика;
- б) предоставяните услуги, предлаганите равнища на качество на обслужването, както и сроковете за първоначално свързване към мрежата;
- в) видовете услуги по поддръжката, които се предлагат;
- г) средствата, чрез които може да се получи актуална информация за всички приложими тарифи, такси за поддръжка и пакетни продукти/или услуги;
- д) продължителността на договора, условията за подновяване и прекратяване на договора и услугите, включително на продуктите или услугите, които са в пакет с тези услуги, както и дали се разрешава прекратяване на договора, без да се заплаща такса;
- е) договорености за компенсации и възстановяване на суми, които се прилагат, ако не са спазени нивата на качество на договорената услуга, включително неточно или забавено фактуриране;
- ж) способът за започване на извънсъдебни процедури за разрешаване на спорове в съответствие с член 26;
- з) информация относно правата на потребителите, включително информация относно обработката на жалби, и цялата информация, посочена в настоящия параграф, като те се съобщават ясно на фактурата или на уебсайта на електроенергийното предприятие.

Условията трябва да бъдат справедливи и предварително добре известни. При всички случаи тази информация се предоставя преди сключването или потвърждаването на договора. Когато се сключват договори чрез посредници, информацията, свързана с въпросите, уредени в настоящия параграф, също се предоставя преди сключване на договора.

На крайните клиенти се предоставя резюме на ключовите договорни условия, което е лесно видимо и е формулирано по кратък и опростен начин.

4. На крайните клиенти се дава подходящо предизвестие за всяко намерение за изменение на договорните условия и, когато им бъде отправено предизвестие, се уведомяват за правото им да прекратят договора. Доставчиците уведомяват крайните си клиенти директно, по прозрачен и разбираем начин, за всяко преизчисление на цената за доставка, както и за причините и предварителните условия за преизчислението и за неговия обхват, в подходящ момент, не по-късно от две

⁽²⁰⁾ Директива 2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно правата на потребителите, за изменение на Директива 93/13/ЕИО на Съвета и Директива 1999/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 85/577/ЕИО на Съвета и Директива 97/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 304, 22.11.2011 г., стр. 64).

⁽²¹⁾ Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 г. относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 21.4.1993 г., стр. 29).

седмици или не по-късно от един месец за битовите клиенти, преди преизчислението да влезе в сила. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти са свободни да прекратят договорите, ако не приемат новите договорни условия или преизчислението на цената за доставка, съобщени им от техния доставчик.

5. Доставчиците предоставят на крайните клиенти прозрачна информация за приложимите цени и тарифи и за стандартните ред и условия във връзка с достъпа до електроенергийни услуги и ползването им.

6. Доставчиците предлагат на крайните клиенти широк избор на методи на плащане. Тези методи на плащане не дискриминират непропорционално клиентите. Разликите в таксите, свързани с методите на плащане или системите за авансови плащания, са обективни, недискриминационни и пропорционални и не надвишават преките разходи, понесени от получателя на плащането за използването на конкретния метод на плащане или система за авансово плащане, съгласно член 62 от Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета ⁽²³⁾.

7. Съгласно параграф 6 битовите клиенти, които имат достъп до системи за авансови плащания, не трябва да са поставени в по-неблагоприятно положение от системите за авансово плащане.

8. Доставчиците предоставят на крайните клиенти справедливи и прозрачни общи условия, които са формулирани на ясен и недвусмислен език и не включват извъндоговорни пречки за упражняването на правата на потребителите, например прекомерна договорна документация. Клиентите трябва да са защитени от непотчени и подвеждащи методи на продажба.

9. Крайните клиенти имат право на добро качество на обслужване и обработка на жалбите от своите доставчици. Доставчиците обработват жалбите по опростен, справедлив и бърз начин.

10. Когато осъществяват достъп до универсалната услуга в съответствие с разпоредбите, приети от държавите членки съгласно член 27, крайните клиенти се уведомяват за правата си във връзка с универсалната услуга.

11. Доставчиците предоставят предварително на битовите клиенти адекватна информация за алтернативните мерки на изключването от мрежата, с достатъчно предизвестие преди планираното изключване. Тези алтернативни мерки могат да се отнасят до източници на подкрепа с цел избягване на изключването от мрежата, системи за авансови плащания, енергийни одити, консултантски услуги по енергийните въпроси, алтернативни разплащателни планове, съвети за управление на дълга или мораториуми върху изключването от мрежата и не създават допълнителни разходи за клиентите, застрашени от изключване от мрежата.

12. Доставчиците предоставят на крайните клиенти окончателна изравнителна сметка след всяка смяна на доставчика не по-късно от шест седмици след осъществяване на смяната.

Член 11

Право на договор с динамична цена на електроенергията

1. Държавите членки гарантират, че националната регулаторна уредба дава възможност на доставчиците да предлагат договори с динамична цена на електроенергията. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти, които разполагат с инсталиран интелигентен измервателен уред, могат да поискат да сключат договор с динамична цена на електроенергията с поне един доставчик, както и с всички доставчици с над 200 000 крайни клиенти.

2. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти са подробно информирани от доставчиците за възможностите, разходите и рисковете, свързани с договорите с динамична цена на електроенергията, и гарантират, че от доставчиците се изисква да предоставят съответната информация на крайните клиенти, включително за необходимостта да им се инсталира подходящ измервателен уред за електроенергията. Регулаторните органи наблюдават развитието на пазара, оценяват рисковете, които могат да възникнат от новите продукти и услуги, и вземат мерки срещу злоупотребите.

3. Доставчиците получават от всеки краен клиент съгласието му, преди този клиент да бъде прехвърлен към договор с динамична цена на електроенергията.

⁽²³⁾ Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 г. за платежните услуги във вътрешния пазар, за изменение на директиви 2002/65/ЕО, 2009/110/ЕО и 2013/36/ЕС и Регламент (ЕС) № 1093/2010 и за отмяна на Директива 2007/64/ЕО (ОВ L 337, 23.12.2015 г., стр. 35).

4. В продължение на най-малко десет години след появата на уредбата на договорите с динамична цена на електроенергията държавите членки или техните регулаторни органи наблюдават и публикуват годишен доклад за основните промени в тези договори, включително за пазарното предлагане и за въздействието върху сметките на потребителите, и по-конкретно за равнището на нестабилност на цените.

Член 12

Право на смяна и правила относно таксите при смяна

1. Смяната на доставчик или на участник на пазара, извършващ агрегиране, се осъществява във възможно най-кратък срок. Държавите членки гарантират, че клиент, който спазва договорните условия и желае да смени доставчика си или участник на пазара, извършващ агрегиране, има право на смяна в срок от максимум три седмици от датата на искането. Не по-късно от 2026 г. техническият процес на смяна на доставчика трябва да отнема не повече от 24 часа и да е възможен във всеки един работен ден.
2. Държавите членки гарантират, че поне на битовите клиенти и малките предприятия не се налагат такси при смяна.
3. Чрез дерогация от параграф 2 държавите членки могат да разрешат на доставчиците или на участниците на пазара, извършващи агрегиране, да начисляват на клиентите такси за прекратяване на договора, когато тези клиенти прекратяват доброволно срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена преди изтичането му, при условие че тези такси са част от договор, доброволно сключен от клиента, и преди сключването на договора са съобщени ясно на клиента. Подобни такси са пропорционални и не надвишават преките икономически загуби на доставчика или на участника на пазара, извършващ агрегиране, произтичащи от прекратяването на договора от клиента, включително разходите за всякакви пакетни инвестиции или услуги, които вече са били предоставени на клиента като част от договора. Тежестта на доказване на преките икономически загуби винаги се поема от доставчика или участника на пазара, извършващ агрегиране, а допустимостта на таксите за прекратяване на договора се наблюдава от регулаторния орган или от друг компетентен национален орган.
4. Държавите членки гарантират, че правото на смяна на доставчика или на участниците на пазара, извършващи агрегиране, се предоставя на клиентите по недискриминационен начин по отношение на разходи, усилия и време.
5. Битовите клиенти имат право да участват в колективни схеми за смяна. Държавите членки премахват всички регулаторни или административни пречки за колективната смяна, като същевременно осигуряват рамка, която гарантира максимална защита за потребителите с цел избягване на злоупотреби.

Член 13

Договор за агрегиране

1. Държавите членки гарантират, че всички клиенти са свободни да купуват и продават електроенергийни услуги, включително агрегирането, различни от доставката, независимо от техния договор за доставка на електроенергия и от електроенергийно предприятие по свой избор.
2. Държавите членки гарантират, че ако краен клиент желае да сключи договор за агрегиране, крайният клиент има право да направи това без съгласието на електроенергийното предприятие на крайния клиент.

Държавите членки гарантират, че участниците на пазара, извършващи агрегиране, подробно информират клиентите си за условията на договорите, които те им предлагат.

3. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти имат право да получават безплатно всички значими данни за оптимизацията на потреблението или данните за доставената и продадената електроенергия поне веднъж на всеки период на фактуриране, ако клиентът поиска това.
4. Държавите членки гарантират, че правата, посочени в параграфи 2 и 3, се предоставят на крайните клиенти по недискриминационен начин по отношение на разходи, усилия или време. По-специално държавите членки гарантират, че клиентите не са подлагани от своя доставчик на дискриминационни технически и административни изисквания, процедури или такси въз основа на това дали те са сключили договор с участник на пазара, извършващ агрегиране.

Член 14

Инструменти за сравняване

1. Държавите членки гарантират, че поне битовите клиенти и микропредприятията с очаквано годишно потребление под 100 000 kWh имат безплатен достъп до поне един инструмент за сравняване на офертите на доставчиците, включително оферти за договори с динамична цена на електроенергията. Клиентите се уведомяват за наличието на тези инструменти в своите сметки или в приложение към тях, или по друг начин. Инструментите отговарят най-малко на следните изисквания:

- а) независими са от участниците на пазара и гарантират, че електроенергийните предприятия се третираат еднакво при резултатите от търсенето;
- б) съдържат ясно указание за своите собственици и физическото или юридическото лице, което отговаря за функционирането и контрола на инструмента, както и информацията относно начина на финансиране на инструментите;
- в) определят ясни и обективни критерии, въз основа на които се извършва сравнението, включително услугите, и ги оповестяват;
- г) използват ясен и недвусмислен език;
- д) предоставят точна и актуална информация и посочват кога е извършена последната актуализация;
- е) достъпни са за хората с увреждания, тъй като са лесни за сетивно възприемане, функционално пригодни, разбираеми и стабилни;
- ж) осигуряват ефективна процедура за съобщаване на наличието на неточна информация относно публикуваните оферти; и
- з) извършват сравнения, като същевременно ограничават изискваните лични данни до данните, които са строго необходими за сравняването.

Държавите членки гарантират, че поне един инструмент обхваща целия пазар. Когато повече инструменти обхващат пазара, те включват колкото е възможно по-пълен спектър от оферти за електроенергия, обхващащи значителна част от пазара, а когато инструментите не обхващат целия пазар, това се съобщава ясно преди показването на резултатите;

2. Оператор на инструментите, посочени в параграф 1, може да бъде всеки субект, включително частни дружества и публични органи или структури.

3. Държавите членки назначават компетентен орган, който да отговаря за издаването на знак за доверие за инструментите за сравняване, които отговарят на изискванията, посочени в параграф 1, и да гарантира, че инструментите за сравняване, получили знак за доверие, продължават да отговарят на изискванията, посочени в параграф 1. Този орган е независим от участниците на пазара и операторите на инструменти за сравняване.

4. Държавите членки могат да изискат инструментите за сравняване, посочени в параграф 1, да включват сравнителни критерии във връзка с естеството на услугите, предлагани от доставчиците.

5. Всеки инструмент, с който се сравняват офертите на участниците на пазара, може да кандидатства за знак за доверие в съответствие с настоящия член на доброволна и недискриминационна основа.

6. Чрез дерогация от параграфи 3 и 5 държавите членки могат да решат да не издават знак за доверие на инструментите за сравняване, ако публичен орган или публична структура предоставя инструмент за сравняване, който отговаря на изискванията, посочени в параграф 1.

Член 15

Активни клиенти

1. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти имат право да действат като активни клиенти, без да са обект на непропорционални или дискриминационни технически изисквания, административни изисквания, процедури и такси, и такси за достъп до мрежата, които не отразяват разходите.

2. Държавите членки гарантират, че активните клиенти:

- а) имат право да действат пряко или чрез агрегиране;
- б) имат право да продават произведената от тях електроенергия, включително чрез споразумения за изкупуване на енергия;

- в) имат право да участват в схемите за гъвкавост и схемите за енергийна ефективност;
  - г) имат право да възложат на трета страна управлението на инсталациите, необходими за тяхната дейност, включително инсталирането, експлоатацията, управлението на данни и поддръжката без третата страна да се счита за активен клиент;
  - д) налагат им се отразяващи разходите, прозрачни и недискриминационни такси за достъп до мрежата, при които се отчитат поотделно електроенергията, подавана в мрежата, и електроенергията, получена от мрежата, в съответствие с член 59, параграф 9 от настоящата директива и член 18 от Регламент (ЕС) 2019/943, като се гарантира, че те допринасят по адекватен и балансиран начин за разпределяне на общите разходи за системата;
  - е) са финансово отговорни за дисбалансите, които причиняват в електроенергийната система; в тази степен те са отговарящи за баланса лица или делегират своята отговорност за балансиране в съответствие с член 5 от Регламент (ЕС) 2019/943.
3. Държавите членки могат да предвидят в своето национално законодателство различни разпоредби за индивидуалните и съвместно действащите активни клиенти, при условие че всички права и задължения, уредени в настоящия член, се прилагат за всички активни клиенти. Всяко различно третиране на съвместно действащите активни клиенти трябва да бъде пропорционално и надлежно обосновано.
4. Държавите членки, чиито действащи схеми не отчитат поотделно електроенергията, подадена в мрежата, и електроенергията, получена от мрежата, не предоставят нови права по тези схеми след 31 декември 2023 г. Във всеки случай, клиентите на действащите схеми имат възможност да изберат във всеки един момент нова схема, която отчита поотделно електроенергията, подадена в мрежата, и електроенергията, получена от мрежата, като основа за изчисляване на таксите за достъп до мрежата.
5. Държавите членки гарантират, че активните клиенти, които притежават съоръжение за съхраняване на енергия:
- а) имат право на свързване към мрежата в рамките на разумен срок след подаване на заявлението, при условие че са изпълнени всички необходими условия, като например отговорност за балансиране и подходящо измерване;
  - б) не им се налагат двойни такси, включително такси за достъп до мрежата, за съхраняваната в техните обекти електроенергия или при предоставянето на услуги за гъвкавост на операторите на системите;
  - в) не им се налагат непропорционални лицензионни изисквания или такси;
  - г) имат право да предоставят едновременно няколко услуги, ако това е технически осъществимо.

Член 16

Граждански енергийни общности

1. Държавите членки създават благоприятна регулаторна рамка за гражданските енергийни общности, като гарантират, че:
- а) участието в гражданските енергийни общности е отворено за всички и доброволно;
  - б) членовете или акционерите на гражданската енергийна общност имат право да я напускат— в такъв случай се прилага член 12;
  - в) членовете или акционерите на гражданската енергийна общност не губят правата и задълженията си на битови клиенти или активни клиенти;
  - г) при условие че се предлага справедлива компенсация съгласно оценката на регулаторния орган, съответните оператори на разпределителни системи, си сътрудничат с гражданските енергийни общности, за да улеснят преноса на електроенергия в рамките на гражданските енергийни общности;
  - д) за гражданските енергийни общности се прилагат недискриминационни, справедливи, пропорционални и прозрачни процедури и такси, включително регистрация и лицензиране, както и прозрачни, недискриминационни и отразяващи разходите такси за достъп до мрежата в съответствие с член 18 от Регламент (ЕС) 2019/943, като се гарантира, че те допринасят по подходящ и балансиран начин за разпределяне на общите разходи за системата.

2. Държавите членки може да предвидят в благоприятната регулаторна рамка, че гражданските енергийни общности:
  - а) са отворени за трансгранично участие;
  - б) имат правото да притежават, изграждат, закупуват или отдават под наем разпределителни мрежи и да ги управляват самостоятелно при условията, определени в параграф 4 от настоящия член;
  - в) подлежат на освобождаванията, предвидени в член 38, параграф 2.
3. Държавите членки гарантират, че гражданските енергийни общности:
  - а) имат достъп по недискриминационен начин до всички пазари на електроенергия или пряко, или чрез агрегиране;
  - б) са третирани по недискриминационен и пропорционален начин във връзка със своите дейности, права и задължения като крайни клиенти, производители, доставчици, оператори на разпределителни системи или участници на пазара, извършващи агрегиране;
  - в) носят финансова отговорност за дисбалансите, които причиняват в електроенергийната система; в тази степен те са отговарящи за баланса лица или делегират своята отговорност за балансиране в съответствие с член 5 от Регламент (ЕС) 2019/943;
  - г) по отношение на потреблението на произведената от тях електроенергия гражданските енергийни общности се третират като активни клиенти в съответствие с член 15, параграф 2, буква д);
  - д) имат право да организират в рамките на гражданската енергийна общност обмен на електроенергията, произведена от производствените единици, притежавани от общността, при спазване на останалите изисквания, установени в настоящия член и при условие, че се запазват правата и задълженията на членовете на общността като крайни клиенти.

За целите на буква д), първа алинея при споделянето на електроенергия не се засягат приложимите такси за достъп до мрежата, тарифи и налози в съответствие с извършения от компетентния национален орган прозрачен анализ на разходите и ползите, свързани с разпределените енергийни ресурси.

4. Държавите членки може да решат да предоставят на гражданските енергийни общности правото да управляват разпределителните мрежи в тяхната област на дейност и да създадат съответните процедури, без да се засягат глава IV или други правила и разпоредби, които се прилагат за операторите на разпределителни системи. Ако предоставят такова право, държавите членки гарантират, че:
  - а) гражданските енергийни общности имат право да сключват споразумение относно експлоатацията на своята мрежа със съответния оператор на разпределителна система или оператор на преносна мрежа, към която е свързана тяхната мрежа;
  - б) на гражданските енергийни общности се налагат подходящи такси за достъп до мрежата в точките на присъединяване между тяхната мрежа и разпределителната мрежа извън гражданската енергийна общност, и че тези такси за достъп до мрежата в съответствие с член 59, параграф 7 отчитат поотделно електроенергията, подадена в разпределителната мрежа, и електроенергията, получена от разпределителната мрежа, извън гражданската енергийна общност;
  - в) гражданските енергийни общности не дискриминират, нито вредят на потребителите, които остават свързани към разпределителната система.

Член 17

Оптимизация на потреблението чрез агрегиране

1. Държавите членки разрешават и насърчават участието в оптимизацията на потреблението чрез агрегиране. Държавите членки разрешават на крайните клиенти, включително на крайните клиенти, които предлагат оптимизация на потреблението посредством агрегиране, да участват наред с производителите по недискриминационен начин на всички пазари на електроенергия.
2. Държавите членки гарантират, че операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи, когато осигуряват спомагателни услуги, третират участниците на пазара, които извършват агрегиране на оптимизацията на потреблението, по недискриминационен начин наред с производителите въз основа на техните технически възможности.
3. Държавите членки гарантират, че съответната им регулаторна рамка съдържа най-малко следните елементи:
  - а) правото на всеки участник на пазара, извършващ агрегиране, в това число независимите доставчици на агрегирани услуги, да навлиза на пазарите на електроенергия без съгласието на другите участници на пазара;

- б) недискриминационни и прозрачни правила, чрез които ясно се определят ролите и отговорностите на всички електроенергийни предприятия и клиенти;
- в) недискриминационни и прозрачни правила и процедури за обмен на данни между участниците на пазара, извършващи агрегиране, и други електроенергийни предприятия, които гарантират лесен достъп до данните при равни и недискриминационни условия, като същевременно напълно защитават търговската информация с чувствителен характер и личните данни на клиентите;
- г) задължение на участниците на пазара, извършващи агрегиране да носят финансова отговорност за дисбалансите, които причиняват в електроенергийната система; в тази степен те са отговарящи за баланса лица или делегират своята отговорност за балансиране в съответствие с член 5 от Регламент (ЕС) 2019/943;
- д) разпоредба, съгласно която на крайните клиенти, които имат договор с независими доставчици на агрегирани услуги, не се налагат неправомерни плащания, санкции или други неправомерни договорни ограничения от страна на доставчиците им;
- е) механизъм за разрешаване на спорове между участниците на пазара, извършващи агрегиране, и други участници на пазара, включително във връзка с отговорността за дисбалансите.

4. Държавите членки могат да изискват от електроенергийните предприятия или участващите крайни клиенти да изплатят финансова компенсация на други участници на пазара или на лицата, отговарящи за баланса на участниците на пазара, ако тези участници на пазара или отговарящи за баланса лица са пряко засегнати от задействането на оптимизацията на потреблението. Тази финансова компенсация не трябва да създава пречки за навлизането на пазара на участници, извършващи агрегиране, нито пречки за гъвкавостта. В такива случаи финансовата компенсация е строго ограничена до покриване на разходите, направени от доставчиците на участващите клиенти или от отговарящите за баланса лица на доставчика по време на задействането на оптимизацията на потреблението. Методът за изчисляване на компенсацията може да отчита ползите, които други участници на пазара извличат от независимите доставчици на агрегирани услуги, като в такъв случай от доставчиците на агрегирани услуги или от участващите клиенти може да се изиска да допринесат към компенсацията, но само ако и доколкото ползите за всички доставчици, клиенти и отговарящи за баланса лица не превишават направените преки разходи. Методът за изчисляване трябва да бъде одобрен от регулаторния орган или от друг компетентен национален орган.

5. Държавите членки гарантират, че регулаторните органи или, когато националната им правна система предвижда това, операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи, като действат в тясно сътрудничество с участниците на пазара и крайните клиенти, определят техническите изисквания за участие в услугите по оптимизация на потреблението на всички пазари на електроенергия въз основа на техническите характеристики на тези пазари и на възможностите за оптимизация на потреблението. Тези изисквания включват участието с обединени товари.

Член 18

Сметки и информация за фактурирането

1. Държавите членки гарантират, че сметките и информацията за фактурирането са точни, лесни за разбиране, ясни, кратки, удобни за ползване и представени по начин, който улеснява сравняването от крайните клиенти. При поискване крайните клиенти получават ясно и разбираемо обяснение за начина на изчисляване на сметката им, особено когато сметките не се основават на действителното потребление.
2. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти получават всички свои сметки и информацията за фактурирането безплатно.
3. Държавите членки гарантират, че на крайните клиенти се предлага опция за електронни сметки и електронна информация за фактурирането, както и гъвкави условия за самото плащане на сметките.
4. Ако договорът предвижда бъдеща промяна на продукт, цена или отстъпка, това трябва да се посочи в сметката заедно с датата, на която е направена промяната.
5. Държавите членки се консултират с организации на потребителите, когато обмислят промени в изискванията за съдържанието на сметките.
6. Държавите членки гарантират, че сметките и информацията за фактурирането отговарят на минималните изисквания, посочени в приложение I.

Член 19

Интелигентните измервателни системи

1. С цел насърчаване на енергийната ефективност и оправомощаване на крайните клиенти държавите членки или, когато държавата членка е предвидила това – регулаторният орган, настоятелно препоръчват електроенергийните предприятия и другите участници на пазара да оптимизират потреблението на електроенергия, *inter alia* посредством предоставяне на услуги по управление на енергията, разработване на иновативни ценообразуващи формули и въвеждане на интелигентни измервателни системи, които са оперативни съвместими, по-конкретно със системите за управление на потреблението на енергия от потребителите и с интелигентните мрежи, в съответствие с приложимите правила на Съюза за защита на данните.
2. Държавите членки осигуряват въвеждането на интелигентни измервателни системи на своята територия, които подпомагат активното участие на клиентите на пазара на електроенергия. Въвеждането може да бъде обект на оценка на разходите и ползите, която се предприема съгласно принципите, посочени в приложение II.
3. Държавите членки, които пристъпват към въвеждането на интелигентни измервателни системи, приемат и публикуват минималните функционални и технически изисквания за интелигентните измервателни системи, които ще бъдат въведени на територията им, в съответствие с разпоредбите, посочени в член 20 и приложение II. Държавите членки гарантират оперативната съвместимост на тези интелигентни измервателни системи, както и тяхната способност да предоставят резултати за системите за управление на потреблението на енергия от потребителите. Във връзка с това държавите членки обръщат надлежно внимание на използването на съответните стандарти, включително на стандартите, които позволяват оперативна съвместимост, най-добрите практики и значението на развитието на интелигентните мрежи и на вътрешния пазар на електроенергия.
4. Държавите членки, които пристъпват към въвеждането на интелигентни измервателни системи, гарантират, че крайните клиенти допринасят за посрещането на разходите, свързани с въвеждането му, по прозрачен и недискриминационен начин, като същевременно се отчитат дългосрочните ползи за цялата верига на стойността. Държавите членки или ако дадена държава членка е предвидила това – определените компетентни органи, извършват редовно наблюдение на въвеждането им на своята територия, за да следят предоставянето на ползи за потребителите.
5. Когато въвеждането на интелигентни измервателни системи получи отрицателна оценка в резултат от оценката на разходите и ползите, посочена в параграф 2, държавите членки гарантират, че оценката се преразглежда най-малко на всеки четири години или по-често в отговор на значителни промени в основните допускания и в отговор на технологичните и пазарните тенденции. Държавите членки уведомяват Комисията за резултатите от своята актуализирана оценка на разходите и ползите, когато тя стане налична.
6. Разпоредбите за интелигентни измервателни системи в настоящата директива се прилагат за бъдещите инсталации и за инсталациите, които заменят по-стари интелигентни измервателни уреди. Интелигентните измервателни системи, които вече са инсталирани или чието „започване на работа“ датира от преди 4 юли 2019 г., могат да продължат да бъдат експлоатирани в рамките на жизнения им цикъл, но интелигентни измервателни системи, които не отговарят на изискванията по член 20 и приложение II, не могат да бъдат експлоатирани след изтичането на 5 юли 2031 г.

За целите на настоящия параграф „започване на работа“ означава започване на строителните работи по инвестицията или поемане на първия твърд ангажимент за поръчване на оборудване или други ангажменти, които правят инвестицията необратима, в зависимост от това кое е първо във времето. Закупуването на земя и подготвителните работи, като например получаване на разрешителни и провеждане на предварителни проучвания за осъществимост, не се считат за започване на работа. За поглъщанията „започването на работа“ означава момента на придобиване на активи, пряко свързани с придобитото предприятие.

Член 20

Функционални възможности на интелигентните измервателни системи

Когато въвеждането на интелигентни измервателни системи получи положителна оценка в резултат на оценката на разходите и ползите, посочена в член 19, параграф 2, или когато интелигентните измервателни системи са системно въведени след 4 юли 2019 г., държавите членки въвеждат интелигентните измервателни системи в съответствие с европейските стандарти, приложение II и следните изисквания:

- a) интелигентните измервателни системи измерват точно действителното потребление на електроенергия и могат да предоставят на крайните клиенти информация за действителното време на използване. Валидираната информация за предходното потребление се предоставя на разположение по лесен и сигурен начин и се визуализира за крайните клиенти при поискване и без допълнителни разходи. Невалидираната информация за потреблението почти в реално време също се предоставя на разположение по лесен и сигурен начин на крайните клиенти без допълнителни разходи посредством стандартизиран интерфейс или посредством дистанционен достъп с цел да се подкрепят автоматизираните програми за енергийна ефективност, оптимизация на потреблението и други услуги;

- б) сигурността на интелигентните измервателни системи и предаването на данни са в съответствие с приложимите правила на Съюза в областта на сигурността, като се вземат надлежно предвид най-добрите налични техники, за да се осигури най-високо равнище на защита от кибератаки, като същевременно се имат предвид разходите и принципът на пропорционалност;
- в) правото на неприкосновеност на личния живот на крайните клиенти и защитата на техните данни са в съответствие с приложимите правила на Съюза относно защита на данните и неприкосновеността на личния живот;
- г) операторите на измервателни уреди гарантират, че измервателните уреди на активните клиенти, които подават електроенергия в мрежата, могат да отчитат електроенергията, подадена в мрежата от обектите на активния клиент;
- д) при поискване от крайните клиенти данните относно електроенергията, която те са подали в мрежата, и относно тяхното потребление на електроенергия се предоставят на тези клиенти, в съответствие с актовете за изпълнение, приети съгласно член 24, посредством стандартизиран комуникационен интерфейс или посредством дистанционен достъп, или на трета страна, която действа от тяхно име, в лесноразбираем формат, което им дава възможност да сравняват офертите на съпоставима основа;
- е) на крайните клиенти се предоставят подходящи съвети и информация преди или в момента на инсталиране на интелигентните измервателни уреди, по-специално относно техния пълен потенциал по отношение на управлението на отчитането на показанията и следенето на енергопотреблението, както и относно събирането и обработката на лични данни в съответствие с приложимите правила на Съюза за защита на данните;
- ж) интелигентните измервателни системи дават възможност измерванията на крайните потребители и уреждането на задълженията им да се извършват синхронно с периодите за уреждане на дисбаланса на националния пазар.

За целите на първа алинея, буква д) крайните клиенти имат възможност да извличат своите данни от измерването или да ги предават на друго лице без допълнителни разходи в съответствие с правото си на преносимост на данните съгласно приложимите правила на Съюза за защита на данните.

Член 21

Право на интелигентен измервателен уред

1. Когато въвеждането на интелигентни измервателни системи е оценено отрицателно в резултат на оценката на разходите и ползите, посочена в член 19, параграф 2, и когато интелигентните измервателни системи не са системно въвеждани, държавите членки гарантират, че всеки краен клиент има право при поискване, като поема свързаните с това разходи, да му бъде инсталиран интелигентен измервателен уред при справедливи, разумни и икономически ефективни условия, или, когато е приложимо, неговият съществуващ измервателен уред да бъде модернизирани, така че новият или модернизираният интелигентен измервателен уред:

- а) да е оборудван, когато това е технически осъществимо, с функционалните възможности, посочени в член 20, или с минималния набор от функционални възможности, които ще бъдат определени и публикувани от държавите членки на национално равнище и в съответствие с приложение II,
- б) да е оперативно съвместим и да може да осъществява желаните връзки с инфраструктурата за измерване на системите за управление на потреблението на енергия на потребителите почти в реално време.

2. В контекста на искане за интелигентен измервателен уред от страна на клиент съгласно параграф 1 държавите членки или, ако държава членка е предвидила това – определените компетентни органи:

- а) гарантират, че в офертата, отправена към крайния клиент, пожелал инсталирането на интелигентен измервателен уред, изрично се посочват и ясно се описват:
  - i) функциите и оперативната съвместимост, които може да поддържа интелигентният измервателен уред, а също и осъществимите услуги и ползите, които могат реално да бъдат извлечени от притежаването на конкретния интелигентен измервателен уред в конкретния момент;
  - ii) всякакви свързани с това разходи, които трябва да бъдат понесени от крайния клиент;
- б) гарантират, че измервателният уред се инсталира в разумен срок, не по-късно от четири месеца след като клиентът отправи искането;
- в) редовно и поне веднъж на всеки две години преразглеждат и правят обществено достояние свързаните с инсталирането разходи, като проследяват тяхното развитие в резултат на технологичните разработки и евентуалните осъвременявания на измервателната система.

Член 22

Традиционни измервателни уреди

1. Когато крайните клиенти не разполагат с интелигентни измервателни уреди, държавите членки гарантират, че са им предоставени индивидуални традиционни измервателни уреди, които точно измерват действителното потребление.
2. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти са в състояние лесно да прочетат показанията на своите традиционни измервателни уреди, както непосредствено, така и чрез електронен интерфейс онлайн или чрез друг подходящ интерфейс.

Член 23

Управление на данните

1. При създаването на правилата по отношение на управлението и обмяна на данни държавите членки или, когато държавата членка е предвидила това – определените компетентни органи, определят правилата за достъпа на отговарящите на условията лица до данните на крайния клиент съгласно настоящия член и приложимата правна уредба на Съюза. За целите на настоящата директива данните следва да включват данни относно измерването и потреблението, както и данни, изисквани за прехвърлянето на клиенти, оптимизацията на потреблението и други услуги.
2. Държавите членки организират управлението на данните с цел да се гарантира ефективен и сигурен достъп и обмен на данни, както и защита и сигурност на данните.

Независимо от модела за управление на данните, прилаган във всяка държава членка, лицата, отговорни за управлението на данните, предоставят на всяко отговарящо на условията лице достъп до данните на крайния клиент в съответствие с параграф 1. Отговарящите на условията лица разполагат с поисканите данни по недискриминационен начин и едновременно. Достъпът до данните трябва да е лесен, като същевременно съответните процедури за получаване на достъп до данните се оповестяват.

3. Правилата относно достъпа до данни и съхраняването им за целите на настоящата директива са в съответствие с приложимото право на Съюза.

Обработването на лични данни в рамките на настоящата директива се извършва в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/679.

4. Държавите членки или, когато дадена държава членка е предвидила това – определените компетентни органи, упълномощават и сертифицират лицата, които отговарят за управлението на данните, или, когато е приложимо, упражняват надзор над тях, с цел да се гарантира, че те спазват изискванията на настоящата директива.

Без да се засягат задачите на длъжностните лица по защита на данните по смисъла на Регламент (ЕС) 2016/679, държавите членки могат да решат да изискат от лицата, които отговарят за управлението на данните, да назначат служители по съответствието, които да отговарят за наблюдението на изпълнението на мерките, взети от тези лица с цел гарантиране на недискриминационен достъп до данните и спазване на изискванията на настоящата директива.

С оглед на изпълнението на задълженията по настоящия параграф държавите членки могат да назначават служители или органи по съответствието, посочени в член 35, параграф 2, буква г) от настоящата директива.

5. Когато крайните клиенти осъществяват достъп до данните си или отправят искане за предоставяне на техните данни, за това не им се начисляват допълнителни такси.

Държавите членки отговарят за определяне на съответните такси за достъп до данните от отговарящи на условията лица.

Държавите членки или, ако дадена държава членка е предвидила това – определените компетентни органи, гарантират, че таксите, начислявани от регулираните субекти, които предоставят услуги, свързани с данни, са разумни и надлежно обосновани.

Член 24

Изисквания за оперативна съвместимост и процедури за достъп до данни

1. С цел да се насърчи конкуренцията на пазара на дребно и да се избегнат прекомерните административни разходи за отговарящите на условията лица, държавите членки улесняват пълната оперативна съвместимост на енергийните услуги в рамките на Съюза.

2. Посредством актове за изпълнение, Комисията определя изискванията за оперативна съвместимост и недискриминационните и прозрачни процедури за достъп до данните, посочени в член 23, параграф 1. Тези актове за изпълнение се приемат в съответствие с процедурата по консултиране, предвидена в член 68, параграф 2.
3. Държавите членки гарантират, че електроенергийните предприятия прилагат изискванията за оперативна съвместимост и процедурите, посочени в параграф 2. Тези изисквания и процедури се основават на съществуващите национални практики.

Член 25

Единни точки за контакт

Държавите членки гарантират създаването на единни точки за контакт с цел предоставяне на клиентите на цялата необходима информация относно техните права, приложимото право и механизмите за разрешаване на спорове, с които разполагат в случай на спор. Такива точки за контакт могат да са част от пунктове за обща информация за потребителите.

Член 26

Право на извънсъдебно разрешаване на спорове

1. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти имат достъп до опростен, справедлив, прозрачен, независим, ефективен и ефикасен механизъм за извънсъдебно разрешаване на спорове във връзка с правата и задълженията, установени по силата на настоящата директива чрез независим механизъм като енергиен омбудсман или орган за защита на потребителите или чрез регулаторен орган. Когато крайният клиент е потребител по смисъла на Директива 2013/11/ЕС на Европейския парламент и на Съвета ⁽²³⁾, тези извънсъдебни механизми за разрешаване на спорове трябва да отговарят на изискванията за качество, установени в Директива 2013/11/ЕС, и ако е необходимо, осигуряват системи за възстановяване и компенсация.
2. Ако е необходимо, държавите членки гарантират, че структурите за алтернативно разрешаване на спорове оказват сътрудничество, за да предоставят опростени, справедливи, прозрачни, независими, ефективни и ефикасни механизми за извънсъдебно разрешаване на спорове във връзка с всякакви спорове, които възникват от продукти или услуги, които са свързани с продукти или услуги, попадащи в обхвата на настоящата директива, или са част от пакети, включващи такива продукти или услуги.
3. Участието на електроенергийните предприятия в механизмите за извънсъдебно разрешаване на спорове на битовите клиенти е задължително, освен ако държавата членка докаже пред Комисията, че други механизми са еднакво ефективни.

Член 27

Универсална услуга

1. Държавите членки гарантират, че всички битови клиенти, а когато държавите членки сметнат за подходящо – и малките предприятия, се ползват от универсална услуга, а именно правото да им се доставя електроенергия с определено качество в рамките на тяхната територия на конкурентни, лесно и ясно съпоставими, прозрачни и недискриминационни цени. За гарантиране на предоставянето на универсална услуга държавите членки може да определят доставчик, който да действа в краен случай. Държавите членки налагат на операторите на разпределителни системи задължение да свързват клиенти към своята мрежа при условия и тарифи, определени в съответствие с процедурата, предвидена в член 59, параграф 7. Настоящата директива не възпрепятства държавите членки да заздравят пазарната позиция на битовите клиенти и малките и средните небитови клиенти чрез насърчаване на възможностите за доброволно обединяване на представителството за тази категория клиенти.
2. Параграф 1 се прилага по прозрачен и недискриминационен начин и не възпрепятства свободния избор на доставчик, предвиден в член 4.

⁽²³⁾ Директива 2013/11/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 г. за алтернативно решаване на потребителски спорове и за изменение на Регламент (ЕО) № 2006/2004 и Директива 2009/22/ЕО (Директива за АРС за потребители) (ОВ L 165, 18.6.2013 г., стр. 63).

Член 28

Уязвими клиенти

1. Държавите членки вземат подходящи мерки за защита на клиентите и по-специално осигуряват подходящи гаранции за защита на уязвимите клиенти. Във връзка с това всяка държава членка определя понятието „уязвими клиенти“, което може да се отнася до енергийна бедност и, *inter alia*, до забраната за изключването от мрежата на такива клиенти в критични моменти. Понятието „уязвими клиенти“ може да включва равнище на доходите, дял на разходите за енергия в разполагаемия доход, енергийна ефективност на жилищата, критична зависимост от електрическо оборудване по здравословни причини, възраст или други критерии. Държавите членки осигуряват прилагането на правата и задълженията, свързани с уязвимите клиенти. По-специално те вземат мерки за защита на крайните клиенти в отдалечените райони. Те осигуряват високи нива на защита на потребителя, особено по отношение на прозрачността относно договорните условия, общата информация и механизмите за разрешаване на спорове.

2. Държавите членки предприемат подходящи мерки, като например предоставяне на помощи по линия на системите за социална сигурност, за да гарантират необходимите доставки за уязвимите клиенти, или предоставянето на помощ за повишаване на енергийната ефективност, с цел преодоляване на енергийната бедност в случаите, в които тя бъде установена съгласно член 3, параграф 3, буква г) от Регламент (ЕС) 2018/1999, включително в по-широкия контекст на бедността. Тези мерки не възпрепятстват ефективното отваряне на пазара съгласно член 4 или функционирането на пазара и се нотифицират на Комисията, когато е уместно, в съответствие с член 9, параграф 4. Тези нотификации може да включват също така мерки, предприети в рамките на общата система за социална сигурност.

Член 29

Енергийна бедност

При оценката на броя на домакинствата в положение на енергийна бедност съгласно член 3, параграф 3, буква г) от Регламент (ЕС) 2018/1999 държавите членки определят и публикуват набор от критерии, които могат да включват ниски доходи, високи енергийни разходи като дял от разполагаемия доход и ниска енергийна ефективност.

Комисията предоставя насоки относно определението за „значителен брой домакинства в положение на енергийна бедност“ в този контекст и в контекста на член 5, параграф 5, като изхожда от презумпцията, че всеки дял от домакинствата в положение на енергийна бедност може да се счита за значителен.

ГЛАВА IV

ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА РАЗПРЕДЕЛИТЕЛНИТЕ СИСТЕМИ

Член 30

Определяне на операторите на разпределителни системи

Държавите членки определят сами или изискват от предприятията, които притежават или отговарят за разпределителни системи, да определят един или повече оператори на разпределителните системи за период от време, който се установява от държавите членки, като се вземат предвид съображенията за ефективност и икономически баланс.

Член 31

Задачи на операторите на разпределителни системи

1. Операторът на разпределителна система е отговорен за гарантиране на дългосрочната способност на системата да отговаря на разумни искания за разпределението на електроенергията, за експлоатацията, поддръжката и развитието при икономически условия на сигурна, надеждна и ефикасна електроразпределителна система на своята територия, като се съобразява надлежно с околната среда и енергийната ефективност.

2. При всички случаи операторът на разпределителна система не трябва да дискриминира ползватели на системата или групи от ползватели на системата, особено в полза на свързаните с него предприятия.

3. Операторът на разпределителна система предоставя на ползвателите на системата информацията, която им е необходима за ефективен достъп до системата, включително за нейното използване.

4. Държавата членка може да поиска от оператора на разпределителна система при диспечирание на инсталациите за производство да даде приоритет на тези от тях, които използват възобновяеми енергийни източници или високоефективно комбинирано производство на енергия, в съответствие с член 12 от Регламент (ЕС) 2019/943.
5. Всеки оператор на разпределителна система действа като неутрален посредник на пазара при осигуряването на енергията, която използва за покриване на енергийни загуби в своята система, в съответствие с прозрачни, недискриминационни и обусловени от пазара процедури в случаите, когато има такава функция.
6. Когато оператор на разпределителна система отговаря за доставката на продукти и услуги, необходими за ефективното, надеждно и сигурно действие на разпределителната система, правилата, приети от оператора на разпределителната система за тази цел, трябва да са обективни, прозрачни и недискриминационни и да са разработени в координация с операторите на преносни системи и с другите участници на пазара, които имат отношение към това. Редът и условията за предоставянето на такива продукти и услуги от операторите на разпределителни системи, включително правилата и тарифите, когато е приложимо, се установяват в съответствие с член 59, параграф 7 по недискриминационен и отразяващ разходите начин и се публикуват.
7. При изпълнението на задачите, посочени в параграф 6, операторът на разпределителна система осигурява спомагателните услуги, различни от контрол на честотата, които са необходими за неговата система съгласно прозрачни, недискриминационни и обусловени от пазара процедури, освен ако регулаторният орган не е преценил, че обусловеното от пазара осигуряване на спомагателните услуги, различни от контрола на честотата, е икономически неефективно, и е предоставил дерогация. Задължението за осигуряване на спомагателни услуги, различни от контрол на честотата, не се прилага за напълно интегрираните мрежови компоненти.
8. Осигуряването на продуктите и услугите, посочени в параграф 6, гарантира ефективното участие на всички квалифицирани участници на пазара, включително участниците на пазара, които предлагат енергия от възобновяеми източници, участниците на пазара, които извършват оптимизация на потреблението, операторите на съоръжения за съхраняване на енергия и участниците на пазара, извършващи агрегиране, по-специално като се изисква от регулаторните органи и операторите на разпределителни системи да определят в тясно сътрудничество с всички участници на пазара, както и с операторите на преносни системи, техническите изисквания за участие на посочените пазари въз основа на техническите характеристики на тези пазари и възможностите на всички участници на пазара.
9. Операторите на разпределителни системи си сътрудничат с операторите на преносни системи за ефективното участие на участниците на пазара, свързани с тяхната мрежа за търговия на дребно, търговия на едро и балансиращите пазари. Предоставянето на услуги по балансиране, произтичащи от ресурси, разположени в разпределителната система, се договаря със съответния оператор на преносна система в съответствие с член 57 от Регламент (ЕС) 2019/943 и член 182 от Регламент 2017/1485 на Комисията ⁽²⁴⁾.
10. Държавите членки или определените от тях компетентни органи могат да разрешат на операторите на разпределителни системи да извършват дейности, различни от предвидените в настоящата директива и в Регламент (ЕС) 2019/943, ако тези дейности са необходими, за да може операторите на разпределителни системи да изпълняват задълженията си съгласно настоящата директива или Регламент (ЕС) 2019/943, при условие че регулаторният орган е преценил необходимостта от такава дерогация. Настоящият параграф не засяга правото на операторите на разпределителни системи да притежават, разработват, управляват или експлоатират мрежи, различни от електроенергийните мрежи, ако държавата членка или определеният компетентен орган са им предоставили това право.

Член 32

Стимули за използването на гъвкавост в разпределителните мрежи

1. Държавите членки осигуряват необходимата регулаторна рамка, за да се даде възможност на операторите на разпределителни системи и те да се стимулират да осигуряват услуги за гъвкавост, включително управление на претоварването в техните райони, с цел подобряване на ефикасността на функционирането и развитието на разпределителната система. По-специално, съответната регулаторна рамка гарантира, че операторите на разпределителни системи могат да ползват тези услуги от доставчиците на разпределено производство, оптимизация на потреблението и съхраняване на енергия и да насърчават въвеждането на мерки за енергийна ефективност, когато тези услуги намаляват по икономически ефективен начин необходимостта от модернизирани или подмяна на електроенергийна мощност и са в подкрепа на ефикасното и сигурно функциониране на разпределителната система. Операторите на разпределителни системи осигуряват посочените услуги съгласно прозрачни, недискриминационни и обусловени от пазара процедури, освен ако регулаторният орган е установил, че осигуряването на такива услуги е икономически неефективно или че то води до тежки нарушения на пазара или до по-висока степен на претоварване.

⁽²⁴⁾ Регламент (ЕС) 2017/1485 на Комисията от 2 август 2017 г. за установяване на насоки относно експлоатацията на системата за пренос на електроенергия (ОВ L 220, 25.8.2017 г., стр. 1).

2. Операторите на разпределителни системи, при условие че е предоставено одобрение от страна на регулаторния орган, или самият регулаторен орган, в рамките на прозрачен и приобщаващ процес, който включва всички имащи отношение ползватели на системата и оператори на преносната система, определят спецификациите за предоставяните услуги за гъвкавост и, когато е целесъобразно, стандартизирани пазарни продукти за съответните услуги поне на национално равнище. Спецификациите гарантират ефективно и недискриминационно участие на всички участници на пазара, включително участниците, които предлагат енергия от възобновяеми източници, участниците, които извършват оптимизация на потреблението, операторите на съоръжения за съхраняване на енергия и пазарните участници, извършващи агрегиране. Операторите на разпределителни системи обменят цялата необходима информация и координират операторите на преносни системи, за да се гарантира оптимално използване на ресурсите, да се осигури надеждната и ефикасна работа на системата и да се улесни развитието на пазара. Операторите на разпределителни системи получават адекватно възнаграждение за предоставянето на тези услуги, за да могат да покрият поне съответните разумни разходи, включително необходимите разходи за информационни и комуникационни технологии и разходите за инфраструктура.

3. Развитието на разпределителната система се основава на прозрачен план за развитие на мрежата, който операторите на разпределителни системи публикуват най-малко на всеки две години и представят на регулаторния орган. Планът за развитие на мрежата предвижда прозрачност на необходимите средносрочни и дългосрочни услуги за гъвкавост, и представя планираните инвестиции за следващите пет до десет години, с особен акцент върху основната разпределителна инфраструктура, която е необходима, за да се присъединяват към мрежата нови произвеждащи мощности и нови товари, включително точки за зареждане на електрически превозни средства. Планът за развитие на мрежата освен това включва използването на оптимизацията на потреблението, енергийната ефективност, съоръженията за съхраняване на енергия или други ресурси, които операторите на разпределителните системи използват като алтернатива на разширяването на системата.

4. Операторите на разпределителните системи се консултират с всички имащи отношение ползватели на системата и с имащите отношение оператори на преносни системи относно плана за развитие на мрежата. Операторите на разпределителни системи публикуват резултатите от процеса на консултации заедно с плана за развитие на мрежата и представят резултатите от консултатията и плана за развитие на мрежата на регулаторния орган. Регулаторният орган може да поиска внасяне на изменения в плана.

5. Държавите членки могат да решат да не прилагат задължението, посочено в параграф 3, за интегрирани електроенергийни предприятия, които обслужват по-малко от 100 000 свързани клиенти или които обслужват малки изолирани системи.

Член 33

Интегриране на електромобилността в електрическата мрежа

1. Без да се засягат разпоредбите на Директива 2014/94/ЕС на Европейския парламент и на Съвета ⁽²⁵⁾, държавите членки осигуряват необходимата нормативна уредба, за да улеснят свързването на публично достъпни и частни зарядни точки към разпределителни мрежи. Държавите членки гарантират, че операторите на разпределителни системи си сътрудничат на недискриминираща основа с всяко предприятие, което притежава, разработва, експлоатира или управлява зарядни точки за електрически превозни средства, включително и по отношение на свързването с мрежата.

2. Операторите на разпределителни системи не могат да притежават, разработват, управляват или експлоатират зарядни точки на електрически превозни средства, с изключение на случаите, когато операторите на разпределителни системи притежават частни зарядни точки единствено за своя собствена употреба.

3. Чрез дерогация от параграф 2 държавите членки могат да разрешат на операторите на разпределителни системи да притежават, разработват, управляват или експлоатират зарядни точки за електрически превозни средства при условие че е изпълнено всяко от следните условия:

- a) трети лица, след открита, прозрачна и недискриминационна тръжна процедура, подлежаща на преглед и одобрение от регулаторния орган, не са получили правото да притежават, разработват, контролират, управляват или експлоатират зарядни точки за електрически превозни средства; или не са могли да предоставят тези услуги на разумна цена и навременно;
- б) регулаторният орган е извършил предварителен преглед на условията на процедурата за възлагане на обществената поръчка съгласно буква а) и е дал своето одобрение;
- в) операторът на разпределителната система експлоатира зарядните точки въз основа на достъпа на трети лица в съответствие с член 6 и не дискриминира ползватели на системата или категории ползватели на системата, особено в полза на свързаните с него предприятия.

⁽²⁵⁾ Директива 2014/94/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2014 г. за разгръщането на инфраструктура за алтернативни горива (ОВ L 307, 28.10.2014 г., стр. 1).

Регулаторният орган може да изготвя насоки или клаузи относно обществените поръчки, за да подпомогне операторите на разпределителни системи да осигурят справедлива тръжна процедура.

4. Ако държавите членки са изпълнили условията, определени в параграф 3, държавите членки или определените от тях компетентни органи провеждат на редовни интервали или най-малко на всеки пет години обществена консултация, за да извършат отново оценка на потенциалния интерес на други лица да притежават, разработват, експлоатират или управляват зарядни точки за електрически превозни средства. Когато обществената консултация покаже, че други лица са в състояние да притежават, разработват, експлоатират или управляват тези точки, държавите членки гарантират, че дейностите на операторите на разпределителни системи в това отношение постепенно се прекратяват, при условие че успешно е завършила тръжната процедура, посочена в параграф 3, буква а). Като част от условията по тази процедура регулаторните органи може да разрешат на операторите на разпределителни системи да си възстановят остатъчната стойност от инвестицията, направена в инфраструктурата за зареждане.

Член 34

Задачи на операторите на разпределителни системи в областта на управлението на данни

Държавите членки гарантират, че всички лица, които отговарят на условията, имат недискриминационен достъп до данните при ясни и еднакви условия съгласно приложимите правила в областта на защитата на данните. В държавите членки, в които са въведени интелигентните измервателни системи съгласно член 19 и когато операторите на разпределителни системи участват в управлението на данни, програмите за съответствие, посочени в член 35, параграф 2, буква г), трябва да включват конкретни мерки с цел да се изключи дискриминационният достъп до данни от лица, отговарящи на условията, както предвидено в член 23. В случаите, когато към операторите на разпределителни системи не се прилагат разпоредбите на член 35, параграфи 1, 2 или 3, държавите членки предприемат всички необходими мерки, за да гарантират, че вертикално интегрираните предприятия не получават привилегирован достъп до данните за извършване на своите дейности по осъществяване на доставките.

Член 35

Отделяне на операторите на разпределителни системи

1. Когато операторът на разпределителна система е част от вертикално интегрирано предприятие, той е независим поне по отношение на правната си форма, организацията и взимането на решения от други дейности, които не са свързани с разпределението. Тези правила не създават задължение за отделяне на собствеността върху активите на оператора на разпределителна система от вертикално интегрираното предприятие.

2. В допълнение към изискванията по параграф 1, когато операторът на разпределителна система е част от вертикално интегрирано предприятие, той е независим по отношение на организацията и вземането на решения от другите дейности, които не са свързани с разпределението. За да се постигне това, се прилагат следните минимални критерии:

а) лицата, които отговарят за управлението на оператора на разпределителна система, не трябва да участват в дружествени структури на интегрираното електроенергийно предприятие, отговарящи, пряко или непряко, за ежедневното управление на производството, преноса или доставката на електроенергия;

б) следва да се вземат подходящи мерки, за да се гарантира, че професионалните интереси на лицата, отговорни за управлението на оператора на разпределителна система, са отчетени по начин, гарантиращ, че тези лица са в състояние да действат независимо;

в) операторът на разпределителна система трябва да има ефективни права за вземане на решения, независимо от интегрираното електроенергийно предприятие, по отношение на активи, необходими за експлоатацията, поддръжката или развитието на мрежата. За да изпълнява тези задачи, операторът на разпределителна система разполага с необходимите ресурси, включително човешки, технически, физически и финансови ресурси. Това следва да не възпрепятства съществуването на подходящи координационни механизми, които да гарантират защитата на икономическите и управленско-надзорните права на дружеството майка в негово дъщерно дружество по отношение на възвръщаемостта върху активите, регулирани непряко в съответствие с член 59, параграф 7. По-специално това дава възможност на дружеството майка да одобрява годишния финансов план или друг равностоен инструмент на оператора на разпределителна система и да поставя глобални ограничения върху равнището на задлъжнялост на дъщерното дружество. Не се допуска дружеството майка да дава указания относно текущата дейност или по отношение на отделни решения, свързани с изграждането или модернизиранието на електропроводи на ниво разпределение, които не надвишават условията на одобрения финансов план или равностоен документ; и

- г) операторът на разпределителна система трябва да въведе програма за съответствие, в която са посочени взетите мерки за недопускане на дискриминационно поведение, и да гарантира, че спазването ѝ се контролира по подходящ начин. Програмата за съответствие определя конкретните задължения на служителите за изпълнението на тази цел. Лицето или органът, отговарящ за наблюдението на програмата за съответствие – отговорникът по съответствието на оператора на разпределителната система – представя на регулаторния орган, посочен в член 57, параграф 1, годишен доклад, в който са посочени взетите мерки и който се публикува. Отговорникът по съответствието на оператора на разпределителната система има пълна независимост и достъп до цялата информация за оператора на разпределителна система и всички свързани с него предприятия, необходима за изпълнението на задачите му.
3. Когато операторът на разпределителна система е част от вертикално интегрирано предприятие, държавите членки гарантират, че дейността му се следи от регулаторните органи или други компетентни органи, така че да не може да се възползва от вертикалната си интеграция с цел нарушаване на конкуренцията. По-специално вертикално интегрираният оператор на разпределителна система в комуникациите си и при използването на търговската си марка не създава възможност за обръкване относно отделната идентичност на клона за доставка на вертикално интегрираното предприятие.
4. Държавите членки може да решат да не прилагат параграфи 1, 2 и 3 за интегрирани електроенергийни предприятия, обслужващи по-малко от 100 000 свързани клиенти или обслужващи малки изолирани системи.

Член 36

Притежаване на съоръжения за съхраняване на енергия от операторите на разпределителни системи

1. Операторите на разпределителни системи не могат да притежават, разработват, управляват или експлоатират съоръжения за съхраняване на енергия.
2. Чрез дерогация от параграф 1 държавите членки могат да разрешат на операторите на разпределителни системи да притежават, разработват, управляват или експлоатират съоръжения за съхраняване на енергия, когато те са напълно интегрирани мрежови компоненти и регулаторният орган е дал одобрението си за тях, или когато е изпълнено всяко от следните условия:
- а) трети лица, след открита, прозрачна и недискриминационна тръжна процедура, подлежаща на преглед и одобрение от регулаторния орган, не са получили правото да притежават, разработват, контролират, управляват или експлоатират такива съоръжения или не са могли да предоставят тези услуги на разумна цена и своевременно;
- б) тези съоръжения са необходими на операторите на разпределителни системи, за да изпълняват задълженията си по настоящата директива за ефективното, надеждно и сигурно функциониране на разпределителната система, и не се използват за покупка или продажба на електроенергия на пазарите на електроенергия; и;
- в) регулаторният орган е оценил необходимостта от такава дерогация и е извършил оценка на тръжната процедура, включително на нейните условия, и е дал своето одобрение.

Регулаторният орган може да изготвя насоки или клаузи относно обществените поръчки, за да подпомогне операторите на разпределителни системи да осигурят справедлива тръжна процедура.

3. Регулаторните органи провеждат редовно или поне веднъж на пет години обществена консултация относно съществуващите съоръжения за съхраняване на енергия, за да оценят потенциалната наличност и потенциалния интерес от инвестиции в такива съоръжения. Ако обществената консултация, съгласно оценката на регулаторния орган, покаже, че трети лица са в състояние да притежават, разработват, експлоатират или управляват подобни съоръжения по икономически ефективен начин, регулаторният орган гарантира, че дейностите на операторите на разпределителни системи в това отношение постепенно се прекратяват в срок от 18 месеца. Като част от условията за тази процедура регулаторните органи може да разрешат на операторите на разпределителни системи да получат разумна компенсация, по-специално да си възстановят остатъчната стойност от инвестицията, направена в съоръженията за съхраняване на енергия.
4. Параграф 3 не се прилага за напълно интегрирани мрежови компоненти, нито за обичайния срок на амортизация на новите съоръжения за акумулаторно съхраняване с крайно инвестиционно решение до 4 юли 2019 г., при условие че тези съоръжения за акумулаторно съхраняване:
- а) са свързани към мрежата най-късно две години след това;
- б) са интегрирани в разпределителната система;

- в) се използват единствено за реактивното незабавно възстановяване на мрежовата сигурност в случай на непредвидени мрежови ситуации, когато мярката за възстановяване започва незабавно и приключва, когато с редовното преразпределение може да се разреши проблемът; и
- г) не се използват за покупка или продажба на електроенергия на пазарите на електроенергия, включително балансиращите пазари.

Член 37

Задължения за поверителност на операторите на разпределителни системи

Без да се засяга член 55 или други правни изисквания за разкриване на информация, всеки оператор на разпределителна система трябва да запази поверителността на чувствителната търговска информация, получена при извършването на дейността му, и да предотврати разкриването по дискриминационен начин на информацията относно собствената му дейност, която може да доведе до търговски предимства.

Член 38

Затворени разпределителни системи

1. Държавите членки може да предвидят, че регулаторните органи или други компетентни органи класифицират като „затворена разпределителна система“ такава система, която разпределя електроенергия в рамките на географски обособен промишлен или търговски обект или обект с общо ползване на услуги и, без да се засяга параграф 4, не снабдява битови потребители, в случай че:

- а) поради определени технически причини или причини, свързани с безопасността, дейностите или производственият процес на ползвателите на тази система са интегрирани; или
- б) тази система разпределя електроенергия основно на собственика или оператора на системата или на предприятия, свързани с тях.

2. Затворените разпределителни системи се смятат за разпределителни системи за целите на настоящата директива. Държавите членки може да предвидят, че регулаторните органи освобождават оператора на затворена разпределителна система от:

- а) изискването съгласно член 31, параграфи 5 и 7 да осигурява енергията, която използва за покриване на енергийни загуби и спомагателни услуги, различни от контрол на честотата в своята система, в съответствие с прозрачни, недискриминационни и обусловени от пазара процедури;
- б) изискването съгласно член 6, параграф 1 тарифите или методиките, на които се основава тяхното изчисление, да са одобрени в съответствие с член 59, параграф 1 преди влизането им в сила.
- в) изискванията съгласно член 32, параграф 1 за възлагане на услуги за гъвкавост и съгласно член 32, параграф 3 за разработване на системи на оператора въз основа на планове за развитие на мрежата;
- г) изискването съгласно член 33, параграф 2 да не притежават, разработват, управляват или експлоатират зарядни точки за електрически превозни средства; и
- д) изискването съгласно член 36, параграф 1 да не притежават, разработват, управляват или експлоатират съоръжения за съхраняване на енергия.

3. Когато е предоставена дерогация съгласно параграф 2, приложимите тарифи или методиките, на които се основава тяхното изчисление, се преразглеждат и одобряват в съответствие с член 59, параграф 1 по искане на ползвател на затворената разпределителна система.

4. Инцидентното използване на системата от малък брой домакинства, които са наети на работа при собственика на разпределителната система или които имат подобни връзки с него и се намират в границите на зоната, обслужвана от затворена разпределителна система, не изключва предоставяне на освобождаване по параграф 2.

Член 39

Оператор на комбинирана система

Член 35, параграф 1 не възпрепятства дейността на оператора на комбинирана преносна система и на оператора на разпределителна система, при условие че този оператор спазва член 43, параграф 1, или членове 44 и 45, или раздел 3 от глава VI, или че операторът попада в обхвата на член 66, параграф 3.

ГЛАВА V

ОБЩИ ПРАВИЛА, ПРИЛОЖИМИ КЪМ ОПЕРАТОРИТЕ НА ПРЕНОСНИ СИСТЕМИ

Член 40

Задачи на операторите на преносни системи

1. Всеки оператор на преносна система отговаря за:
  - а) гарантирането на дълготрайния капацитет на системата да покрива търсенето на пренос на електроенергия в разумни граници, експлоатацията, поддръжката и развитието при икономически приемливи условия на сигурни, надеждни и ефективни преносни мрежи, като се отдава необходимото внимание на околната среда, в тясно сътрудничество с операторите на съседни преносни системи и с операторите на разпределителни системи;
  - б) осигуряването на подходящи средства за изпълнение на задълженията му;
  - в) подобряването на сигурността на доставките чрез достатъчен преносен капацитет и надеждност на системата;
  - г) управлението на потоците на електроенергия през системата, като се отчитат обмените с други свързани системи. За тази цел операторът на преносната система отговаря за гарантирането на сигурна, надеждна и ефективна електроенергийна система и в тази връзка за осигуряване на наличието на всички необходими спомагателни услуги, включително услуги, предоставяни за оптимизация на потреблението и за съоръжения за съхраняване на енергия, доколкото наличието на тези услуги е независимо от друга преносна система, с която неговата система е взаимосвързана;
  - д) предоставянето на оператора на други системи, с която неговата система е свързана, на достатъчно информация за осигуряване на надеждна и ефективна експлоатация, съгласувано развитие и оперативна съвместимост на свързаната система;
  - е) недопускането на дискриминация между ползватели на системата или между категории ползватели на системата, особено в полза на свързани с него предприятия;
  - ж) предоставянето на ползвателите на системата на информация, която им е необходима за ефикасен достъп до системата;
  - з) събирането на такси и приходи за претоварване по механизма за компенсиране между операторите на преносни системи в съответствие с член 49 от Регламент (ЕО) 2019/943, предоставянето и управлението на достъп на трети лица и представянето на обосновка, когато такъв достъп им е отказан, се наблюдават от регулаторните органи; при изпълнение на задълженията си съгласно настоящия член операторите на преносни системи на първо място спомагат за пазарната интеграция;
  - и) осигуряването на спомагателни услуги с цел гарантиране на оперативна безопасност;
  - й) приемането на рамка за сътрудничество и координация между регионалните координационни центрове;
  - к) участието в установяването на европейската и националната оценки на адекватността на ресурсите съгласно глава IV от Регламент (ЕС) 2019/943;
  - л) цифровизацията на преносните системи;
  - м) управлението на данните, включително разработването на системи за управление на данни, киберсигурността и защитата на данните, като се спазват приложимите правила и без да се засяга компетентността на други органи.
2. Държавите членки могат да предвидят, че една или няколко от задачите, посочени в параграф 1 от настоящия член, се възлагат на оператор на преносна система, различен от собственика на преносната система, към която иначе биха се прилагали съответните задължения. Операторът на преносна система, на когото са възложени задачите, трябва да се сертифицира съгласно модела за отделяне на собствеността, модела за независим системен оператор или модела за независим преносен оператор, и да отговаря на изискванията, посочени в член 43, но не е необходимо да притежава преносната система, за която е отговорен.

Операторът на преносна система, който притежава преносната система, трябва да отговаря на изискванията, предвидени в глава VI, и да е сертифициран в съответствие с член 43. Това не засяга възможността операторите на преносни системи, които са сертифицирани съгласно модела за отделяне на собствеността, модела за независим системен оператор или модела за независим оператор на преносна система, да делегират определени задачи по собствена инициатива и под техен надзор на други оператори на преносни системи, които са сертифицирани съгласно модела за отделяне на собствеността, модела за независим системен оператор или модела за независим оператор на преносна система, когато това делегиране на задачи не застрашава правата за ефективно и независимо вземане на решения на делегиращия оператор на преносна система.

3. При изпълнение на задачите, посочени в параграф 1, операторът на преносна система взема предвид препоръките, издадени от регионалните координационни центрове.

4. При изпълнение на задачата, посочена в параграф 1, подточка i), операторите на преносни системи осигуряват услуги по балансиране, като спазват следното:

а) прозрачни, недискриминационни и обусловени от пазара процедури;

б) участие на всички квалифицирани електроенергийни предприятия и участници на пазара, включително участниците на пазара, които предлагат енергия от възобновяеми източници, участниците на пазара, които извършват оптимизация на потреблението, операторите на съоръжения за съхраняване на енергия и пазарните участници, извършващи агрегиране.

За целта на буква б) от първа алинея регулаторните органи и операторите на преносни системи определят в тясно сътрудничество с всички участници на пазара техническите изисквания за участие на посочените пазари въз основа на техническите характеристики на тези пазари.

5. Параграф 4 се прилага за предоставянето от операторите на преносни системи на спомагателни услуги, различни от контрол на честотата, освен ако регулаторният орган е преценил, че обусловеното от пазара осигуряване на спомагателните услуги, различни от контрол на честотата, е икономически неефективно, и е предоставил дерогация. По-специално, регулаторната рамка гарантира, че операторите на преносни системи могат да си осигурят предоставянето на услуги от доставчиците на оптимизация на потреблението и съхраняване на енергия, и насърчава въвеждането на мерки за енергийна ефективност, когато тези услуги намаляват по икономически ефективен начин необходимостта от модернизирани или подмяна на електроенергийна мощност и са в подкрепа на ефикасното и сигурно функциониране на преносната система.

6. Операторите на преносни системи, при условие че е предоставено одобрение от страна на регулаторния орган, или самият регулаторен орган, в рамките на прозрачен и приобщаващ процес, който включва всички имащи отношение ползватели на системата и операторите на разпределителни системи, определят спецификациите за предоставяните спомагателни услуги, различни от контрол на честотата, а когато е целесъобразно – и за стандартизирани пазарни продукти за тези услуги поне на национално равнище. Спецификациите гарантират ефективното и недискриминационно участие на всички участници на пазара, включително участниците на пазара, които предлагат енергия от възобновяеми източници, участниците на пазара, които извършват оптимизация на потреблението, операторите на съоръжения за съхраняване на енергия и участниците на пазара, извършващи агрегиране. Операторите на преносни системи обменят цялата необходима информация и се координират с операторите на разпределителни системи, за да се гарантира оптимално използване на ресурсите, да се осигури надеждна и ефикасна работа на системата и да се способства за развитието на пазара. Операторите на преносни системи получават адекватно възнаграждение за предоставянето на тези услуги, за да покрият поне съответните разумни разходи, включително необходимите разходи за информационни и комуникационни технологии и разходите за инфраструктура.

7. Задължението за осигуряване на спомагателни услуги, различни от контрол на честотата, посочено в параграф 5, не се прилага за напълно интегрираните мрежови компоненти.

8. Държавите членки или определените от тях компетентни органи могат да разрешат на операторите на преносни системи да извършват дейности, различни от предвидените в настоящата директива и в Регламент (ЕС) 2019/943, ако тези дейности са необходими, за да може операторите на преносни системи да изпълняват задълженията си съгласно настоящата директива или Регламент (ЕС) 2019/943, при условие че регулаторният орган е преценил необходимостта от такава дерогация. Настоящият параграф не засяга правото на операторите на преносни системи да притежават, разработват, управляват или експлоатират мрежи, различни от електроенергийните мрежи, ако държавата членка или определеният компетентен орган им е предоставил това право.

Член 41

Изисквания за поверителност и прозрачност по отношение на операторите на преносни системи и собствениците на преносни системи

1. Без да се засяга член 55 или други правни задължения за разкриване на информация, всеки оператор на преносна система и всеки собственик на преносна система запазва поверителността на чувствителната търговска информация, получена при извършването на дейността му, и предотвратява разкриването по дискриминационен начин на информацията относно собствената си дейност, която може да доведе до търговски предимства. По-специално той не разкрива чувствителна търговска информация на останалите части от предприятието, освен ако това разкриване е необходимо за сключването на търговска сделка. За да се осигури изцяло спазването на правилата за отделяне на информацията, държавите членки гарантират, че собственикът на преносната система и останалата част от предприятието не използват съвместни служби, като например съвместни правни служби, освен такива с чисто административни или ИТ функции.

2. Операторите на преносни системи нямат право в контекста на продажбите или покупките на електроенергия от свързани предприятия да злоупотребяват с чувствителна търговска информация, получена от трети лица при осигуряването или договарянето на достъп до системата.
3. Информацията, необходима за ефективната конкуренция и ефективното функциониране на пазара, се оповестява публично. Това задължение не засяга запазването на поверителността на чувствителната търговска информация.

Член 42

Правомощия за вземане на решение по отношение на свързването на нови инсталации за производство и съоръжения за съхраняване на енергия към преносната система

1. Операторът на преносна система определя и публикува прозрачни и ефикасни процедури за недискриминационно свързване на нови инсталации за производство и на нови съоръжения за съхраняване на енергия към преносната система. Тези процедури подлежат на одобрение от страна на регулаторните органи.
2. Операторът на преносна система няма право да откаже свързването на нова инсталация за производство или на ново съоръжение за съхраняване на енергия на основание възможни бъдещи ограничения на съществуващите мощности на мрежата, като например претоварване в отдалечени части на преносната система. Операторът на преносна система предоставя необходимата информация.

Първата алинея не засяга възможността операторите на преносни системи да ограничават капацитета на гарантираната връзка или да предлагат връзки, които подлежат на оперативни ограничения, за да се гарантира икономическа ефикасност по отношение на новите инсталации за производство или на новите съоръжения за съхраняване на енергия, при условие че тези ограничения са били одобрени от регулаторния орган. Регулаторният орган гарантира, че всякакви ограничения на капацитета на гарантираната връзка или оперативни ограничения се въвеждат въз основа на прозрачни и недискриминационни процедури и не създават пречки за навлизането на пазара. Не се прилагат ограничения, когато инсталацията за производство или съоръжението за съхраняване на енергия поемат разходите, свързани с осигуряването на неограничена връзка.

3. Операторът на преносна система няма право да откаже нова точка за свързване на основание, че това би довело до допълнителни разходи, произтичащи от необходимото увеличение на капацитета на елементите от системата в непосредствена близост до точката на свързване.

ГЛАВА VI

ОТДЕЛЯНЕ НА ОПЕРАТОРИТЕ НА ПРЕНОСНИ СИСТЕМИ

Раздел 1

Отделяне на собствеността

Член 43

Отделяне на собствеността на преносните системи и операторите на преносни системи

1. Държавите членки гарантират, че:
  - а) всяко предприятие, което притежава преносна система, действа като оператор на преносна система;
  - б) едно и също лице или едни и същи лица нямат право:
    - i) да упражняват пряко или непряко контрол върху предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка, както и да упражняват пряко или непряко контрол или да имат правомощия върху оператори на преносна система или върху преносна система; или
    - ii) да упражняват пряко или непряко контрол върху оператор на преносна система или върху преносна система и да упражняват пряко или непряко контрол или да имат правомощия спрямо предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка;

- в) едно и също лице или едни и същи лица нямат право да определят членове на надзорния съвет, административния съвет или на законно представляващи предприятието органи на оператор на преносна система или на преносна система, както и да упражняват пряко или непряко контрол или да имат правомощия спрямо предприятието, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка; и
- г) едно и също лице няма право да бъде член на надзорния съвет, административния съвет или на законно представляващи предприятието органи едновременно на предприятието, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка, и на оператор на преносна система или на преносна система.
2. Правомощията, посочени в параграф 1, букви б) и в), включват по-специално:
- а) правомощието да се гласува;
- б) правомощието да се определят членове на надзорния съвет, административния съвет или законно представляващи предприятието органи; или
- в) притежаването на мажоритарен дял.
3. За целите на параграф 1, буква б) понятието „предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка“ включва „предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка“ по смисъла на Директива 2009/73/ЕО, а понятията „оператор на преносна система“ и „преносна система“ включват „оператор на преносна система“ и „преносна система“ по смисъла на посочената директива.
4. Задължението, определено в параграф 1, буква а), се смята за изпълнено, когато две или повече предприятия, притежаващи преносни системи, са създали съвместно предприятие, което действа като оператор на преносна система в две или повече държави членки по отношение на съответните преносни системи. Друго предприятие не може да бъде част от съвместното предприятие, освен ако не е било одобрено като независим системен оператор съгласно член 44 или като независим оператор на преносна система за целите на раздел 3.
5. За прилагането на настоящия член, когато лицето, посочено в параграф 1, букви б), в) и г), е държавата членка или друг публичен орган, два отделни публични органа, упражняващи контрол върху оператора на преносна система или върху преносна система, от една страна, и върху предприятието, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка, от друга страна, не се смятат за едно и също лице или едни и същи лица.
6. Държавите членки гарантират, че нито посочената в член 41 чувствителна търговска информация, притежавана от оператор на преносна система, който е бил част от вертикално интегрирано предприятие, нито персоналът на този оператор не се прехвърлят към предприятия, изпълняващи някоя от функциите по производство или доставка.
7. Ако към 3 септември 2009 г. преносната система е принадлежала на вертикално интегрирано предприятие, държава членка може да вземе решение да не прилага параграф 1.
- В този случай тази държава членка извършва едно от следните действия:
- а) определя независим системен оператор в съответствие с член 44; или
- б) изпълнява раздел 3.
8. Ако към 3 септември 2009 г. преносната система е принадлежала на вертикално интегрирано предприятие и са били налице договорености, гарантиращи по-ефективна независимост на оператора на преносна система, отколкото раздел 3, съответната държава членка може да реши да не прилага параграф 1.
9. Преди едно предприятие да бъде одобрено и определено за оператор на газопреносна система в съответствие с параграф 8 от настоящия член, то бива сертифицирано съгласно процедурите, предвидени в член 52, параграфи 4, 5 и 6 от настоящата директива и член 51 от Регламент (ЕС) 2019/943, съгласно които Комисията проверява дали наличните договорености ясно гарантират по-ефективна независимост на оператора на преносна система, отколкото раздел 3 от настоящата глава.
10. Вертикално интегрирано предприятие, притежаващо преносна система, при никакви обстоятелства не се възпира да предприема мерки за изпълнение на изискванията на параграф 1.
11. Предприятия, изпълняващи някоя от функциите по производство или доставка, в никакъв случай нямат възможност да контролират пряко или непряко или да упражняват каквито и да било права спрямо отделните оператори на преносни системи в държавите членки, за които се прилага параграф 1.

Раздел 2

Независим системен оператор

Член 44

Независим системен оператор

1. В случаите, в които към 3 септември 2009 г. преносната система е принадлежала на вертикално интегрирано предприятие, държавите членки може да вземат решение да не прилагат член 43, параграф 1 и да определят независим системен оператор по предложение на собственика на преносната система. Определянето на независим системен оператор подлежи на одобрение от Комисията.
2. Държавата членка може да одобрява и определя независим системен оператор, при условие че:
  - а) кандидатът за оператор е доказал, че отговаря на изискванията, установени в член 43, параграф 1, букви б), в) и г);
  - б) кандидатът за оператор е доказал, че разполага с финансовите, техническите, физическите и човешките ресурси, необходими за изпълнението на задачите му по член 40;
  - в) кандидатът за оператор се е ангажирал да спазва 10-годишния план за развитие на мрежата, чието изпълнение се контролира от регулаторния орган;
  - г) собственикът на преносна система е доказал способността си да изпълнява задълженията си по параграф 5, като за тази цел същият представя всички проекти на договорни споразумения с кандидата оператор и с всички други заинтересовани образувания; и
  - д) кандидатът за оператор е доказал способността си да изпълнява задълженията си съгласно Регламент (ЕС) 2019/943, включително сътрудничеството между оператори на газопреносни системи на европейско и регионално равнище.
3. Държавите членки одобряват и определят за независими оператори на системи предприятията, които са сертифицирани от регулаторния орган като отговарящи на изискванията по член 53 и параграф 2 от настоящия член. Прилага се процедурата за сертифициране, предвидена или в член 52 от настоящата директива и член 51 от Регламент (ЕС) 2019/943, или в член 53 от настоящата директива.
4. Всеки независим системен оператор отговаря за осигуряването и управлението на достъпа на трети лица, включително за събирането на такси за достъп и претоварване и на приходи от механизма за компенсация между операторите на преносни системи в съответствие с член 49 от Регламент (ЕС) 2019/943, както и за експлоатацията, поддръжката и развитието на преносната система и за гарантирането на дълготрайния капацитет на системата да покрива потребление в разумни граници чрез инвестиционно планиране. В рамките на развитието на преносната система независимият оператор на система отговаря за планирането (включително за разрешителната процедура), изграждането и възлагането на новата инфраструктура. За тази цел независимият оператор на система действа като оператор на преносна система съгласно разпоредбите на настоящия раздел. Собственикът на преносна система не отговаря за предоставянето и управлението на достъпа на трети лица, нито за инвестиционното планиране.
5. Когато бъде определен независимият системен оператор, собственикът на преносната система:
  - а) осигурява необходимото сътрудничество и помощ на независимия системен оператор при изпълнението на задачите му, включително по-специално цялата необходима информация;
  - б) финансира инвестициите, които независимият системен оператор е решил да направи и които са одобрени от регулаторния орган, или дава съгласието си за финансиране от която и да е заинтересована страна, включително от независимия системен оператор. Регулаторният орган одобрява съответните финансови споразумения. Преди това одобрение регулаторният орган се консултира със собственика на преносната система и други заинтересовани страни;
  - в) осигурява покритието на отговорността, свързана с активите на мрежата, с изключение на отговорността, която е свързана със задачите на независимия системен оператор; и
  - г) осигурява гаранциите, необходими за улесняване на финансирането на всички разширения на мрежата с изключение на инвестициите, за които в съответствие с буква б) е дал съгласието си да бъдат финансирани от която и да е заинтересована страна, включително от независимия системен оператор.

6. Съответният национален орган за защита на конкуренцията, действащ в тясно сътрудничество с регулаторния орган, разполага с всички необходими правомощия за ефективен надзор над изпълнението на задълженията на собственика на преносна система съгласно параграф 5.

Член 45

Отделяне на собствениците на преносни системи

1. Когато има определен независим оператор на система, собственикът на преносна система, който е част от вертикално интегрирани предприятия, е независим поне по отношение на правната си форма, организацията и вземането на решения от други дейности, които не са свързани с преноса.
2. За да се осигури независимостта на собствениците на преносни системи съгласно параграф 1, се прилагат следните минимални критерии:
  - а) лицата, отговорни за управлението на собственика на преносната система, не участват в дружествени структури на интегрираното електроенергийно предприятие, отговарящи пряко или непряко за ежедневното функциониране на производството, разпределението и доставката на електроенергия;
  - б) вземат се подходящи мерки, за да се гарантира, че професионалните интереси на лицата, които отговарят за управлението на дружеството собственик на преносната система, се вземат предвид по начин, осигуряващ способността им да действат независимо; и
  - в) собственикът на преносната система въвежда програма за съответствие, в която са посочени взетите мерки за недопускане на дискриминационно поведение, и гарантира, че спазването ѝ се контролира по подходящ начин. Програмата за съответствие определя конкретните задължения на служителите за постигането на тези цели. Лицето или органът, отговарящ за наблюдението на програмата за съответствие, представя на регулаторния орган годишен доклад, в който са посочени взетите мерки и който се публикува.

Раздел 3

Независими преносни оператори

Член 46

Активи, оборудване, персонал и самоличност

1. Операторите на преносни системи разполагат с всички човешки, технически, физически и финансови ресурси, необходими за изпълнение на задълженията им по настоящата директива и за извършване на дейността по пренос на електроенергия, и по-специално:
  - а) активите, необходими за дейността по пренос на електроенергия, включително преносната мрежа, са собственост на оператора на преносната система;
  - б) персоналът, необходим за дейността по пренос на електроенергия, включително изпълнението на всички задачи на дружеството, се наема на работа от оператора на преносната система;
  - в) забранява се наемането на персонал или предоставянето на услуги от и за други части на вертикално интегрираното предприятие. Операторът на преносна система може обаче да предоставя услуги на вертикално интегрираното предприятие, при условие че:
    - i) предоставянето на тези услуги не допуска дискриминиране между ползватели на система, достъпно е за всички ползватели на система при едни и същи условия и ред и не ограничава, не нарушава и не възпрепятства конкуренцията в производството или доставката; и
    - ii) редът и условията за предоставяне на тези услуги са одобрени от регулаторния орган;
  - г) без да се засягат решенията на надзорния орган съгласно член 49, вертикално интегрираното предприятие предоставя своевременно на оператора на преносната система достатъчни финансови ресурси за бъдещи инвестиционни проекти и/или за подмяна на съществуващи активи в отговор на целесъобразно искане от страна на оператора на преносната система.

2. Дейността по пренос на електроенергия включва най-малко следните задачи в допълнение към изброените в член 40:
  - а) представителството на оператора на преносната система и контакти с трети лица и с регулаторните органи;
  - б) представителството на оператора на преносна система в рамките на ЕМОПС за електроенергия;
  - в) осигуряване и управление на достъпа на трети лица на недискриминационна основа спрямо ползватели на системата или категории ползватели на системата;
  - г) събирането на всички свързани с преносната система такси, включително таксите за достъп, за енергия за покриване на загуби и таксите за спомагателни услуги;
  - д) експлоатацията, поддръжката и развитието на сигурна, ефикасна и икономична преносна система;
  - е) инвестиционно планиране, което да осигури дълготрайния капацитет на системата да покрива в разумни граници търсенето и да гарантира сигурността на доставките;
  - ж) създаването на подходящи съвместни предприятия, включително с един или повече оператори на преносни системи, енергийни борси и другите съответни участници, с цел да се развива създаването на регионални пазари или да се улеснява процесът на либерализиране; и
  - з) всички корпоративни услуги, включително правни услуги, счетоводство и ИТ услуги.
3. Операторите на преносни системи са организирани в правна форма, предвидена в приложение I към Директива (ЕС) 2017/1132 на Европейския парламент и на Съвета ⁽²⁶⁾.
4. Операторът на преносна система чрез своята корпоративна самоличност, комуникации, търговски марки и обекти не създава объркване по отношение на отделната самоличност на вертикално интегрираното предприятие или която и да било част от него.
5. Операторът на преносна система не споделя ИТ системи или оборудване, обекти и системи за сигурност по отношение на достъпа с никоя част от вертикално интегрираното предприятие, нито използва същите консултанти или външни изпълнители за ИТ системи или оборудване и системи за сигурност по отношение на достъпа.
6. Отчетите на операторите на преносни системи подлежат на одит от страна на одитор, различен от този на вертикално интегрираното предприятие или на която и да е негова част.

Член 47

Независимост на оператора на преносна система

1. Без да се засягат решенията на надзорния орган съгласно член 49, операторът на преносна система разполага с:
  - а) действителни права за вземане на решения, независимо от вертикално интегрираното предприятие, по отношение на активи, необходими за експлоатацията, поддръжката или развитието на преносната система; и
  - б) правомощия да набира средства на капиталовия пазар, по-специално чрез заем и увеличаване на капитала.
2. Операторът на преносна система по всяко време действа по такъв начин, че да гарантира наличността на необходимите му ресурси за изпълнение на дейността по преноса по подходящ и ефективен начин и за развитие и поддръжка на ефективна, сигурна и икономична преносна система.
3. Дъщерните предприятия на вертикално интегрираното предприятие, изпълняващи функциите на производство или доставка, не притежават пряко или непряко дялово участие в оператора на преносна система. Операторът на преносна система не притежава нито пряко, нито непряко дялово участие в никое дъщерно предприятие на вертикално интегрираното предприятие, изпълняващо функциите по производство или доставка, нито получава дивиденди или финансови облаги от това дъщерно предприятие.
4. Цялостната управленска структура и устав на дружеството на оператора на преносна система гарантират ефективната независимост на оператора на преносна система съгласно настоящия раздел. Вертикално интегрираното предприятие не определя пряко или непряко конкурентното поведение на оператора на преносна система по отношение на текущите дейности на оператора на преносна система и управлението на мрежата или по отношение на дейностите, необходими за изготвянето на десетгодишния план за развитие на мрежата, разработен съгласно член 51.

⁽²⁶⁾ Директива (ЕС) 2017/1132 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 г. относно някои аспекти на дружественото право (ОВ L 169, 30.6.2017 г., стр. 46)).

5. При изпълнение на задачите си по член 40 и член 46, параграф 2 от настоящата директива и в съответствие с членове 16, 18, 19 и 50 от Регламент (ЕС) 2019/943 операторите на преносни системи не упражняват дискриминация спрямо различни лица или образувания, нито ограничават, нарушават или възпрепятстват конкуренцията в производството или доставките.
6. Всички търговски и финансови отношения между вертикално интегрираното предприятие и оператора на преносна система, включително заеми, предоставяни от оператора на преносна система на вертикално интегрираното предприятие, се осъществяват при пазарни условия. Операторът на преносна система съхранява подробна документация за тези търговски и финансови отношения и при поискване предоставя достъп до нея на регулаторния орган.
7. Операторът на преносна система представя за одобрение от регулаторния орган всички търговски и финансови споразумения с вертикално интегрираното предприятие.
8. Операторът на преносна система информира регулаторния орган за финансовите ресурси, посочени в член 46, параграф 1, буква г), които се предоставят за бъдещи инвестиционни проекти и/или за смяна на съществуващи активи.
9. Вертикално интегрираното предприятие се въздържа от всякакво действие, възпрепятстващо или ограничавашо оператора на преносна система при изпълнението на задълженията му съгласно настоящата глава, и не изисква от оператора на преносна система да иска разрешение от вертикално интегрираното предприятие, за да изпълнява тези задължения.
10. Предприятие, сертифицирано от регулаторния орган като изпълняващо изискванията по настоящата глава, се одобрява и определя за оператор на преносна система от съответната държава членка. Прилага се процедурата за сертифициране, предвидена или в член 52 от настоящата директива и член 51 от Регламент (ЕС) 2019/943 или в член 53 от настоящата директива.

Член 48

Независимост на персонала и ръководството на оператора на преносна система

1. Решенията, свързани с назначаването и подновяването на договори, условията на работа, включително възнаграждението и прекратяването на мандата на лицата, отговарящи за управлението, и/или на членовете на административните органи на оператора на преносна система, се вземат от надзорния орган на оператора на преносна система, определен съгласно член 49.
  2. Самоличността и условията, които уреждат мандата, продължителността му и прекратяването му за лицата, определени от надзорния орган за назначаване или подновяване на договорите им като отговарящи за оперативното управление и/или като членове на административните органи на оператора на преносна система, както и основанията за всяко предлагано решение за прекратяване на такъв мандат, се съобщават на регулаторния орган. Тези условия и решенията, посочени в параграф 1, придобиват обвързваща сила, ако в срок от три седмици след съобщаването им регулаторният орган не е възразил срещу тях.
- Регулаторният орган може да възрази срещу решенията, посочени в параграф 1, когато:
- а) възникнат съмнения относно професионалната независимост на лицата, определени като отговарящи за управлението и/или като членове на административни органи; или
  - б) в случай на предсрочно прекратяване на мандат съществуват съмнения относно основанията за това предсрочно прекратяване.
3. За срок от три години преди назначаването им лицата, отговарящи за управлението, и/или членовете на административните органи на оператора на преносна система, които подлежат на условията на настоящия параграф, не са заемали професионален пост или отговорна длъжност, не са имали интереси или делови отношения, пряко или непряко, с вертикално интегрирано предприятие или която и да е част от него, или с негови акционери, притежаващи контролен пакет от акции, и различни от оператора на преносна система.

4. Лицата, отговарящи за управлението, и/или членовете на административните органи и служителите на оператора на преносна система не заемат професионален пост или отговорна длъжност, нямат интереси или делови отношения, пряко или непряко, с която и да е друга част от вертикално интегрираното предприятие или с негови акционери, притежаващи контролен пакет от акции.

5. Лицата, отговарящи за управлението, и/или членовете на административните органи и служителите на оператора на преносна система нямат интереси или не получават финансови облаги, пряко или непряко, от която и да е част от вертикално интегрираното предприятие, различна от оператора на преносна система. Тяхното възнаграждение не зависи от дейностите или резултатите на вертикално интегрираното предприятие, различни от тези на оператора на преносна система.
6. На лицата, отговарящи за управлението, и/или на членовете на административните органи на оператора на преносна система се гарантират действителни права за обжалване пред регулаторния орган на предсрочно прекратяване на мандата им.
7. След прекратяването на мандата им в оператора на преносна система лицата, отговарящи за управлението, и/или членовете на административните органи не заемат професионален пост или отговорна длъжност, нямат интереси или делови отношения с която и да е част от вертикално интегрираното предприятие, различна от оператора на преносна система, или с негови акционери, притежаващи контролен пакет от акции, за срок от най-малко четири години.
8. Параграф 3 се прилага спрямо мнозинството от лицата, отговорни за управлението, и/или членовете на административните органи на оператора на преносна система.

Лицата, отговорни за управлението, и/или членовете на административните органи на оператора на преносна система, които не подлежат на условията на параграф 3, не са упражнявали управленска или друга значима дейност във вертикално интегрираното предприятие за срок от най-малко шест месеца преди назначаването им.

Първа алинея от настоящия параграф и параграфи 4 – 7 се прилагат по отношение на всички лица, участващи в оперативното управление, както и към лицата, които им докладват директно по въпроси, свързани с експлоатацията, поддръжката и развитието на мрежата.

Член 49

Надзорен орган

1. Операторът на преносна система има надзорен орган, отговарящ за вземането на решенията, които могат съществено да повлияят върху стойността на активите на акционерите в оператора на преносна система, по-специално решенията, свързани с одобрението на годишните финансови планове, нивото на задълженост на оператора на преносна система и размера на дивидентите, които се разпределят между акционерите. Решенията, попадащи в обхвата на компетентност на надзорния орган, изключват тези, които са свързани с текущите дейности на оператора на преносна система и управлението на мрежата, както и с дейностите, необходими за изготвянето на десетгодишния план за развитие на мрежата, разработен съгласно член 51.
2. Надзорният орган е съставен от членове, представляващи вертикално интегрираното предприятие, членове, представляващи акционери на трети страни, а когато съответното национално право предвижда това — и членове, представляващи други заинтересовани страни, например служителите в оператора на преносна система.
3. Член 48, параграф 2, първа алинея и член 48, параграфи 3—7 се прилагат поне за половината членове на надзорния орган минус един.

Член 48, параграф 2, втора алинея, буква б) се прилага за всички членове на надзорния орган.

Член 50

Програма за съответствие и отговорник по съответствието

1. Държавите членки гарантират, че операторите на преносни системи въвеждат и изпълняват програма за съответствие, в която се определят мерки за недопускане на дискриминационно поведение, и гарантират, че спазването на тази програма се контролира по подходящ начин. Програмата за съответствие определя конкретните задължения на служителите за постигането на тези цели. Тя подлежи на одобрение от регулаторния орган. Без да се засягат правомощията на регулаторния орган, спазването на програмата подлежи на независимо наблюдение от отговорника по съответствието.

2. Отговорникът по съответствието се назначава от надзорния орган след одобрение от регулаторния орган. Регулаторният орган може да откаже да одобри назначаването на отговорника по съответствието единствено на основание липса на независимост или на професионална компетентност. Отговорникът по съответствието може да бъде физическо или юридическо лице. Член 48, параграфи 2—8 се прилагат за отговорника по съответствието.
3. Отговорникът по съответствието отговаря за:
  - а) наблюдението на изпълнението на програмата за съответствие;
  - б) изготвянето на годишен доклад, в който се посочват мерките, предприети за изпълнение на програмата за съответствие, и представянето на доклада на регулаторния орган;
  - в) докладването пред надзорния орган и отправянето на препоръки относно програмата за съответствие и изпълнението ѝ;
  - г) нотифицирането на регулаторния орган относно всички значителни нарушения по отношение на изпълнението на програмата за съответствие; и
  - д) докладването пред регулаторния орган за всички търговски и финансови отношения между вертикално интегрираното предприятие и оператора на преносна система.
4. Отговорникът по съответствието представя на регулаторния орган предлаганите решения относно инвестиционния план или отделните инвестиции в мрежата. Това задължение се изпълнява най-късно към момента, когато ръководството и/или компетентният административен орган на оператора на преносна система представи тези документи на надзорния орган.
5. В случай че вертикално интегрираното предприятие на своето общо събрание или чрез гласуване на членовете на определения от него надзорен орган е попречило на приемането на дадено решение, с което е възпрепятствало или забавило инвестиции, които е трябвало да бъдат осъществени през следващите три години съгласно десетгодишния план за развитие на мрежата, отговорникът по съответствието докладва за това пред регулаторния орган, който тогава действа в съответствие с член 51.
6. Условието, които уреждат мандата или условията на заетост на отговорника по съответствието, включително продължителността на неговия мандат, подлежат на одобрение от регулаторния орган. Тези условия осигуряват независимостта на отговорника по съответствието, включително като му осигуряват всички ресурси, които са необходими за изпълнение на задълженията му. По време на своя мандат отговорникът по съответствието не заема друг професионален пост или отговорна длъжност и няма интереси, пряко или непряко, във или с която и да е част от вертикално интегрираното предприятие или в неговите акционери, притежаващи контролен пакет от акции.
7. Отговорникът по съответствието докладва редовно, устно или писмено, пред регулаторния орган и има право да докладва редовно, устно или писмено, пред надзорния орган на оператора на преносна система.
8. Отговорникът по съответствието може да присъства на всички заседания на управителните или административните органи на оператора на преносна система, както и на заседанията на надзорния орган и на общото събрание. Отговорникът по съответствието присъства на всички заседания, на които се разискват следните въпроси:
  - а) условията за достъп до мрежата, установени в Регламент (ЕС) 2019/943, по-специално по отношение на тарифи, услуги, свързани с достъп на трети лица, разпределение на капацитет, управление на претоварването, прозрачност, балансиране и вторични пазари;
  - б) проектите, целящи експлоатация, поддръжка и развитие на преносната система, включително инвестициите в междусистемните електропроводи и в свързването към системата;
  - в) закупуването или продажбите на енергия, необходими за експлоатацията на преносната система.
9. Отговорникът по съответствието контролира спазването на член 41 от оператора на преносна система.
10. Отговорникът по съответствието разполага с достъп до цялата необходима информация и до обектите на оператора на преносна система, както и до цялата информация, нужна за изпълнението на неговите задачи.
11. Отговорникът по съответствието има достъп до обектите на оператора на преносна система, без да е необходимо предварително известие.
12. След предварително одобрение от регулаторния орган надзорният орган може да освободи от длъжност отговорника по съответствието. Той освобождава отговорника по съответствието на основание липса на независимост или на професионални способности по искане на регулаторния орган.

Член 51

План за развитие на мрежата и правомощия за вземане на инвестиционни решения

1. Най-малко на всеки две години операторите на преносни системи представят на регулаторния орган десетгодишен план за развитие на мрежата, основаващ се на съществуващото и прогнозираното търсене и предлагане, след консултация с всички заинтересовани лица. Този план за развитие на мрежата съдържа ефикасни мерки с оглед на гарантирането на адекватността на системата и сигурността на доставките. Операторът на преносна система публикува десетгодишния план за развитие на мрежата на своя уебсайт.

2. По-специално десетгодишният план за развитие на мрежата:

- a) показва на участниците в пазара основната инфраструктура за пренос, която трябва да се изгради или осъвремени през следващите десет години;
- б) съдържа всички инвестиции, за които вече е взето решение, и определя новите инвестиции, които трябва да бъдат направени през следващите три години; и
- в) предвижда график за всички инвестиционни проекти.

3. При изготвянето на десетгодишния план за развитие на мрежата операторът на преносна система взема изцяло под внимание потенциала за използването на оптимизация на потреблението, съоръженията за съхраняване на енергия или други ресурси като алтернативи на разширяването на системата, както и очакваното потребление, търговията с други държави и инвестиционните планове за мрежи в целия Съюз и за регионални мрежи.

4. Регулаторният орган се консултира с всички настоящи или потенциални ползватели на системата относно десетгодишния план за развитие на мрежата по открит и прозрачен начин. От лицата или предприятията, които твърдят, че са потенциални ползватели на системата, може да бъде поискано да обосноват твърденията си. Регулаторният орган публикува резултата от процеса на консултации, и по-специално възможните нужди от инвестиции.

5. Регулаторният орган проучва дали десетгодишният план за развитие на мрежата обхваща всички нужди от инвестиции, установени в процеса на консултации, и дали той е в съответствие с необвързващия десетгодишен план за развитие на мрежата за целия Съюз („план за развитие на мрежата за целия Съюз“), посочен в член 30, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) 2019/943. Ако се породят съмнения относно съответствието с необвързващия план за развитие на мрежата в целия Съюз, регулаторният орган се консултира с ACER. Регулаторният орган може да поиска от оператора на преносна система да измени своя десетгодишен план за развитие на мрежата.

Компетентните национални органи проучват дали десетгодишният план за развитие на мрежата е в съответствие с националния план в областта на енергетиката и климата, внесен съгласно Регламент (ЕС) 2018/1999.

6. Регулаторният орган наблюдава и оценява изпълнението на десетгодишния план за развитие на мрежата.

7. При обстоятелства, при които операторът на газопреносна система, освен ако не са налице наложителни причини извън неговия контрол, не извърши инвестиция, която съгласно десетгодишния план за развитие на мрежата е следвало да бъде извършена в следващите три години, държавите членки гарантират, че от регулаторния орган се изисква да предприеме поне една от следните мерки, които да гарантират извършването на такава инвестиция, ако все още е подходящо да бъде направена въз основа на най-новия десетгодишен план за развитие на мрежата:

- a) да поиска от оператора на преносна система да изпълни въпросните инвестиции;
- б) да организира за въпросната инвестиция тръжна процедура, открита за всички инвеститори; или
- в) да задължи оператора на преносна система да приеме увеличение на капитала, за да финансира необходимите инвестиции, и да позволи на независими инвеститори участие в капитала.

8. При упражняване на правомощията си по параграф 7, буква б) регулаторният орган може да задължи оператора на преносна система да приеме едно или повече от следните условия:

- a) финансиране от всяка трета страна;
- б) изграждане от всяка трета страна;

- в) изграждане на съответните нови активи самостоятелно;
- г) експлоатация на съответните нови активи самостоятелно.

Операторът на преносна система предоставя на инвеститорите цялата информация, необходима за осъществяване на инвестицията, свързва нови активи с преносната мрежа и като цяло полага всички усилия да улесни изпълнението на инвестиционния проект.

Съответните финансови договорености подлежат на одобрение от регулаторния орган.

9. Когато регулаторният орган е упражнил правомощията си по параграф 7 съответните тарифни разпоредби обхващат разходите по въпросната инвестиция.

Раздел 4

Определяне и сертифициране на оператори на преносни системи

Член 52

Определяне и сертифициране на оператори на преносни системи

1. Преди дадено предприятие да бъде одобрено или определено за оператор на преносна система, то се сертифицира в съответствие с процедурите, установени в параграфи 4, 5 и 6 от настоящия член и в член 51 от Регламент (ЕС) 2019/943.
2. Предприятията, които са сертифицирани от регулаторния орган по отношение на съответствието им с изискванията на член 43 съгласно посочената по-долу процедура за сертифициране, се одобряват и определят от държавите членки за оператори на преносни системи. Изборът на оператори на преносни системи се нотифицира на Комисията и се публикува в *Официален вестник на Европейския съюз*.
3. Операторите на преносни системи уведомяват регулаторния орган относно всякакви планирани спелки, които могат да наложат преоценка на спазването от тяхна страна на изискванията на член 43.
4. Регулаторните органи наблюдават постоянното спазване от операторите на преносни системи на изискванията на член 43. Те откриват процедура по сертифициране, за да гарантират това съответствие:
  - а) след нотификация от оператора на преносна система съгласно параграф 3;
  - б) по собствена инициатива в случаите, когато имат сведения, че планирана промяна на правомощията или влиянието върху собствениците на преносни системи или операторите на преносни системи може да доведе до нарушение на член 43, или когато имат основания да смятат, че такова нарушение вече може да е извършено; или
  - в) след мотивирано искане от Комисията.
5. Регулаторните органи вземат решение относно сертифицирането на даден оператор на преносна система в срок от четири месеца от датата на нотификацията от оператора на преносна система или от датата на искането на Комисията. След изтичането на този срок сертификатът се смята за издаден. Изричното или мълчаливото решение на регулаторния орган поражда действие единствено след закриването на процедурата, предвидена в параграф 6.
6. Изричното или мълчаливото решение относно сертифицирането на даден оператор на преносна система се нотифицира незабавно на Комисията от регулаторния орган заедно с цялата свързана с това решение информация. Комисията действа съгласно процедурата, посочена в член 51 от Регламент (ЕС) 2019/943.
7. Регулаторните органи и Комисията може да изискват от операторите на преносни системи и от предприятията, изпълняващи някоя от функциите по производство или доставка, всякаква информация, свързана с изпълнението на задълженията им по настоящия член.
8. Регулаторните органи и Комисията запазват поверителността на чувствителната търговска информация.

Член 53

Сертифициране по отношение на трети държави

1. Когато сертифицирането е поискано от собственик на преносна система или от оператор на преносна система, които са контролирани от лице или лица от трета държава или трети държави, регулаторният орган нотифицира Комисията.

Регулаторният орган също така незабавно нотифицира Комисията за всяко обстоятелство, което може да доведе до придобиването на контрол върху преносна система или оператор на преносна система от лице или лица от трета държава или трети държави.

2. Операторите на преносни системи уведомяват регулаторния орган за всяко обстоятелство, което може да доведе до придобиването на контрол върху преносна система или оператор на преносна система от лице или лица от трета държава или трети държави.

3. Регулаторният орган приема проект на решение относно сертифицирането на оператор на преносна мрежа в срок от четири месеца от датата на нотификацията от оператора на преносна мрежа. Регулаторният орган отказва сертифицирането му, ако не е било доказано:

- a) дали съответното лице спазва изискванията на член 43; и
- b) пред регулаторния орган или друг компетентен национален орган, определен от държавата членка, че сертифицирането няма да представлява риск за сигурността на снабдяването с енергия на държавата членка и на Съюза. При разглеждането на този въпрос регулаторният орган или друг компетентен национален орган вземат предвид:
  - i) правата и задълженията на Съюза по отношение на съответната трета държава, които произтичат от международното право, включително всяко споразумение, сключено с една или повече трети държави, по което Съюзът е страна и което разглежда въпросите на сигурността на доставките на енергия;
  - ii) правата и задълженията на държавата членка по отношение на съответната трета държава, които произтичат от споразумения, сключени с нея, при условие че те са съобразени с правото на Съюза; и
  - iii) други конкретни данни и обстоятелства във връзка със случая и съответната трета държава.

4. Регулаторният орган незабавно нотифицира решението на Комисията заедно с цялата свързана с него информация.

5. Държавите членки предвиждат, преди регулаторният орган да приеме решение относно сертифицирането, посоченият в параграф 3, буква б) регулаторен орган или определения компетентен орган да поиска становището на Комисията относно това дали:

- a) съответното лице спазва изискванията на член 43; и
- b) сертифицирането няма да представлява риск за сигурността на доставките на енергия за Съюза.

6. Комисията разглежда искането, посочено в параграф 5, веднага след получаването му. В срок от два месеца от получаването на искането Комисията предоставя становището си на регулаторния орган или на определения компетентен орган, в случай че последният е отправил искането.

При изготвяне на своето становище Комисията може да поиска мнението на ACER, съответната държава членка и заинтересованите страни. В случай че Комисията отправи такова искане, двумесечният срок се удължава с още два месеца.

При отсъствието на становище от страна на Комисията в рамките на срока, посочен в първа и втора алинея, се счита, че Комисията не повдига възражения срещу решението на регулаторния орган.

7. При извършване на оценката на това дали контролът от лице или лица от трета държава или трети държави ще представлява риск за сигурността на доставката на енергия за Съюза, Комисията взема предвид:

- a) конкретните данни в случая и съответната трета държава или трети държави; и
- b) правата и задълженията на Съюза по отношение на тази трета държава или трети държави, които произтичат съгласно международното право, включително съгласно всяко споразумение, сключено с една или повече трети държави, по което Съюзът е страна, и което засяга въпросите на сигурността на доставката.

8. Регулаторният орган приема окончателното си решение относно сертифицирането в срок от два месеца от изтичането на срока, посочен в параграф 6. Когато приема окончателното си решение, регулаторният орган взема в максимална степен предвид становището на Комисията. При всички случаи държавите членки имат правото да откажат сертифициране тогава, когато сертифицирането представлява риск за сигурността на доставката на енергия за държавата членка или за сигурността на доставката на енергия за друга държава членка. В случаите, когато държавата членка е определила друг компетентен национален орган да извърши оценката съгласно параграф 3, буква б), тя може да изиска от регулаторния орган да приеме окончателното си решение в съответствие с оценката на този компетентен национален орган. Окончателното решение на регулаторния орган и становището на Комисията се публикуват заедно. Когато окончателното решение се отклонява от становището на Комисията, съответната държава членка предоставя и публикува заедно с това решение и съображенията, на които то се основава.

9. Настоящият член по никакъв начин не засяга правото на държавите членки да осъществяват национален правен контрол за защита на легитимните си интереси, свързани с обществената сигурност, в съответствие с правото на Съюза.

10. Настоящият член, с изключение на параграф 3, буква а), се прилага и за държавите членки, които подлежат на дерогация съгласно член 66.

Член 54

Собственост върху съоръженията за съхраняване на енергия от оператори на преносни системи

1. Операторите на преносни системи не притежават, разработват, управляват или експлоатират съоръжения за съхраняване на енергия.

2. Чрез дерогация от параграф 1 държавите членки могат да разрешат на операторите на преносни системи да притежават, разработват, управляват или експлоатират съоръжения за съхраняване на енергия, които са напълно интегрирани мрежови компоненти, и при условие че регулаторният орган е дал одобрението си или когато е изпълнено всяко от следните условия:

- а) трети лица, след открита, прозрачна и недискриминационна тръжна процедура, подлежаща на преглед и одобрение от регулаторния орган, не са получили правото да притежават, разработват, управляват или експлоатират такива съоръжения, или не са могли да предоставят тези услуги на разумна цена и навременно.
- б) съоръженията или спомагателните услуги, различни от контрола на честотата, са необходими на операторите на преносни системи, за да изпълняват задълженията си по настоящата директива за ефективното, надеждно и сигурно функциониране на преносната система и съоръженията не са предназначени за покупка или продажба на електроенергия на пазарите на електроенергия; и
- в) регулаторният орган е оценил необходимостта от такава дерогация, направил е предварителен преглед на приложимостта на тръжната процедура, включително на условията на тази тръжна процедура, и е дал своето одобрение.

Регулаторният орган може да изготвя насоки или клаузи относно обществените поръчки, за да подпомогне операторите на преносни системи да осигурят справедлива тръжна процедура; и

3. Решението да се даде дерогация се нотифицира на Комисията и ACER заедно с относимата информация за искането и причините за предоставяне на дерогацията.

4. Регулаторните органи провеждат редовно или поне веднъж на пет години обществено допитване за съществуващите съоръжения за съхраняване на енергия с цел да се оцени потенциалната наличност и потенциалния интерес на други лица за инвестиции в такива съоръжения. В случай че обществената консултация, съгласно оценка на регулаторния орган, покаже, че други лица имат възможност да притежават, разработват, експлоатират или управляват подобни съоръжения по разходоэффективен начин, регулаторният орган гарантира, че дейностите на операторите на преносни системи в това отношение постепенно се прекратяват в рамките на 18 месеца. Като част от условията за тази процедура регулаторните органи може да разрешат на операторите на преносни системи да получат разумна компенсация, по-специално за да си възстановят остатъчната стойност от тяхната инвестиция в съоръжения за съхраняване на енергия.

5. Параграф 4 не се прилага за напълно интегрирани мрежови компоненти, нито за обичайния срок на амортизация на новите съоръжения за акумулаторно съхраняване с крайно инвестиционно решение до 2024 г., при условие че тези съоръжения за акумулаторно съхраняване:

- а) са свързани към мрежата най-късно две години след това;
- б) са интегрирани в преносната система;

- в) се използват единствено за реактивното незабавно възстановяване на мрежовата сигурност в случай на непредвидени мрежови ситуации, когато тази мярка за възстановяване започва незабавно и приключва, когато с редовното преразпределение може да се разреши проблемът; и
- г) не се използват за покупка или продажба на електроенергия на пазарите на електроенергия, включително балансиращите пазари.

Раздел 5

Отделяне и прозрачност на счетоводните отчети

Член 55

Право на достъп до счетоводните отчети

1. Държавите членки или компетентният орган, определен от тях, включително регулаторните органи, посочени в член 57 имат право на достъп до счетоводните отчети на електроенергийните предприятия съгласно член 56, доколкото това е необходимо, за да изпълняват своите функции.
2. Държавите членки и определеният компетентен орган, включително регулаторните органи, запазват поверителността на чувствителна търговска информация. Държавите членки може да предвидят разкриване на такава информация, когато това разкриване е необходимо, за да могат компетентните органи да изпълняват функциите си.

Член 56

Отделяне на счетоводните отчети

1. Държавите членки предприемат необходимите стъпки, за да гарантират, че счетоводните отчети на електроенергийните предприятия се водят в съответствие с параграфи 2 и 3.
2. Електроенергийните предприятия, независимо от системата си на собственост или правната си форма, съставят, представят за одит и публикуват своите годишни счетоводни отчети в съответствие с разпоредбите на националното законодателство относно годишните отчети на дружествата с ограничена отговорност, приети в съответствие с Директива 2013/34/ЕС.

Предприятията, които не са правно задължени да публикуват своите годишни счетоводни отчети, съхраняват в централното си управление копие от тях на разположение на обществеността.

3. При своето вътрешно счетоводство електроенергийните предприятия, водят отделни счетоводни отчети за всяка от дейностите по пренос и разпределение, както те биха ги водили, ако въпросните дейности се извършваха от отделни предприятия, с цел недопускане на дискриминация, кръстосано субсидиране и нарушаване на конкуренцията. Те също така водят и счетоводни отчети, които могат да бъдат консолидирани, за други електроенергийни дейности, които не са свързани с пренос или разпределение. Приходите от собствеността на преносната или разпределителната система се посочват в счетоводните отчети. Когато е подходящо, те водят консолидирани счетоводни отчети за други неелектроенергийни дейности. Вътрешното счетоводство включва баланс и отчет за приходите и разходите за всяка дейност.
4. Одитът, посочен в параграф 2, удостоверява по-специално спазването на задължението за недопускане на дискриминация и кръстосано субсидиране, посочено в параграф 3.

ГЛАВА VII

РЕГУЛАТОРНИ ОРГАНИ

Член 57

Определяне и независимост на регулаторните органи

1. Всяка държава членка определя един-единствен регулаторен орган на национално равнище.
2. Параграф 1 не засяга определянето на други регулаторни органи на регионално равнище в рамките на държавите членки, при условие че има един старши представител, който представлява държавата членка и осъществява контакти на равнището на Съюза в рамките на Съвета на регулаторите на ACER в съответствие с член 21, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2019/942.

3. Чрез дерогация от параграф 1 дадена държава членка може да определи регулаторни органи за малки системи на географски отделен регион, чието потребление през 2008 г. е било по-малко от 3 % от общото потребление на държавата членка, от която е част. Тази дерогация не засяга определянето на един старши представител, който представлява държавата членка и осъществява контакти на равнището на Съюза в рамките на Съвета на регулаторите на ACER в съответствие с член 21, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2019/942.

4. Държавите членки гарантират независимостта на регулаторния орган и безпристрастното и прозрачно упражняване на правомощията му. За тази цел държавите членки гарантират, че при изпълнението на регулаторните функции, възложени му съгласно настоящата директива и свързаното с нея законодателство, регулаторният орган:

- а) е правно отделен и функционално независим от други публични и частни образувания;
- б) гарантира, че персоналът му и лицата, отговорни за управлението му:
  - i) действат независимо от пазарни интереси; и
  - ii) не търсят или не получават преки инструкции от правителство или друго публично или частно образувание при изпълнение на своите регулаторни функции. Това изискване не засяга тясното сътрудничество, при необходимост, с други релевантни национални органи, нито общите политически насоки, дадени от правителството, които не са свързани с регулаторните правомощия и задължения съгласно член 59.

5. За да защитят независимостта на регулаторния орган, държавите членки по-специално гарантират, че:

- а) регулаторният орган може да взема автономни решения, независимо от всякакви политически органи;
- б) регулаторният орган разполага с всички необходими човешки и финансови ресурси, от които той се нуждае, за да изпълнява своите задължения и упражнява правомощията си ефективно и ефикасно;
- в) регулаторният орган разполага с отделни годишни бюджетни кредити и с автономност при изпълнението на предоставения бюджет;
- г) членовете на управителния съвет на регулаторния орган или, при липса на управителен съвет, висшите ръководни служители на регулаторния орган се назначават за определен мандат от пет до седем години, който може да бъде подновен веднъж;
- д) членовете на управителния съвет на регулаторния орган или, при липса на управителен съвет, висшите ръководни служители на регулаторния орган се назначават въз основа на обективни, прозрачни и публично оповестени критерии в рамките на независима и безпристрастна процедура, с която се гарантира, че кандидатите имат необходимите умения и опит за всички съответни позиции в регулаторния орган;
- е) налице са разпоредби относно конфликт на интереси и задълженията за поверителност продължават след края на мандата на членовете на управителния съвет или, при липса на управителен съвет, след края на мандата на висшите ръководни служители на регулаторния орган;
- ж) членовете на управителния съвет на регулаторния орган или, при липса на управителен съвет, висшите ръководни служители на регулаторния орган могат да бъдат освобождавани от длъжност само въз основа на установени прозрачни критерии.

По отношение на първа алинея, буква г), държавите членки осигуряват подходяща ротационна схема за управителния съвет или висшите ръководни служители. Членовете на управителния съвет или, при липса на управителен съвет, висшите ръководни служители може да бъдат освободени от длъжност по време на мандата си единствено ако вече не отговарят на условията, посочени в настоящия член, или са виновни за закононарушения съгласно националното право.

6. Държавите членки може да предвидят последващ контрол на годишните отчети на регулаторния орган, който се осъществява от независим одитор.

7. В срок до 5 юли 2022 г. и на всеки четири години след това Комисията представя на Европейския парламент и на Съвета доклад относно спазването от страна на националните органи на принципа на независимост, посочен в настоящия член.

Член 58

Общи цели на регулаторния орган

При изпълнение на регулаторните функции, посочени в настоящата директива, регулаторният орган взема всички подходящи мерки за постигане на следните цели в рамките на своите задължения и правомощия, установени в член 59, в тясно сътрудничество с други съответни национални органи, включително органите по конкуренция, както и с органите на съседните държави членки и регулаторните органи от съседните държави членки и съседните трети държави, в зависимост от случая, без да се засяга тяхната компетентност:

- а) насърчаване, в тясно сътрудничество с регулаторните органи на другите държави членки, с Комисията и с ACER, на развиването на конкурентен, гъвкав, сигурен и устойчив от екологична гледна точка вътрешен пазар на електроенергия в рамките на Съюза, както и на действителното отваряне на пазара за всички клиенти и доставчици в Съюза, и осигуряване на подходящи условия за ефективната и надеждна експлоатация на електроенергийните мрежи, като се вземат предвид дългосрочните цели;
- б) развиване на конкурентни и добре функциониращи регионални трансгранични пазари в рамките на Съюза за постигане на целите, посочени в буква а);
- в) премахване на ограниченията върху търговията с електроенергия между държавите членки, което включва развиване на подходящ капацитет за трансграничен пренос, с цел да се отговори на търсенето и да се стимулира интеграцията на националните пазари, с което може да се улесни свободният поток на електроенергия в Съюза;
- г) съдействие за постигане, по най-разходооефективен начин, на развитието на сигурни, надеждни и ефикасни недискриминационни системи, които са ориентирани към потребителите, и насърчаване на адекватността на системите и – съгласно общите цели на енергийната политика – на енергийната ефективност, както и на интеграцията на производство от различен мащаб на електроенергия от възобновяеми източници и разпределено производство както в преносните, така и в разпределителните мрежи, а също и за улесняване на работата им във връзка с други енергийни мрежи – газови или за топлинна енергия;
- д) улесняване на достъпа до мрежата на производствен капацитет и на съоръжения за съхраняване на енергия от ново поколение, по-специално отстраняване на пречките, които биха могли да възпрепятстват достъпа на нови участници на пазара и на електроенергията от възобновяеми източници;
- е) осигуряване на подходящи стимули в краткосрочен и дългосрочен план за операторите и ползвателите на системи, така че да се увеличи ефикасността, и по-специално енергийната ефективност, на системите и да се насърчи интеграцията на пазарите;
- ж) гарантиране, че клиентите се ползват от ефективното функциониране на националния пазар, насърчаване на ефективната конкуренция и спомагане да се гарантира високо равнище на защита на потребителите, в тясно сътрудничество със съответните органи за защита на потребителите;
- з) съдействие за постигане на високи стандарти на универсалната услуга и обществените услуги за доставка на електроенергия, допринасяне за защитата на уязвимите клиенти и допринасяне за съвместимостта на процесите за обмен на данни, необходими на клиентите за смяна на доставчика.

Член 59

Задължения и правомощия на регулаторните органи

1. Регулаторният орган има следните задължения:
  - а) определя или одобрява, в съответствие с прозрачни критерии, на тарифите за пренос или разпределение или техните методики, или и двете;
  - б) осигурява изпълнението от страна на операторите на преносни системи, операторите на разпределителни системи и, според случая, собствениците на системи, както и на всички електроенергийни предприятия и други участници на пазара, на задълженията им съгласно настоящата директива, Регламент (ЕС) 2019/943, мрежовите кодекси и насоките, приети съгласно членове 59, 60 и 61 от Регламент (ЕС) 2019/943, и другото съответно право на Съюза, включително по отношение на въпроси от трансграничен характер, както и решенията на ACER;

- в) в тясно сътрудничество с другите регулаторни органи, гарантира, че ЕМОПС за електроенергия и организацията на операторите на разпределителни системи от ЕС (ООРСЕС) изпълняват задълженията си съгласно настоящата директива, Регламент (ЕС) 2019/943, мрежовите кодекси и насоките, приети съгласно членове 59, 60 и 61 от Регламент (ЕС) 2019/943, и другото съответно право на Съюза, включително по отношение на въпроси от трансграничен характер, както и решенията на ACER, като консултира с цел съвместно идентифициране на случаите на неизпълнение на съответните задължения от страна на ЕМОПС за електроенергия и ООРСЕС; когато регулаторните органи не са успели да постигнат съгласие в срок от четири месеца след началото на консултациите с цел съвместно идентифициране на случаите на неизпълнение, въпросът се отнася до Агенцията за решение съгласно член 6, параграф 10 от Регламент (ЕС) 2019/942.
- г) одобрява продукти и процес на осигуряване на спомагателни услуги, различни от контрол на честотата;
- д) прилага мрежовите кодекси и насоките, приети в съответствие с членове 59, 60 и 61 от Регламент (ЕС) 2019/943 с помощта на национални мерки или, където се изисква, чрез координирани регионални мерки или такива в рамките на целия Съюз;
- е) сътрудничи си по отношение на въпроси от трансграничен характер с регулаторните органи на съответните държави членки и с ACER, по-специално чрез участието в работата на Съвета на регулаторите на ACER в съответствие с член 21 от Регламент (ЕС) 2019/942;
- ж) спазва и изпълнява всички съответни правно обвързващи решения на Комисията и на ACER;
- з) гарантира, че операторите на преносни системи предоставят в максимална степен междусистемния капацитет съгласно член 16 от Регламент (ЕС) 2019/943;
- и) докладва ежегодно за дейността си и изпълнението на задълженията си пред съответните органи на държавите членки, Комисията и ACER, включително за предприетите мерки и получените резултати по отношение на всяко задължение, посочено в настоящия член;
- й) гарантира, че няма кръстосано субсидиране между дейностите по пренос, разпределение и доставка, или други електроенергийни или неелектроенергийни дейности;
- к) наблюдава инвестиционните планове на операторите на преносни системи и да предоставя в годишният си доклад оценка на инвестиционните планове на операторите на преносни системи по отношение на съответствието им с десетгодишния план за развитие на мрежата в целия Съюз, включително, по целесъобразност, тази оценка може да включва препоръки за изменение на тези инвестиционни планове;
- л) наблюдава и оценява резултатите на операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи във връзка с разработването на интелигентна мрежа, която насърчава енергийната ефективност и интегрирането на енергията от възобновяеми източници, въз основа на ограничен набор от показатели, и да публикува национален доклад на всеки две години, включително препоръки;
- м) определя или одобрява стандартите и изискванията за качество на услугите и качество на доставките или да допринася за това съвместно с други компетентни органи и да наблюдава съответствието с нормите за сигурност и надеждност на мрежата и да прави преглед на резултатите от минали периоди в това отношение;
- н) наблюдава равнището на прозрачност, включително на цените на едро, и да гарантира, че електроенергийните предприятия изпълняват задълженията за прозрачност;
- о) наблюдава степента и ефективността на отваряне на пазара и конкуренцията в секторите на едро и на дребно, включително на борсите за електроенергия, следи цените на електроенергията за битовите клиенти, включително системите за авансови плащания, въздействието на договорите с динамична цена на електроенергията и на ползването на интелигентни измервателни системи, процента на смяна на доставчика, процента на изключване от мрежата, таксите за услугите по поддръжка и изпълнението на тези услуги, съотношението между цените за битовите клиенти и цените на едро, промяната на мрежовите тарифи и такси, и жалбите на битовите клиенти, както и следи за всяко нарушаване или ограничаване на конкуренцията, включително да предоставя нужната информация и да отнася съответните случаи до органите по конкуренция;
- п) наблюдава случаите на ограничаване договорни практики, включително клаузи за изключителност, които могат да възпрепятстват клиентите да сключват договори едновременно с повече от един доставчик или да повлияят ограничаване на избора им да постъпят по този начин, като по целесъобразност уведомява националните органи по конкуренция за тези практики;
- р) наблюдава времето, за което операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи извършват свързвания към мрежата и ремонтни;
- с) съдейства заедно с други компетентни органи за осигуряване на ефективността и прилагането на мерките за защита на потребителите;

- т) публикува поне веднъж годишно препоръки във връзка със съответствието на цените за доставка с член 5 и изпраща тези препоръки на органите по конкуренция, по целесъобразност;
- у) гарантира недискриминационен достъп до данни за потреблението на клиентите, за предоставянето, за незадължително ползване в лесно разбираем, хармонизиран на национално равнище формат на данните за потреблението, както и бърз достъп за всички клиенти до такива данни съгласно членове 23 и 24;
- ф) наблюдава прилагането на правилата за функциите и задачите на операторите на преносни системи, операторите на разпределителни системи, доставчиците и клиентите и другите участници на пазара съгласно Регламент (ЕС) 2019/943;
- х) наблюдава инвестициите в производствени мощности и съоръжения за съхраняване с оглед сигурността на доставките;
- ц) наблюдава техническото сътрудничество между операторите на преносни системи от Съюза и от трети държави;
- ч) допринася за съвместимостта на процесите на обмен на данни за най-важните пазарни процеси на регионално равнище;
- ш) следи за наличието на инструменти за сравняване, които отговарят на изискванията, определени в член 14;
- щ) следи за премахването на необоснованите пречки и ограничения за развитието на потреблението на самостоятелно произведена електроенергия и на гражданските енергийни общности.

2. Когато дадена държава членка е предвидила това, задълженията за наблюдение, уредени в параграф 1, може да се осъществяват и от органи, различни от регулаторен орган. В такъв случай информацията, получена от наблюдението, се съобщава на регулаторния орган във възможно най-кратък срок.

Като запазва тяхната независимост, без да засяга специфичната им компетентност и като спазва принципите на по-добро регулиране, регулаторният орган се консултира при необходимост с операторите на преносни системи и при необходимост си сътрудничи тясно с други релевантни национални органи при изпълнение на задълженията, уредени в параграф 1.

Никое одобрение, дадено от регулаторен орган или от ACER съгласно настоящата директива, не засяга каквото и да било надлежно обосновано бъдещо упражняване на правомощията от регулаторния орган в съответствие с настоящия член или каквито и да било санкции, наложени от други релевантни органи или от Комисията.

3. Държавите членки гарантират, че регулаторните органи разполагат с правомощия, които им позволяват да изпълняват задълженията, посочени в настоящия член, ефективно и без забавяне. За тази цел регулаторният орган има най-малко следните правомощия:

- а) да издава обвързващи за електроенергийните предприятия решения;
- б) да извършва разследвания на функционирането на пазарите на електроенергия и да взема решения и да налага всички необходими и пропорционални мерки за насърчаване на ефективна конкуренция и гарантиране на нормалното функциониране на пазара. При необходимост регулаторният орган има също правомощието да си сътрудничи с националния орган по конкуренция и с регулаторите на финансовите пазари или с Комисията при провеждане на разследвания, свързани с правото в областта на конкуренцията;
- в) да изисква всякаква информация от електроенергийните предприятия, необходима за изпълнението на задачите му, включително мотиви за отказа да се предостави достъп на трети лица, както и всякаква информация относно необходимите мерки за укрепване на мрежата;
- г) да налага ефективни, пропорционални и възпиращи санкции на електроенергийните предприятия, които не изпълняват задълженията си съгласно настоящата директива, Регламент (ЕС) 2019/943 или другите съответни правно обвързващи решения на регулаторния орган или на ACER, или да предлага на компетентен съд да наложи такива санкции, включително правомощието да налага или да предлага налагането на санкции в размер до 10 % от годишния оборот на оператора на преносна система спрямо същия или в размер до 10 % от годишния оборот на вертикално интегрираното предприятие спрямо същото, в зависимост от случая, ако те не спазват задълженията си съгласно настоящата директива; и
- д) подходящи права за провеждане на разследвания и съответни правомощия за издаване на указания за уреждане на спорове съгласно член 60, параграфи 2 и 3.

4. Регулаторният орган, намиращ се в държавата членка, в която се намира седалището на ЕМОПС за електроенергия или ООРСЕС, разполага с правомощието да налага ефективни, пропорционални и възпиращи санкции на субектите, които не изпълняват задълженията си съгласно настоящата директива, Регламент (ЕС) 2019/943 или други относими правно обвързващи решения на регулаторния орган или на ACER, или да предлага на компетентния съд да наложи такива санкции.

5. В допълнение към възложените му съгласно параграфи 1 и 3 от настоящия член задължения регулаторният орган извършва следните действия след определянето на независим системен оператор съгласно член 44:

- а) наблюдава изпълнението от страна на собственика на преносна система и независимия системен оператор на задълженията им по настоящия член и налага санкции за неизпълнение съгласно параграф 3, буква г);
- б) наблюдава отношенията и комуникациите между независимия системен оператор и собственика на преносна система, за да гарантира изпълнението на задълженията от страна на независимия системен оператор, като по-специално одобрява договорите и действия като орган по уреждане на спорове между независимия системен оператор и собственика на преносна система по отношение на всяка жалба, внесена от която и да е от двете страни съгласно член 60, параграф 2;
- в) без да се засяга процедурата по член 44, параграф 2, буква в), одобрява по отношение на първия 10-годишен план за развитие на мрежата планираните инвестиции и многогодишния план за развитие на мрежата, представян поне веднъж на всеки две години от независимия системен оператор;
- г) гарантира, че събираните от независимия системен оператор тарифи за достъп до мрежите включват възнаграждение за собственика или собствениците на мрежи, което да осигурява достатъчна доходност от активите на мрежата и от новите инвестиции, направени в нея, при условие че тези тарифи са наложени по икономичен и ефективен начин;
- д) има правомощия да извършва проверки, включително внезапни проверки, в обектите на собственика на преносна система и на независимия оператор на система; и
- е) наблюдава използването на такси за претоварване, събирани от независимия системен оператор в съответствие с член 19, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2019/943.

6. В допълнение към правомощията и задълженията, възложени му съгласно параграфи 1 и 3 от настоящия член, когато оператор на преносна система е определен в съответствие с раздел 3 от глава VI, регулаторният орган разполага най-малко със следните правомощия и задължения:

- а) налага санкции съгласно параграф 3, буква г) за дискриминационно поведение в полза на вертикално интегрираното предприятие;
- б) наблюдава комуникациите между оператора на преносна система и вертикално интегрираното предприятие, за да се гарантира, че операторът на преносна система изпълнява задълженията си;
- в) действа като орган по уреждане на спорове между вертикално интегрираното предприятие и оператора на преносна система по отношение на всяка жалба, подадена съгласно член 60, параграф 2;
- г) наблюдава търговските и финансовите отношения, включително заемите, между вертикално интегрираното предприятие и оператора на преносна система;
- д) одобрява всички търговски и финансови споразумения между вертикално интегрираното предприятие и оператора на преносна система, при условие че те са в съответствие с пазарните условия;
- е) изисква обосновка от вертикално интегрираното предприятие, когато се уведомява от отговорника по съответствието съгласно член 50, параграф 4, като обосновката включва по-специално доказателства, че не е имало дискриминационно поведение в полза на вертикално интегрираното предприятие;
- ж) извършва проверки, включително внезапни проверки, в обектите на вертикално интегрираното предприятие и оператора на преносна система; и
- з) да възлага всички или определени задачи на оператора на преносна система на независим системен оператор, определен съгласно член 44, в случай че операторът на преносна система нарушава системно задълженията си съгласно настоящата директива, по-специално в случай на системно дискриминационно поведение в полза на вертикално интегрираното предприятие.

7. Освен в случаите, когато ACER е компетентна за определянето и одобряването на условията и реда или методиките за изпълнение на мрежовите кодекси и насоки съгласно глава VII от Регламент (ЕС) 2019/943 съгласно член 5, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2019/942 с оглед на координирания им характер, регулаторните органи отговарят за определянето и одобряването своевременно преди влизането им в сила поне на националните методики, използвани за изчисляване или установяване на реда и условията за:

- а) свързването и достъпа до националните мрежи, включително тарифите за пренос и разпределение или методиките за определянето им, като тези тарифи или методики дават възможност да се направят необходимите инвестиции в мрежите по начин, който позволява тези инвестиции да осигурят жизнеспособността на мрежите;
- б) предоставянето на спомагателни услуги, които се осъществяват по най-икономичен начин и осигуряват подходящи стимули за ползвателите на мрежата да балансират хранването и потреблението, като спомагателните услуги се предоставят по справедлив и недискриминационен начин и се основават на обективни критерии; и
- в) достъп до трансгранични инфраструктури, включително процедурите за разпределяне на капацитет и управление на претоварването.

8. Методиките или редът и условията, посочени в параграф 7, се публикуват.

9. С оглед на повишаването на прозрачността на пазара и предоставянето на всички заинтересовани страни на цялата необходима информация и на решенията или предложенията за решения относно тарифите за пренос и разпределение, както е посочено в член 60, параграф 3, регулаторните органи предоставят публично подробна информация за методиката и свързаните разходи, използвани за изчисляване на съответните мрежови тарифи, като се запазва поверителността на чувствителната търговска информация.

10. Регулаторните органи осъществяват наблюдение на управлението на претоварването на националните електроенергийни системи, включително междусистемните електропроводи, както и прилагането на правилата за управление на претоварването. За тази цел операторите на преносни системи или операторите на пазара предоставят на регулаторните органи правилата си за управление на претоварването, включително разпределението на капацитета. Регулаторните органи може да отправят искане за внасяне на изменения в тези правила.

Член 60

Решения и жалби

1. Регулаторните органи имат правомощията да изискват от операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи при необходимост да променят реда и условията, включително тарифите или методиките, посочени в член 59 от настоящата директива, за да се гарантира, че те са пропорционални и прилагани по недискриминационен начин, в съответствие с член 18 от Регламент (ЕС) 2019/943. В случай на забавяне при определянето на тарифите за пренос и разпределение, регулаторните органи разполагат с правомощия да определят или одобряват временни тарифи или методики за пренос и разпределение и да вземат решения относно подходящи компенсаторни мерки, в случай че окончателните тарифи или методики за пренос и разпределение се отклоняват от тези временни тарифи или методики.

2. Лицата, които имат оплакване срещу оператор на преносна или разпределителна система във връзка със задълженията на този оператор съгласно настоящата директива, могат да отнесат жалбата си към регулаторния орган, който, в качеството си на орган по разрешаване на спорове, се произнася с решение в срок от два месеца от получаване на жалбата. Този срок може да бъде удължен с два месеца, когато регулаторният орган поиска допълнителна информация. Този удължен срок може да бъде удължен допълнително със съгласието на жалбоподателя. Решението на регулаторния орган има обвързваща сила, ако и докато не бъде отменено при обжалване.

3. Лицата, които са засегнати и имат право да подадат жалба срещу решение за методиките, взето съгласно член 59, или в случаите, когато регулаторният орган има задължение да проведе консултация относно предложените тарифи или методики, могат в срок от два месеца или в по-кратък срок, предвиден от държавите членки, от публикуването на решението или предложението за решение, да подадат жалба за преразглеждане. Жалбата няма суспензивно действие.

4. Държавите членки създават подходящи и ефективни механизми за регулиране, контрол и прозрачност, за да се избегне злоупотреба с господстващо положение, особено във вреда на потребителите, и всякакви агресивни търговски практики. Тези механизми следва да вземат предвид разпоредбите на ДФЕС, и по-специално член 102 от него.

5. Държавите членки гарантират, че са взети подходящи мерки, включително административни действия или наказателно производство, съгласно националното законодателство, срещу физически или юридически лица, които са отговорни за неспазването на правилата за поверителност, наложени от настоящата директива.

6. Жалбите, посочени в параграфи 2 и 3, не засягат упражняването на правото на обжалване в съответствие с правото на Съюза или националното право.
7. Решенията на регулаторните органи са напълно мотивирани и обосновани и подлежат на съдебен контрол. Решенията са обществено достъпни, като същевременно се запазва поверителността на чувствителната търговска информация.
8. Държавите членки гарантират, че на национално равнище съществуват подходящи механизми, съгласно които всяка страна, засегната от решение на регулаторния орган, има право да обжалва пред орган, който е независим от заинтересованите страни и от което и да е правителство.

Член 61

Регионално сътрудничество между регулаторни органи по трансгранични въпроси

1. Регулаторните органи провеждат консултации и осъществяват тясно сътрудничество помежду си, по-специално в рамките на ACER, и предоставят един на друг и на ACER всяка информация, необходима за изпълнението на задачите им съгласно настоящата директива. По отношение на обмена на информация получаващият орган гарантира същата степен на поверителност, каквато се изисква от предоставящия орган.
2. Регулаторните органи си сътрудничат най-малкото на регионално равнище за:
  - а) насърчаване на постигането на оперативни договорености, които да позволят оптимално управление на мрежата, да насърчат съвместни борси за електроенергия и разпределянето на трансграничен капацитет, както и да позволят адекватно равнище на междусистемен преносен капацитет, включително чрез ново свързване на мрежите, в рамките на региона и между отделните региони, което да даде възможност за развитието на ефективна конкуренция и за подобряване на сигурността на доставките, без дискриминация между доставчиците в различните държави членки;
  - б) координиране на съвместния надзор на субекти, които изпълняват функции на регионално равнище;
  - в) координиране в сътрудничество с други заинтересовани органи на съвместния надзор на национално, регионално и европейско равнище на оценките на адекватността;
  - г) координиране на разработването на всички мрежови кодекси и насоки за съответните оператори на преносни системи и други участници на пазара; и
  - д) координиране на разработването на правилата, ръководещи управлението на претоварването.
3. Регулаторните органи имат право да сключват споразумения за сътрудничество помежду си, за да насърчат регулаторното сътрудничество.
4. Посочените в параграф 2 действия се осъществяват в тясно сътрудничество с други релевантни национални органи, когато това е необходимо, без да се засяга тяхната специфична компетентност.
5. На Комисията се предоставя правомощието да приема делегирани актове в съответствие с член 67 за допълване на настоящата директива, с които се определят насоките относно обхвата на задълженията на регулаторните органи да си сътрудничат помежду си и с ACER.

Член 62

Задължения и правомощия на регулаторните органи по отношение на регионалните координационни центрове

1. Регионалните регулаторни органи на региона на действие на системата, където е установен регионален координационен център, в тясно сътрудничество помежду си:
  - а) одобряват предложението за създаване на регионални координационни центрове в съответствие с член 35, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2019/943;
  - б) одобряват разходите, свързани с дейностите на регионалните координационни центрове, които се поемат от операторите на преносни системи и се вземат предвид при изчисляването на тарифите, при условие че са разумни и целесъобразни;

- в) одобряват процеса на съвместно вземане на решения;
- г) гарантират, че регионалните координационни центрове разполагат с всички човешки, технически, физически и финансови ресурси, които са необходими за изпълнение на задълженията им по настоящата директива и за изпълнението на задачите им по независим и безпристрастен начин;
- д) правят предложения съвместно с другите регулаторни органи на региона на действие на системата относно евентуалните допълнителни задачи и допълнителни правомощия, които да бъдат възложени на регионалните координационни центрове от държавите членки на региона на действие на системата;
- е) гарантират изпълнението на задълженията по настоящата директива и друго относимо право на Съюза, по-специално по отношение на въпроси от трансграничен характер, и идентифицират съвместно случаи на неизпълнение на съответните задължения от страна на регионалните координационни центрове; когато регулаторните органи не са успели да постигнат съгласие в срок от четири месеца след началото на консултациите за целите на съвместно идентифициране на случаи на неизпълнение, въпросът се отнася до ACER за решение съгласно член 6, параграф 10 от Регламент (ЕС) 2019/942;
- ж) наблюдават осъществяването на координацията на системата и ежегодно докладват на ACER за това, в съответствие с член 46 от Регламент (ЕС) 2019/943.

2. Държавите членки гарантират, че регулаторните органи разполагат с правомощията, които им позволяват да изпълняват задълженията, посочени в параграф 1, ефективно и без забавяне. За тази цел регулаторните органи имат най-малко следните правомощия:

- а) да изискват информация от регионалните координационни центрове;
- б) да извършват проверки, включително внезапни проверки, в сградите на регионалните координационни центрове;
- в) да издават съвместни обвързващи решения относно регионалните координационни центрове.

3. Регулаторният орган, намиращ се в държавата членка, в която се намира седалището на регионалния координационен център, разполага с правомощието да налага ефективни, пропорционални и възпиращи санкции на регионалния координационен център, когато той не изпълнява задълженията си съгласно настоящата директива, Регламент (ЕС) 2019/943 или други относими правно обвързващи решения на регулаторния орган или на ACER, или разполага с правомощието да предлага на компетентния съд да наложи такива санкции.

Член 63

Съответствие с мрежовите кодекси и насоките

1. Всеки регулаторен орган и Комисията може да поискат становището на ACER относно съответствието на дадено решение, взето от регулаторен орган, с мрежовите кодекси и насоките, посочени в настоящата директива или в глава VII от Регламент (ЕС) 2019/943.
2. ACER предоставя становището си на поискалия го регулаторен орган или съответно на Комисията, както и на взелия решението регулаторен орган в срок от три месеца от датата на получаване на искането.
3. Когато взелият решението регулаторен орган не се съобрази със становището на ACER в срок от четири месеца от датата на получаването на това решение, ACER уведомява Комисията за това.
4. Всеки регулаторен орган може да уведоми Комисията, когато според него решение, свързано с трансграничната търговия, взето от друг регулаторен орган, не съответства на насоките, посочени в настоящата директива или в Регламент (ЕС) 2019/943, в рамките на два месеца от датата, на която е взето това решение.
5. Когато Комисията, в срок от два месеца след като е била уведомена от ACER съгласно параграф 3 или от регулаторен орган съгласно параграф 4, или по собствена инициатива в срок от три месеца от датата на решението, прецени, че решението на регулаторен орган предизвиква сериозни съмнения относно съответствието му с мрежовите кодекси и насоките, посочени в настоящата директива или в глава VII от Регламент (ЕС) 2019/943, Комисията може да реши да проучи допълнително случая. В такъв случай тя приканва регулаторния орган и страните по производството пред същия орган да представят констатациите си.

6. Когато Комисията взема решение да проучи случая допълнително, в срок от четири месеца от датата, на която е взела това решение, Комисията излиза с окончателно решение:
- да не повдига възражения срещу решението на регулаторния орган; или
  - да изиска от съответния регулаторен орган да оттегли своето решение на основание, че мрежовите кодекси и насоките не са били спазени.
7. Когато Комисията не е взела решение да проучи допълнително случая или не е взела окончателно решение в сроковете, определени съответно в параграфи 5 и 6, се счита, че тя не е повдигнала възражения срещу решението на регулаторния орган.
8. Регулаторният орган изпълнява решението на Комисията, с което от него се изисква да оттегли решението си, в срок от два месеца и уведомява Комисията за това.
9. На Комисията се предоставя правомощието да приема делегирани актове в съответствие с член 67 за допълване на настоящата директива, с които определя насоките във връзка с подробната уредба на процедурата, която трябва да бъде следвана при прилагането на настоящия член.

Член 64

Съхраняване на документацията

- Държавите членки изискват от доставчиците да съхраняват на разположение на националните органи, включително регулаторния орган, националните органи по конкуренция и Комисията, за целите на изпълнение на задачите им, за срок от най-малко пет години, данните за всички сключени сделки по договори за доставка на електроенергия и електроенергийни деривати с клиенти на едро и оператори на преносни системи.
- Данните съдържат подробности за елементите на съответната сделка като срок, условията за доставка и плащане, количеството, датите и часовете на изпълнението, цените и начините за идентифициране на съответния клиент на едро, както и точни подробности относно всички открити позиции по договори за доставка на електроенергия и по електроенергийни деривати.
- Регулаторният орган може да реши да предостави на участниците на пазара елементи от тази информация, при условие че не издава чувствителна търговска информация за конкретни участници на пазара или конкретни сделки. Настоящият параграф не се прилага по отношение на информацията за финансови инструменти, които попадат в обхвата на Директива 2014/65/ЕС.
- Настоящият член не създава допълнителни задължения за посочените в параграф 1 органи по отношение на образуванията, попадащи в обхвата на Директива 2014/65/ЕС.
- В случай че посочените в параграф 1 органи имат нужда от данни, които се съхраняват от структури, попадащи в обхвата на Директива 2014/65/ЕС, отговорните органи съгласно тази директива предоставят исканите данни на тези органи.

ГЛАВА VIII

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 65

Равнопоставеност

- Мерките, които държавите членки могат да предприемат съгласно настоящата директива, за да гарантират условия на равнопоставеност, трябва да съответстват на ДФЕС, по-специално на член 36 от него, и на правото на Съюза.
- Посочените в параграф 1 мерки са пропорционални, недискриминационни и прозрачни. Тези мерки се привеждат в действие единствено след нотификацията и одобрението им от Комисията.
- Комисията предприема действия по нотификацията, посочена в параграф 2, в срок от два месеца след получаването ѝ. Този срок започва да тече от деня след получаване на пълната информация. В случай, че Комисията не е предприела действия в срок от този двумесечен срок, се счита, че тя не е повдигнала възражения срещу нотифицираните мерки.

Член 66

Дерогации

1. Държавите членки, които могат да докажат, че са налице съществени проблеми за функционирането на техните малки свързани системи и малки изолирани системи, може да се обърнат към Комисията с искане за дерогации от съответните разпоредби на членове 7 и 8 и на глави IV, V и VI.

Малките изолирани системи и Франция, за целите на Корсика, могат да кандидатстват и за дерогация от членове 4, 5 и 6.

Комисията уведомява държавите членки за тези искания, преди да вземе решение, като взема предвид спазването на поверителността.

2. Предоставените от Комисията дерогации, посочени в параграф 1, са ограничени по време и са обвързани с условия, чиято цел е да се увеличат конкуренцията и интеграцията на вътрешния пазар, както и да се гарантира, че дерогациите не възпрепятстват прехода към възобновяема енергия, повишената гъвкавост, съхраняването на енергия, електромобилността и оптимизацията на потреблението.

За най-отдалечените региони по смисъла на член 349 от ДФЕС, които не могат да бъдат свързани с пазарите на електроенергия на Съюза, дерогацията не е ограничена по време и е обвързана с условия, чиято цел е да се гарантира, че дерогацията не възпрепятства прехода към възобновяеми енергии.

Решенията за предоставяне на дерогации се публикуват в *Официален вестник на Европейския съюз*.

3. Член 43 не се прилага по отношение на Кипър, Люксембург и Малта. Освен това членове 6 и 35 не се прилагат за Малта, а членове 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50 и 52 не се прилагат за Кипър.

За целите на член 43, параграф 1, буква б) понятието „предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка“ не включва крайни клиенти, които изпълняват някоя от функциите по производство и/или доставка на електроенергия пряко или чрез предприятия, върху които упражняват контрол, самостоятелно или съвместно, при условие че крайните клиенти, включително техният дял в електроенергията, произвеждана в контролираните предприятия, са, на средногодишна база, нетни потребители на електроенергия и при условие че икономическата стойност на електроенергията, която продават на трети лица, е незначителна спрямо останалата част от икономическата им дейност.

4. До 1 януари 2025 г. или до по-късна дата, посочена в решение съгласно параграф 1 от настоящия член, член 5 не се прилага за Кипър и Корсика.

5. Член 4 не се прилага за Малта до 5 юли 2027 г. Този срок може да бъде удължен за допълнителен срок, не по-голям от 8 години. Удължаването за допълнителен срок се извършва с решение съгласно параграф 1.

Член 67

Упражняване на делегирането

1. Правомощието да приема делегирани актове се предоставя на Комисията при спазване на предвидените в настоящия член условия.

2. Правомощието да приема делегирани актове, посочено в член 61, параграф 5 и член 63, параграф 9, се предоставя на Комисията за неопределен срок, считано от 4 юли 2019 г.

3. Делегирането на правомощия, посочено в член 61, параграф 5 и член 63, параграф 9, може да бъде оттеглено по всяко време от Европейския парламент или от Съвета. С решението за оттегляне се прекратява посоченото в него делегиране на правомощия. Оттеглянето поражда действие в деня след публикуването на решението в *Официален вестник на Европейския съюз* или на по-късна дата, посочена в решението. То не засяга действителността на делегираните актове, които вече са в сила.

4. Преди приемането на делегиран акт Комисията се консултира с експерти, определени от всяка държава членка в съответствие с принципите, залегнали в Междунституционалното споразумение от 13 април 2016 г. за по-добро законотворчество.

5. Веднага след като приеме делегиран акт, Комисията нотифицира акта едновременно на Европейския парламент и на Съвета.

6. Делегиран акт, приет съгласно член 61, параграф 5 и член 63, параграф 9, влиза в сила единствено ако нито Европейският парламент, нито Съветът не са представили възражения в срок от два месеца от нотифицирането на акта на Европейския парламент и на Съвета или ако преди изтичането на този срок и Европейският парламент, и Съветът са уведомили Комисията, че няма да представят възражения. Този срок се удължава с два месеца по инициатива на Европейския парламент или на Съвета.

Член 68

Процедура на комитет

1. Комисията се подпомага от комитет. Този комитет е комитет по смисъла на Регламент (ЕС) № 182/2011.
2. При позоваване на настоящия параграф се прилага член 4 от Регламент (ЕС) № 182/2011.

Член 69

Наблюдение, преглед и докладване на Комисията

1. Комисията наблюдава и преглежда прилагането на настоящата директива и представя доклад за цялостния напредък на Европейския парламент и на Съвета като приложение към доклада за състоянието на енергийния съюз, посочен в член 35 от Регламент (ЕС) 2018/1999.
2. В срок до 31 декември 2025 г. Комисията извършва преглед на прилагането на настоящата директива и представя доклад на Европейския парламент и на Съвета.— По целесъобразност, Комисията представя законодателно предложение заедно с доклада или след неговото представяне.

При прегледа на Комисията по-специално се преценява дали клиентите, особено тези, които са уязвими или в положение на енергийна бедност, са защитени по подходящ начин съгласно настоящата директива.

Член 70

Изменения на Директива 2012/27/ЕС

Директива 2012/27/ЕС се изменя, както следва:

1) Член 9 се изменя, както следва:

а) заглавието се заменя със следното:

„Измерване на потреблението на природен газ“;

б) в параграф 1 първата алинея се заменя със следното:

„1 Държавите членки гарантират, че доколкото това е технически осъществимо, финансово разумно и пропорционално спрямо потенциалните икономии на енергия, крайните потребители на природен газ са оборудвани с индивидуални измервателни уреди на конкурентни цени, които точно отразяват действителното енергийно потребление на съответния краен потребител и които дават информация за действителното време на потреблението.“;

в) параграф 2 се изменя както следва:

і) уводната част се заменя със следното:

„2 Когато и доколкото държавите членки прилагат интелигентни измервателни системи и са въвели интелигентни измервателни уреди за природен газ в съответствие с Директива 2009/73/ЕО.“;

іі) букви в) и г) се заличават.

2) Член 10 се изменя, както следва:

а) заглавието се заменя със следното:

„Информация за фактурирането на потреблението на природен газ“;

б) в параграф 1, първа алинея се заменя със следното:

„1. В случаите, при които крайните клиенти не разполагат с интелигентните измервателни уреди, посочен в Директива 2009/73/ЕО, държавите членки трябва да направят необходимото, така че до 31 декември 2014 г. информацията за фактурирането относно потреблението на природен газ да стане надеждна, точна и да се основава на действителното потребление, в съответствие с приложение VII, точка 1.1, когато това е технически възможно и икономически оправдано.“;

в) в параграф 2 първата алинея се заменя със следното:

„2. Измервателните уреди, инсталирани в съответствие с Директива 2009/73/ЕО, предоставят точна информация за фактурирането, основана на реалното потребление. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти имат възможност за лесен достъп до допълнителна информация относно предходно потребление, която позволява подробни самостоятелни проверки.“

3) В член 11 заглавието се заменя със следното:

„Разходи за достъп до информация за измерването и до информация за фактурирането на потреблението на природен газ“.

4) В член 13 думите „членове от 7 до 11“ се заменят с думите „членове от 7 до 11а“.

5) Член 15 се изменя както следва:

а) параграф 5 се изменя както следва:

i) първа и втора алинея се заличават;

ii) трета алинея се заменя със следното:

„Операторите на преносни системи и операторите на разпределителни системи спазват изискванията, посочени в приложение XII.“;

б) параграф 8 се заличава.

6) В приложение VII заглавието се заменя със следното:

„Минимални изисквания за фактурирането и информацията за фактурирането въз основа на действителното потребление на природен газ“.

Член 71

Транспониране

1. До 31 декември 2020 г. държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с членове 2—5, член 6, параграфи 2 и 3, член 7, параграф 1, член 8, параграф 2, букви й) и л), член 9, параграф 2, член 10, параграфи 2—12, членове 11—24, членове 26, 28 и 29, членове 31—34, член 36, член 38, параграф 2, членове 40 и 42, член 46, параграф 2, буква г), членове 51 и 54, членове 57—59, членове 61—63, член 70, точки 1—3, точка 5, буква б, и точка б, и приложения I и II. Те незабавно съобщават на Комисията текста на тези разпоредби.

Държавите членки въвеждат в сила обаче законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят със:

а) член 70, точка 5, буква а) — до 31 декември 2019 г.;

б) член 70, точка 4 — до 25 октомври 2020 г.

Когато държавите членки приемат тези разпоредби, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Те включват също така уточнение, че позоваванията в действащите закони, подзаконови и административни разпоредби на директивата, отменена с настоящата директива, се считат за позовавания на настоящата директива. Условието и редът на позоваване и формулировката на уточнението се определят от държавите членки.

2. Държавите членки съобщават на Комисията текста на основните разпоредби от националното законодателство, които те приемат в областта, уредена с настоящата директива.

Член 72

Отмяна

Директива 2009/72/ЕО се отменя от 1 януари 2021 г., без да се засягат запълженията на държавите членки във връзка със срока за транспониране в националното право и датата на прилагане на директивата, посочени в приложение III.

Позоваванията на отменената директива се считат за позовавания на настоящата директива и се четат съгласно таблицата на съответствието, съдържаща се в приложение IV.

Член 73

Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила на двадесетия ден след публикуването ѝ в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Член 6, параграф 1, член 7, параграфи 2—5, член 8, параграф 1, член 8, параграф 2, букви а)—и) и буква к), член 8, параграфи 3 и 4, член 9, параграфи 1, 3, 4 и 5, член 10, параграфи 2—10, членове 25, 27, 30, 35 и 37, член 38, параграфи 1, 3 и 4, членове 39, 41, 43, 44 и 45, член 46, параграф 1, член 46, параграф 2, букви а), б) и в) и букви д)—з), член 46, параграфи 3—6, членове 47—50, членове 52, 53, 55, 56, 60, 64 и 65 се прилагат от 1 януари 2021 г.

Член 70, точки 1—3, член 70, точка 5, буква б) и член 70, точка 6 се прилагат от 1 януари 2021 г.

Член 70, точка 5, буква а) се прилага от 1 януари 2020 г.

Член 70, точка 4 се прилага от 26 октомври 2020 г.

Член 74

Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите членки.

Съставено в Брюксел на 5 юни 2019 година.

За Европейския парламент
Председател
А. ТАЈАНИ

За Съвета
Председател
G. СИМБА

ПРИЛОЖЕНИЕ I

МИНИМАЛНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ФАКТУРИРАНЕТО И ИНФОРМАЦИЯТА ЗА ФАКТУРИРАНЕТО

1. Минимално необходима информация, която трябва да се съдържа в сметката и в информацията за фактурирането
  - 1.1. В сметките на крайните клиенти се показва на видно място следната ключова информация, отчетливо отделена от другите части на сметката:
    - а) цената, която трябва да платят и ако е възможно, разбивка на цената заедно с ясно посочване, че всички енергийни източници могат също така да се възползват от стимули, които не са финансирани чрез посочените в разбивката на цената налози;
    - б) датата, на която е дължимо плащането.
  - 1.2. В сметките и в информацията за фактурирането на крайните клиенти се показва на видно място следната ключова информация, отчетливо отделена от другите части на сметката и информацията за фактурирането:
    - а) електропотреблението за обхванатия от сметката период;
    - б) името и данните за контакт на доставчика, включително телефонен номер и адрес на електронна поща, на който потребителите могат да получат помощ;
    - в) наименованието на тарифата;
    - г) крайната дата на договора, ако е приложимо;
    - д) информация относно наличността на възможност за смяна на доставчика и ползата от нея;
    - е) кодът за прехвърляне на крайния клиент или единният идентификационен код за точката на доставка на крайния клиент;
    - ж) информация за правата на крайните клиенти по отношение на извънсъдебното разрешаване на спорове, включително данните за контакт на отговорното дружество съгласно член 26;
    - з) единното звено за контакт, посочено в член 25;
    - и) хипервръзка или препратка към място, където може да се намерят инструментите за сравняване, посочени в член 14.
  - 1.3 Когато сметките се основават на реалното потребление или на дистанционно отчитане от оператора, в сметките и изравнителните периодични сметки на крайните клиенти се предоставя следната информация или препратка към нея:
    - а) сравнение на потреблението на електроенергия на крайния клиент с електропотреблението на крайния клиент за същия период през предходната година, представено графично;
    - б) информация за връзка с потребителски организации, енергийни агенции или подобни органи, включително адреси в интернет, от които може да се получи информация за възможните мерки за повишаване на енергийната ефективност на енергопотребяващото оборудване;
    - в) сравнения със среднестатистически или ориентиrowъчен профил на краен клиент от същата категория ползватели;
2. Честота на фактуриране и предоставяне на информация за фактурирането:
  - а) фактурирането въз основа на действителното потребление се извършва поне веднъж годишно;
  - б) когато крайният клиент не разполага с измервателен уред, който позволява дистанционно отчитане от оператора, или когато крайният клиент активно е избрал да дезактивира дистанционното отчитане в съответствие с националното законодателство, на крайният клиент се предоставя точна информация за фактурирането въз основа на действителното потребление поне веднъж на всеки шест месеца или веднъж на три месеца при поискване или когато крайният клиент е предпочел да получава електронни сметки;

- в) когато крайният клиент не разполага с измервателен уред, който позволява дистанционно отчитане от оператора, или когато крайният клиент активно е избрал да дезактивира дистанционното отчитане в съответствие с националното законодателство, задълженията по букви а) и б) могат да бъдат изпълнени чрез система за редовно самоотчитане от крайният клиент, при която крайният клиент предава показанията от своя измервателен уред на оператора; фактурирането или информацията за фактурирането може да се основават на прогнозно потребление или на фиксирана сума единствено когато крайният клиент не предаде показанията от измервателния си уред за даден период на фактуриране;
- г) когато крайният клиент разполага с измервателен уред, който дава възможност за дистанционно отчитане от оператора, поне веднъж месечно се предоставя точна информация за фактурирането въз основа на действителното потребление; тази информация може да се предоставя и чрез интернет и да се актуализира толкова често, колкото позволяват измервателните уреди и използваните системи.

3. Разбивка на цената на крайните клиенти

Цената на клиентите е сумата от следните три основни компонента: компонент за енергията и снабдяването, компонент за мрежата (пренос и разпределение) и компонент, в който са включени данъци, такси и налози.

Когато в сметката на крайните клиенти е представена разбивка на цената, в целия Съюз трябва да се използват общите дефиниции на трите компонента в разбивката, установени с Регламент (ЕС) 2016/1952 на Европейския парламент и на Съвета ⁽¹⁾.

4. Достъп до допълнителна информация относно предходно потребление

Държавите членки изискват, доколкото е налична допълнителна информация относно предходното потребление, по искане на крайния потребител тази информация да се предоставя на доставчик или на доставчик на услуги, посочен от крайния потребител.

Когато крайният клиент разполага с измервателен уред, който позволява дистанционно отчитане от инсталирания го оператор, на крайния клиент се предоставя лесен достъп до допълнителна информация относно предходно потребление, която позволява подробни самостоятелни проверки.

Допълнителната информация относно предходното потребление включва:

- а) кумулативни данни за срок от поне три предходни години или за периода от влизането в сила на договора за доставка на електроенергия, а ако този период е по-кратък. Данните съответстват на интервалите, за които е предоставена информацията от редовното фактуриране; и
- б) подробни данни според времето на използване за който и да е ден, седмица, месец и година, които се предоставят без неоправдано забавяне на крайния клиент чрез интернет или чрез интерфейса на измервателния уред, като се обхваща срок от поне 24 предходни месеца или периодът от влизането в сила на договора за доставка на електроенергия, ако този период е по-кратък.

5. Оповестяване на източниците на енергия

Доставчиците посочват в сметките приноса на всеки енергиен източник в електроенергията, купувана от крайния клиент в съответствие с договора за доставка на електроенергия (оповестяване на равнището на продукта).

В сметките и информацията за фактурирането на крайните клиенти, заедно с тях или приложена в тях, се предоставя на разположение следната информация:

- а) делът на всеки енергиен източник в общия енергиен състав на доставчика (на национално равнище, а именно в държавата членка, в която е сключен договърът за доставка на електроенергия, а също и на равнището на доставчика, ако доставчикът работи в няколко държави членки) през предходната година по разбираем и ясно съпоставим начин;
- б) информацията за въздействието върху околната среда по отношение най-малко на емисиите на CO₂ и радиоактивните отпадъци, резултат от производството на електроенергия от целия енергиен състав на доставчика през предходната година;

Що се отнася до буква а) от втората алинея във връзка с електроенергията, получена чрез борса или внесена от предприятие, намиращо се извън Съюза, може да се използват сумарни стойности, предоставени от борсата или въпросното предприятие през предходната година.

⁽¹⁾ Регламент (ЕС) 2016/1952 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 г. относно европейската статистика на цените на природния газ и електроенергията и за отмяна на Директива 2008/92/ЕО (ОВ L 311, 17.11.2016 г., стр. 1).

За оповестяването на електроенергия от високоефективно комбинирано производство на енергия могат да се използват гаранции за произхода, издадени в съответствие с член 14, параграф 10 от Директива 2012/27/ЕС. Оповестяването на електроенергия от възобновяеми източници се извършва чрез използване на гаранции за произход, освен в случаите, посочени в член 19, параграф 8, букви а) и б) от Директива (ЕС) 2018/2001.

Регулаторният орган или друг компетентен национален орган предприема необходимите мерки, за да гарантира надеждността на информацията, предоставяна от доставчиците на крайните клиенти съгласно настоящата точка, както и че тя се предоставя на национално равнище по ясно съпоставим начин.

ПРИЛОЖЕНИЕ II

ИНТЕЛИГЕНТНИ ИЗМЕРВАТЕЛНИ СИСТЕМИ

1. Държавите членки осигуряват въвеждането на интелигентни измервателни системи на своята територия, което може да бъде обект на икономическа оценка на всички дългосрочни разходи и ползи за пазара и индивидуалния потребител или на оценка коя форма на интелигентно измерване е икономически оправдана и разходно-ефективна и какъв график за тяхното разпределение е осъществим.
2. Тази оценка взема предвид методиката за анализ на разходите и ползите и минималните функционални характеристики за интелигентните измервателни системи, предвидени в Препоръка 2012/148/ЕС ⁽¹⁾ на Комисията, както и най-добрите налични техники за осигуряване на най-високо равнище на киберсигурност и защита на данните.
3. В зависимост от тази оценка държавите членки или, когато държава членка е предвидила това – определеният компетентен орган, изготвят график с краен срок от до десет години за въвеждането на интелигентни измервателни системи. Когато е дадена положителна оценка за въвеждането на интелигентни измервателни системи, на най-малко 80 % от крайните клиенти се осигуряват интелигентни измервателни уреди в рамките на седем години от датата на получаване на положителна оценка или до 2024 г. за държавите членки, които за започнали систематично въвеждане на интелигентните измервателни системи преди 4 юли 2019 г.

⁽¹⁾ Препоръка 2012/148/ЕС на Комисията от 9 март 2012 г. относно подготовката за въвеждането на интелигентни измервателни системи (ОВ L 73, 13.3.2012 г., стр. 9).

ПРИЛОЖЕНИЕ III

СРОК ЗА ТРАНСПОНИРАНЕ В НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ДАТА НА ПРИЛАГАНЕ
(ПОСОЧЕНИ В ЧЛЕН 72)

Директива	Срок за транспониране	Дата на прилагане
Директива 2009/72/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 211, 14.8.2009 г., стр. 55)	3 март 2011 г	3 септември 2009 г.

ПРИЛОЖЕНИЕ IV

ТАБЛИЦА НА СЪОТВЕТСТИЕТО

Директива 2009/72/ЕО	Настоящата директива
Член 1	Член 1
Член 2	Член 2
—	Член 3
Член 33 и член 41	Член 4
—	Член 5
Член 32	Член 6
Член 34	Член 7
Член 7	Член 8
Член 8	—
Член 3, параграф 1	Член 9, параграф 1
Член 3, параграф 2	Член 9, параграф 2
Член 3, параграф 6	Член 9, параграф 3
Член 3, параграф 15	Член 9, параграф 4
Член 3, параграф 14	Член 9, параграф 5
Член 3, параграф 16	—
Член 3, параграф 4	Член 10, параграф 1
Приложение I, точка 1, буква а)	Член 10, параграфи 2 и 3
Приложение I, точка 1, буква б)	Член 10, параграф 4
Приложение I, точка 1, буква в)	Член 10, параграф 5
Приложение I, точка 1, буква г)	Член 10, параграфи 6 и 8
—	Член 10, параграф 7
Приложение I, точка 1, буква е)	Член 10, параграф 9
Приложение I, точка 1, буква ж)	Член 10, параграф 10
Член 3, параграф 7	Член 10, параграф 11
Приложение I, точка 1, буква й)	Член 10, параграф 12
Член 3, параграф 10	—
Член 4	—
Член 5	—
Член 6	—
—	Член 11
Член 3, параграф 5, буква а) и приложение I, точка 1, буква д)	Член 12
—	Член 13
—	Член 14
—	Член 15
—	Член 16
—	Член 17
—	Член 18
Член 3, параграф 11	Член 19, параграф 1
—	Член 19, параграфи 2—6

Директива 2009/72/ЕО	Настоящата директива
—	Член 20
—	Член 21
—	Член 22
—	Член 23
—	Член 24
Член 3, параграф 12	Член 25
Член 3, параграф 13	Член 26
Член 3, параграф 3	Член 27
Член 3, параграф 7	Член 28, параграф 1
Член 3, параграф 8	Член 28, параграф 2
—	Член 29
Член 24	Член 30
Член 25	Член 31
—	Член 32
—	Член 33
—	Член 34
Член 26	Член 35
—	Член 36
Член 27	Член 37
Член 28	Член 38
Член 29	Член 39
Член 12	Член 40, параграф 1
—	Член 40, параграфи 2—8
Член 16	Член 41
Член 23	Член 42
Член 9	Член 43
Член 13	Член 44
Член 14	Член 45
Член 17	Член 46
Член 18	Член 47
Член 19	Член 48
Член 20	Член 49
Член 21	Член 50
Член 22	Член 51
Член 10	Член 52
Член 11	Член 53
—	Член 54
Член 30	Член 55
Член 31	Член 56
Член 35	Член 57
Член 36	Член 58

Директива 2009/72/ЕО	Настоящата директива
Член 37, параграф 1	Член 59, параграф 1
Член 37, параграф 2	Член 59, параграф 2
Член 37, параграф 4	Член 59, параграф 3
—	Член 59, параграф 4
Член 37, параграф 3	Член 59, параграф 5
Член 37, параграф 5	Член 59, параграф 6
Член 37, параграф 6	Член 59, параграф 7
Член 37, параграф 8	—
Член 37, параграф 7	Член 59, параграф 8
—	Член 59, параграф 9
Член 37, параграф 9	Член 59, параграф 10
Член 37, параграф 10	Член 60, параграф 1
Член 37, параграф 11	Член 60, параграф 2
Член 37, параграф 12	Член 60, параграф 3
Член 37, параграф 13	Член 60, параграф 4
Член 37, параграф 14	Член 60, параграф 5
Член 37, параграф 15	Член 60, параграф 6
Член 37, параграф 16	Член 60, параграф 7
Член 37, параграф 17	Член 60, параграф 8
Член 38	Член 61
—	Член 62
Член 39	Член 63
Член 40	Член 64
Член 42	—
Член 43	Член 65
Член 44	Член 66
Член 45	—
—	Член 67
Член 46	Член 68
Член 47	Член 69
—	Член 70
Член 49	Член 71
Член 48	Член 72
Член 50	Член 73
Член 51	Член 74
—	Приложение I, точки 1–4
Член 3, параграф 9	Приложение I, точка 5
Приложение I, точка 2	Приложение II
—	Приложение III
—	Приложение IV